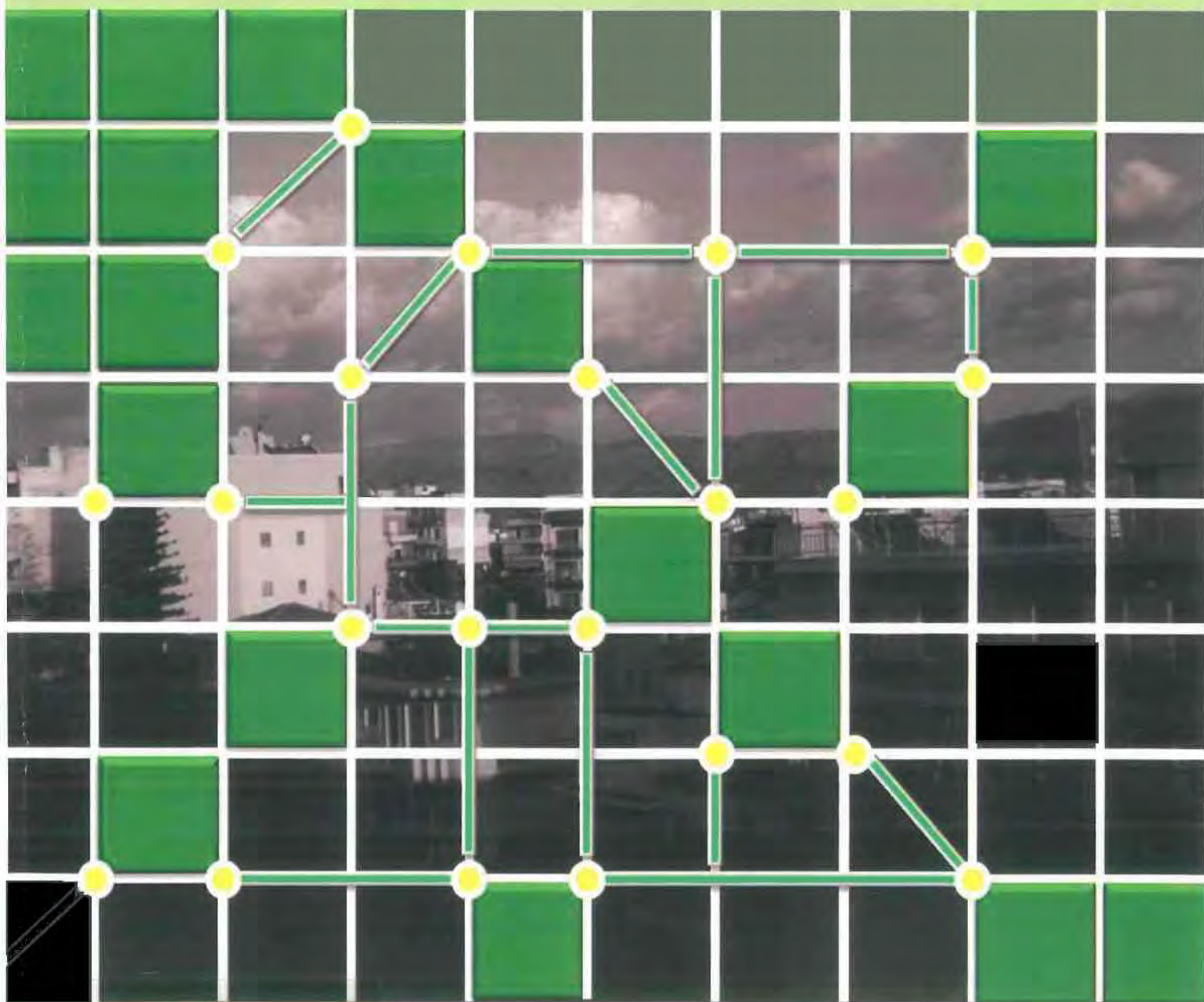

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**« ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ »**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ

ΕΚΠΟΝΗΣΗ: ΚΟΚΟΛΟΓΟΣ ΔΗΜΟΣ, ΤΣΙΤΟΥΡΑ ΙΩΑΝΝΑ

ΒΟΛΟΣ, 2010

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 8818/1
Ημερ. Εισ.: 24-09-2010
Δωρεά: Συγγραφείς
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
2010
ΚΟΚ

[Η όλη προσπάθεια βασίζεται στην έννοια της συνύπαρξης, όπου η μνήμη και το εφήμερο, το παλιό και το καινούργιο, το πλήρες και το κενό, η ιδέα και η ύλη, η κίνηση και η στάση συνυπάρχουν και λειτουργούν μαζί αρμονικά προς τέρψη των ανθρώπων. (Δομές, 2005)]

Περίληψη

Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι αποτελούν βασικό δομικό στοιχείο του αστικού χώρου, ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του αστικού τοπίου και της εικόνας της πόλης, και παίζουν ένα πολυσήμαντο και πολυσύνθετο ρόλο στη λειτουργία της. Η μορφή, η έκταση και ο ρόλος τους εξελίσσονται και αλλάζουν ανάλογα με τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές ανάγκες και αντιλήψεις κάθε εποχής.

Οι σύγχρονες αντιλήψεις για την αειφορική αστική ανάπτυξη συνδέονται με τη διαχείριση των υπαίθριων χώρων της πόλης ως ενιαίου δικτύου και ως διαδρομής και όχι ως μεμονωμένων αδόμητων νησίδων.

Ποια μεθοδολογία μπορεί να ακολουθηθεί για τη διαδικασία σύνδεσης και ενοποίησής τους; Πότε ένα δίκτυο δημόσιων υπαίθριων χώρων θεωρείται επιτυχημένο; Πόσο εύκολη είναι η σύνθεση ενός τέτοιου δικτύου στις ελληνικές πόλεις;

Η παρούσα εργασία διερευνά τα παραπάνω ερωτήματα με πιλοτική μελέτη της πόλης των Χανίων. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν συμβάλλουν στην αειφόρο αστική ανάπτυξη και τον πράσινο αστικό σχεδιασμό.

Λέξεις Κλειδιά: δημόσιος υπαίθριος χώρος, δίκτυο, πόλη, αειφορία

ABSTRACT

Public open spaces are an important element of urban landscape, they compose the image of the city, and they play a crucial and complex role in her operation. Certainly their form, their size and their role is constantly changing and evolving according to the social, economic and environmental needs and attitudes of each era.

The modern concepts of sustainable development are associated with the management of the open spaces of the city as network, as path and not as individual spaces. What methodology can be followed for the process of connecting and integrating them? When does a network of public open spaces considered successful? How easy is the composition of such network in Greek cities?

This paper, research the above scientific questions with a pilot study in the city of Chania. The resulting contribute to sustainable urban development and green urban planning.

Keywords: public open space, network, city, sustainability

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την περάτωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας μας δίνεται η ευκαιρία να ευχαριστήσουμε θερμά τους καθηγητές του Τμήματος Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, που αυτά τα πέντε χρόνια στήριξαν τις προσπάθειές μας, μας καθοδήγησαν και μας αφιέρωσαν τον απαραίτητο χρόνο, για να ολοκληρώσουμε με επιτυχία της σπουδές μας.

Με ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη ευχαριστούμε την επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Γοσποδίνη που με τις πολύτιμες οδηγίες της και την καθοριστική της προτροπή προς τις σωστές επιστημονικές κατευθύνσεις, την εμπιστοσύνη και το ενδιαφέρον που έδειξε, συνέβαλλε στην ολοκλήρωσή της.

Επιπλέον, πρέπει να ευχαριστούμε τους υπαλλήλους των υπηρεσιών του Δήμου Χανίων, για την άμεση ανταπόκρισή τους και την παροχή χρήσιμων πληροφοριών.

Τέλος, ευχαριστούμε τις οικογένειές μας για την υπομονή και τη συμπαράσταση που έδειξαν καθώς και τη βοήθεια που μας προσέφεραν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ	11
1.1 Εννοιολογική Διερεύνηση	11
1.2 Τυπολογία Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων.....	14
1.3 Ιστορική Εξέλιξη.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ	24
2.1 Περιβαλλοντικά Οφέλη	25
2.2 Κοινωνικά Οφέλη	27
2.3 Οικονομικά Οφέλη.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	30
3.1 Η Ελληνική Νομοθεσία για τους Δημόσιους Υπαίθριους Χώρους.....	33
3.2 Εργαλεία Απόκτησης-Εξασφάλισης Αστικής Γης για τους Δημόσιους Υπαίθριους Χώρους.....	35
3.3 Πολεοδομικά Σταθερότυπα.....	39
3.4 Υφιστάμενη Κατάσταση-Προβλήματα.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΕΝΑΝ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΧΩΡΟ	46
4.1 Κριτήρια Αξιολόγησης Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων.....	46
4.1.1 Ποσοτικά Κριτήρια.....	46
4.1.2 Κριτήρια Κατανομής-Χωροθέτησης	46
4.1.3 Ποιοτικά Κριτήρια.....	48
4.1.4 Περιβαλλοντικά Κριτήρια	53
4.2 Παραδείγματα Δικτύων Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ	61
5.1 Εισαγωγή	61
5.2 Ανάλυση 1 ^{ου} Σταδίου: Επιλογή παραγόντων και ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης.....	62
5.3 Ανάλυση 2 ^{ου} Σταδίου: Αξιολόγηση φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων - διαμόρφωση χαρτών καταλληλότητας	62
5.3.1 Κριτήριο Τοπογραφικού Ανάγλυφου	62
5.3.2 Κριτήριο Υδρολογικής Κατάστασης	63

5.3.3 Κριτήριο Μικροκλίματος.....	63
5.3.4 Κριτήριο Δομής της Πόλης και της Πολιτιστικής-Ιστορικής Κληρονομιάς	64
5.3.5 Κριτήριο διαθεσιμότητας και δείκτης πρασίνου	65
5.3.6 Δίκτυα Μετακινήσεων	66
5.4 Ανάλυση 3^{ου} Σταδίου: Τελική πρόταση-Σύνθεση δικτύου δημόσιων υπαίθριων χώρων.....	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	67
6.1 Ορισμός της περιοχής μελέτης	67
6.2 Ιστορική Ανασκόπηση και Πολεοδομική Εξέλιξη.....	69
6.3 Γεωμορφολογικές Συνθήκες	74
6.4 Υδρολογική Κατάσταση.....	74
6.5 Κλίμα.....	77
6.6 Φυσικό Περιβάλλον	80
6.7 Χρήσεις Γης.....	83
6.7.1 Γενικές Χρήσεις Γης.....	83
6.7.2 Υφιστάμενοι Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι.....	87
6.8 Κυκλοφοριακά Δεδομένα	101
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ.....	107
7.1 Πλεονεκτήματα και Αδυναμίες + S.W.O.T. Ανάλυση.....	107
7.2.Κριτήρια Καταλληλότητας.....	109
7.2.1 Κριτήριο Τοπογραφικού Ανάγλυφου	109
7.2.2 Κριτήριο Υδρολογικής Κατάστασης	109
7.2.3 Κριτήριο Μικροκλίματος.....	109
7.2.4 Κριτήριο Δομής της Πόλης.....	110
7.2.5 Κριτήριο διαθεσιμότητας και δείκτης πρασίνου	110
7.2.6 Δίκτυα Μετακινήσεων	112
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. ΠΡΟΤΑΣΗ	119
8.1 Αρχές και Στόχοι.....	119
8.2 Βασικά Στοιχεία Πρότασης	120
8.3 Συμπεράσματα	129
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	131
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	132

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Τυπολογία Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων.....	16
Πίνακας 2: Αστική Διάσταση Περιβαλλοντικής Πολιτικής.....	31
Πίνακας 3: Αστική Διάσταση Πολιτικής Συνοχής.....	31
Πίνακας 4: Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι στις Ευρωπαϊκές Πόλεις.....	40
Πίνακας 5: Στεθερότυπα χώρων πρασίνου στα πλαίσια της ΕΠΑ.....	40
Πίνακας 6: Ιεραρχική κατάταξη χώρων πρασίνου-ελεύθερων χώρων.....	41
Πίνακας 7: Πρότυπα ελεύθερων χώρων- χώρων πρασίνου.....	41
Πίνακας 8: Τιμές ανακλαστικότητας των υλικών επίστρωσης των δαπέδων ελεύθερων χώρων.....	57
Πίνακας 9: Παράγοντες Ανάλυσης.....	62
Πίνακας 10: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με την Κλίση.....	63
Πίνακας 11: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με την Υδρολογική Κατάσταση.....	63
Πίνακας 12: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με το Μικροκλίμα.....	64
Πίνακας 13: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με τις Χρήσεις Γης.....	64
Πίνακας 14: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με το Μέγεθος των Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων.....	65
Πίνακας 15: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με τα Δίκτυα Μετακινήσεων.....	66
Πίνακας 16: Χλωρίδα Δήμου Χανίων.....	80
Πίνακας 17: Κατανομή εκτάσεων σε γενικευμένες κατηγορίες χρήσης/ κάλυψης.....	83
Πίνακας 18: Δήμος Χανίων: Εκπαιδευτικά ιδρύματα.....	85
Πίνακας 19: Δείκτης Πρασίνου.....	111

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Διαχωρισμός Υπαίθριων Χώρων.....	15
Σχήμα 2: Ωφέλειες Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων.....	24
Σχήμα 3: Θερμοκρασίες Περιοχής Μελέτης.....	77
Σχήμα 4: Υγρασία Περιοχής Μελέτης.....	78
Σχήμα 5: Βροχόπτωση Περιοχής Μελέτης.....	78
Σχήμα 6: Επικρατούντες Άνεμοι Περιοχής Μελέτης.....	79
Σχήμα 7: Χρήσεις Γης στον Εξωαστικό Χώρο.....	84

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Κηπουπόλεις.....	22
Εικόνα 2: Κίνηση Αέρα	25
Εικόνα 3: Κοινωνικές Εκδηλώσεις που Πραγματοποιούνται στους Δημόσιους Υπαίθριους Χώρους.....	27
Εικόνα 4: Καλλιτεχνικές Εκφράσεις στους Δημόσιους Υπαίθριους Χώρους.....	28
Εικόνα 5: Κοινωνικές Προσπάθειες Προστασίας των Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων...45	
Εικόνα 6: Σκιασμός ελεύθερου χώρου από τα παρόδια κτίρια.....	53
Εικόνα 7: Έλεγχος σκιασμού — ηλιασμού των χώρων μέσω φύτευσης.....	54
Εικόνα 8: Τεχνητές και φυσικές διατάξεις σκιασμού ελεύθερου βυθισμένου χώρου....55	
Εικόνα 9: Αξιοποίηση υδάτινων επιφανειών για το δροσισμό ελεύθερων χώρων	55
Εικόνα 10: Τεχνητά πάνελ για την εκτροπή του ανέμου σε ελεύθερους χώρους.....	56
Εικόνα 11: Πάνελ ηχοπροστασίας σε ελεύθερους χώρους.....	57
Εικόνα 12 :Σχέδιο Δικτύου Πρασίνου Αμβούργου.....	58
Εικόνα 13: Χάρτης Πράσινου Δικτύου Αμβούργου.....	59
Εικόνα 14: Περιοχή Μελέτης.....	67
Εικόνα 15:Πόλη των Χανίων 1204-1669.....	71
Εικόνα 16:Πόλη των Χανίων 1645-1831.....	72
Εικόνα 17: Ρέματα Περιοχής Μελέτης.....	75
Εικόνα 18: Εθνικό Ναυταθλητικό Κέντρο Χανίων.....	85
Εικόνα 19: Οδοί: Ηρώων Πολυτεχνείου, Ανδρέα Παπανδρέου, Νικ.Φωκά.....	87
Εικόνα 20: Υφιστάμενη Κατάσταση Πεζοδρομίων.....	88
Εικόνα 21: Υφιστάμενη Κατάσταση ρέματος Κλαδησσού.....	89
Εικόνα 22: Υφιστάμενη Κατάσταση ρέματος Αγ.Παντελεήμονα.....	90
Εικόνα 23: Υφιστάμενη Κατάσταση ρέματος Χαλέπας.....	91
Εικόνα 24: Υφιστάμενη Κατάσταση Εξωαστικού Πρασίνου.....	92
Εικόνα 25:Παραλιακό Μέτωπο.....	93
Εικόνα 26: Η Παλιά Πόλη το 1650 και το 2010.....	93
Εικόνα 27: Χάρτης Παλιάς Πόλης.....	94
Εικόνα 28: Υφιστάμενη Κατάσταση Δυτικών Οχυρώσεων.....	95
Εικόνα 29: Υφιστάμενη Κατάσταση Ανατολικών Οχυρώσεων.....	96
Εικόνα 30: Πάρκα και Πλατείες.....	97
Εικόνα 31: Προβλήματα Κεντρικών Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων.....	98

Εικόνα 32: Μικροί Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι.....	99
Εικόνα 33: Παράνομη Στάθμευση Πάνω σε Ράμπα ΑΜΕΑ.....	103
Εικόνα 34: Όρια γειτονιών Δήμου Χανίων.....	112
Εικόνα 35: Σε μια Διαδρομή 350χρόνια Ιστορίας.....	120
Εικόνα 36: Κύρια οδική αρτηρία, Πεζόδρομος με διέλευση οχημάτων, δρόμος ήπιας κυκλοφορίας, πεζόδρομος.....	123
Εικόνα 37: Προτάσεις για τα ρέματα.....	124
Εικόνα 38: Προτάσεις για την παραλία.....	125
Εικόνα 39: Προτάσεις για τις πλατείες.....	126

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ 1: ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	68
ΧΑΡΤΗΣ 2: ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.....	76
ΧΑΡΤΗΣ 3: ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΕ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΛΥΨΗΣ.....	82
ΧΑΡΤΗΣ 4: ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ.....	86
ΧΑΡΤΗΣ 5: ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΔΙΑΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ.....	100
ΧΑΡΤΗΣ 6.1: ΔΙΚΤΥΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ.....	105
ΧΑΡΤΗΣ 6.2: ΡΟΕΣ ΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΑ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΟΧΥΜΑΤΩΝ.....	106
ΧΑΡΤΗΣ 7: ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΛΙΣΗ.....	113
ΧΑΡΤΗΣ 8: ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	114
ΧΑΡΤΗΣ 9: ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΝΤΕΣ ΑΝΕΜΟΥΣ.....	115
ΧΑΡΤΗΣ 10: ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΙΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ.....	116
ΧΑΡΤΗΣ 11: ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ.....	117
ΧΑΡΤΗΣ 12: ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΣΙΤΟΤΗΤΑΣ.....	118
ΧΑΡΤΗΣ 13: ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΔΙΚΤΥΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ.....	127
ΧΑΡΤΗΣ 14: ΧΑΡΤΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΩΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΡΟΩΝ.....	128

Εισαγωγή

Ο μεγάλος βαθμός αστικοποίησης της σύγχρονης εποχής αλλά και οι τάσεις μελλοντικής έντασης του φαινομένου αυτού, εγείρουν ανησυχίες για την ποιότητα ζωής στα αναπτυσσόμενα αστικά μορφώματα. Η υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, η ένταση της χρήσης του αυτοκινήτου, η αύξηση της ρύπανσης, η επιβάρυνση της υγείας των πολιτών, η συρρίκνωση και καταπάτηση του δημόσιου χώρου, η απομάκρυνση του ανθρώπου από τη φύση είναι μερικές μόνο από τις άμεσες επιπτώσεις που ήδη έχουν αρχίσει να εμφανίζονται στις μεγαλουπόλεις. Σε αυτό το πλαίσιο πραγματικότητας, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι καλούνται να αναλάβουν έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο, καθώς προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης υπόστασης. Τα ωφέλη λοιπόν είναι πολλά και αφορούν τόσο την κοινωνία και το περιβάλλον όσο και την οικονομία.

Επιπρόσθετα, ο δημόσιος υπαίθριος χώρος είναι ένα σύστημα δομής της πόλης και σαν τέτοιο πρέπει να αντιμετωπίζεται. Οι πλατείες, τα πάρκα, οι κήποι, οι δρόμοι και οι πεζόδρομοι, καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη στάση και την κίνηση, το πλήρες και το κενό¹ το φυσικό και το τεχνητό δηλαδή τη μορφή του αστικού ιστού και τη βιωσιμότητά του. Προβλήματα κατακερματισμού, διάσπασης και υποβάθμισης των χώρων αυτών έχουν σημαντικές και άμεσες επιπτώσεις στο επίπεδο ζωής των κατοίκων.

Συμπερασματικά, η εξυγίανση, η ενότητα και η συνέχεια των χώρων αυτών καθίσταται μείζον πολεοδομικό και περιβαλλοντικό ζήτημα και γι αυτό αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Τα επιστημονικά ερωτήματα που ερευνώνται αφορούν τη μεθοδολογία που μπορεί να ακολουθηθεί στη διαδικασία σύνδεσης και ενοποίησής των δημόσιων υπαίθριων χώρων, τα κριτήρια επιτυχίας ενός τέτοιου δικτύου αλλά και η ευκολία διαμόρφωσής του στις ελληνικές πόλεις. Η μελέτη ολοκληρώνεται και τεκμηριώνεται με την πιλοτική εφαρμογή της προτεινόμενης μεθοδολογίας στην πόλη των Χανίων.

Η δομή της εργασίας μπορεί να διακριθεί σε δύο βασικά μέρη:

---

¹ Κενό, όχι με την έννοια του άδειου, χωρίς χρήση χώρου αλλά του ελεύθερου, αδόμητου χώρου.

Το Μέρος I αφορά το θεωρητικό πλαίσιο που διέπει τους δημόσιους υπαίθριους χώρους και συγκεκριμένα:

Το Κεφάλαιο 1 περιλαμβάνει γενικά στοιχεία για τους δημόσιους υπαίθριους χώρους όπως είναι η εννοιολογική διερεύνηση, η τυπολογία και η ιστορική εξέλιξή τους.

Στο Κεφάλαιο 2 αναλύεται ο ρόλος των υπό μελέτη χώρων σε τρία επίπεδα: το κοινωνικό το οικονομικό και το περιβαλλοντικό.

Στο Κεφάλαιο 3 εξετάζεται η περίπτωση των δημόσιων υπαίθριων χώρων στην Ελλάδα. Παρουσιάζεται η σχετική νομοθεσία, τα θεσμικά εργαλεία εξασφάλισης αστικής γης για τη διαμόρφωσή τους, τα πολεοδομικά σταθερότυπα αλλά και μια γενική εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

Το Κεφάλαιο 4 αφορά τον σχεδιασμό των ελεύθερων χώρων και τα κριτήρια αξιολόγησης της επιτυχίας ενός τέτοιου χώρου, ενώ μελετώνται και παραδείγματα δικτύων δημόσιων υπαίθριων χώρων άλλων χωρών αλλά και της Ελλάδας.

Το Μέρος II αφορά το ερευνητικό πλαίσιο της εργασίας και συγκεκριμένα:

Το Κεφάλαιο 5 περιγράφει τη μεθοδολογία της έρευνας, η οποία διακρίνεται σε τρία στάδια, της Ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης, της αξιολόγησης των δεδομένων και της πρότασης.

Στο Κεφάλαιο 6 αναλύονται κάποια γενικά και ιστορικά στοιχεία για την περιοχή μελέτης, οι γεωμορφολογικές συνθήκες, η υδρολογική κατάσταση, το κλίμα, το φυσικό περιβάλλον, οι χρήσεις γης και τα κυκλοφοριακά δεδομένα.

Στο Κεφάλαιο 7 γίνεται η αξιολόγηση των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων χρησιμοποιώντας ως εργαλεία τη S.W.O.T ανάλυση των δεδομένων του προηγούμενου Κεφαλαίου και των κριτηρίων καταλληλότητας.

Στο Κεφάλαιο 8 διατυπώνεται η τελική πρόταση, οι στόχοι, οι αρχές της, τα βασικότερα σημεία της καθώς και κάποια συμπεράσματα που προέκυψαν από την εκπόνηση της εργασίας και τα αποτελέσματα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ

1.1 Εννοιολογική Διερεύνηση

Η έννοια των δημόσιων υπαίθριων χώρων συνδέεται με μια ποικιλία χώρων, λειτουργιών και δραστηριοτήτων. Αυτό ίσως είναι και η αιτία των πολλών διαφορετικών χαρακτηρισμών που έχουν υιοθετηθεί κατά καιρούς στην εξελικτική τους πορεία για να τους περιγράψουν. Μερικοί από τους επικρατέστερους είναι οι ανοικτοί, ελεύθεροι, αστικοί, κοινόχρηστοι και πράσινοι χώροι. Οι χαρακτηρισμοί αυτοί στηρίζονται στην αντίθεση των δημόσιων υπαίθριων χώρων με τους κλειστούς, κτισμένους, ιδιωτικούς και στεγασμένους χώρους και επηρεάστηκαν από τις κοινωνικές αντιλήψεις, τις ανάγκες, τα πολιτικά συμφέροντα και τα πρότυπα πολεοδομικής οργάνωσης της εποχής που υιοθετήθηκαν (Λιονάτου Μ., 2008, Ανανιάδου Μ., 1992, Γρίβα Γ., 2009).

Ανοικτοί ή Ελεύθεροι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι (public open spaces) είναι οι χώροι που είναι πρόσφοροι για μικρότερες ή μεγαλύτερες "υπαίθριες εγκαταστάσεις στη διάθεση του αστικού πληθυσμού, μέσα ή σε άμεση επαφή με την πόλη". Ταξινομήθηκαν κατά κατηγορίες ανάλογα με το ρόλο που προορίζονταν να παίξουν, τη συχνότητα στη χρήση τους, τη χωρητικότητα, την επιφάνεια ή το μέγεθος τους, την περιοχή εξυπηρέτησης (κατοικία, γειτονιά, συνοικία, πόλη) και την ακτίνα επιρροής τους. Οι χώροι αυτοί ονομάζονται και συλλογικοί χώροι, ενώ ο όρος public open space χρησιμοποιείται κατά κόρον στις αγγλοσαξονικές χώρες (Ανανιάδου Μ., Καραδήμου Α., 2009, Λιονάτου Μ., 2008, Μπαρμπέρης Α., 2007).

Αστικούς δημόσιους υπαίθριους χώρους (public urban spaces) ονομάζουμε τους υπαίθριους χώρους που έχουν ως κοινό γνώρισμα τους την εξυπηρέτηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και λειτουργιών (μετακίνηση, αναψυχή, εργασία κλπ), την ανάδειξη της πολιτιστικής και ιστορικής φυσιογνωμίας της πόλης και τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας (Λιονάτου Μ., 2008, Μπαρμπέρης Α., 2007).

Οι δημόσιοι χώροι πρασίνου (public green spaces) αποτελούν υπαίθριες εγκαταστάσεις μέσα ή σε άμεση επαφή με την πόλη για την εξυπηρέτηση του αστικού πληθυσμού. Τέτοιου τύπου είναι οι παιδότοποι, οι πλατείες και οι υπαίθριοι χώροι αναψυχής, οι μεγάλοι κήποι και τα πάρκα, οι πεζόδρομοι, οι χώροι “ειδικών χρήσεων” όπως γήπεδα, στάδια, ζωολογικοί κήποι και τα περιαστικά δάση (Γρίβα Γ., 2009).

Ένας άλλος ορισμός που καλύπτει την έννοια των Δημόσιων υπαίθριων χώρων είναι αυτός των κοινόχρηστων χώρων της πόλης. Για το λόγο αυτό ισχύει ότι οι κοινόχρηστοι χώροι άρα και οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι, είναι οι προορισμένοι για κοινή χρήση ελεύθεροι χώροι, που καθορίζονται από το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο του οικισμού ή έχουν τεθεί σε κοινή χρήση με οποιοδήποτε άλλο νόμιμο τρόπο με σκοπό να ενθαρρύνουν την ελεύθερη κοινωνική ανταλλαγή και την ελεύθερη επικοινωνία μεταξύ των αγνώστων. Ορίζονται λοιπόν, ως χώρος ενίσχυσης της ανταλλαγής σε μια ελεύθερη κοινωνία. (N.1577/85, Μπαρμπέρης Α., 2007).

Πέραν των ορισμών που στηρίχτηκαν στην αντίθεση, υπάρχουν και άλλοι που διαφέρουν καθώς επηρεάζονται από την οπτική γωνία του μελετητή. Έτσι, λοιπόν για παράδειγμα, ο Κ. Lynch, έχοντας ως επίκεντρο τους χρήστες αναφέρεται στους δημόσιους υπαίθριους χώρους ως *«τους χώρους που είναι ανοικτοί στις ελεύθερα διαλεγμένες και αυθόρμητες δραστηριότητες, τις μετακινήσεις, ή ακόμη την οπτική εξερεύνηση για ένα σημαντικό αριθμό ανθρώπων της πόλης»* (Λιονάτου Μ., 2008 · Ανανιάδου Μ. 1997).

Ένας άλλος ενδιαφέρον χαρακτηρισμός, εκφράστηκε από τους Χαιδόπουλο, Κοσμάκη και Καραμανέα, και αναφέρει ότι από την άποψη του αστικού τοπίου οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι έχουν χαρακτηριστεί ως ένα *«μια σύνθεση διαφορετικών τόπων που «αντιστέκονται» στην ισοπεδωτική ομοιομορφία του υφιστάμενου αστικού χώρου»* (Χαιδόπουλος Γ., Κοσμάκη Π., Καραμανέα Π.).

Η κ.Ανανιάδου, δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα στην κοινωνική διάσταση των υπαίθριων χώρων, τους χαρακτηρίζει χώρους συλλογικούς, δημόσιας δραστηριότητας και επικοινωνίας (Ανανιάδου Μ. 1997).

Από μια άλλη σκοπιά ο κ.Ζήβας αναφέρεται στους χώρους αυτούς ως *«...το στημόνι πάνω στο οποίο υφαίνεται η μορφή, η ζωή και η ιστορία της πόλης»* προβάλλοντας έτσι την ιστορικότητα τους ενώ το Συμβούλιο της Ευρώπης δίνει έναν ορισμό βασισμένο περισσότερο στα χαρακτηριστικά και στον ρόλο των δημόσιων υπαίθριων χώρων στην πόλη, ως κομμάτι της αστικής κληρονομιάς, δομικό στοιχείο της αισθητικής και αρχιτεκτονικής της μορφής, στον σημαντικό εκπαιδευτικό τους

ρόλο, στην συμμετοχή τους στην κοινωνική αλληλεπίδραση, στην οικονομική ανάπτυξη και στην ενίσχυση του περιβάλλοντος (Λιονάτου Μ., 2008).

Συμπερασματικά, ο δημόσιος υπαίθριος χώρος της πόλης είναι χώρος που φιλοξενεί διάφορες χρήσεις και λειτουργίες, σχετίζεται με τις κυρίαρχες οικονομικές δραστηριότητες, τις κοινωνικές δομές και τις πολιτιστικές αξίες, ενώ αποτελεί ένα δημιουργικό στοιχείο της πόλης με έντονη δυναμική (Καρύδης Δ., 2005).

Αφού λοιπόν κατανοήσαμε το νόημα της έννοιας του δημόσιου υπαίθριου χώρου, μπορούμε να περάσουμε και στην εξέλιξη αυτού που είναι το δίκτυο δημόσιων υπαίθριων χώρων, το οποίο δεν είναι άλλο από την ενοποίηση-σύνδεση όλων των επιφανειών δημόσιων υπαίθριων χώρων μιας πόλης και την υπαγωγή τους σε ένα ενιαίο σύστημα δικτύου (Οικονόμου Χ., 2009 · Campbell Κ., 2001).

Στην σημερινή μεγαλούπολη οι περισσότερες κατηγορίες δημόσιων υπαίθριων χώρων συνυπάρχουν κάτω από διαφορετικές εκφράσεις και αρχές σχεδίασης, είναι λίγες όμως οι περιπτώσεις που συγκροτούν δίκτυα. Η έλλειψη και ο κατακερματισμός των δημόσιων υπαίθριων χώρων αναγνωρίζονται σήμερα ως προβλήματα εγγενή της σύγχρονης πόλης (Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988).

1.2 Τυπολογία Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων

Για την μελέτη και ανάλυση των δημόσιων υπαίθριων χώρων και την αξιολόγηση τους, κρίνεται απαραίτητο να ταξινομηθούν σε κάποιες βασικές κατηγορίες ανάλογα με την τυπολογία τους. Η απουσία ενός διεθνούς ενιαίου συστήματος ταξινόμησης καθώς και η πολυμορφικότητα και πολυλειτουργικότητα των χώρων αυτών καθιστά ιδιαίτερα περίπλοκο τον ορισμό μιας ορθής τυπολογίας δημόσιων υπαίθριων χώρων. Υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί τρόποι ταξινόμησης μπορούν να προκύψουν, ανάλογα με την κλίμακα μεγέθους τους, τις χρήσεις τους και τις ανάγκες που εξυπηρετούν. Ο διαχωρισμός των υπαίθριων αστικών χώρων με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, επιχειρείται κάθε φορά προκειμένου να εξυπηρετήσει ένα σκοπό. Για το λόγο αυτό η κατηγοριοποίηση είναι διαφορετική και δεν υπάρχει μέχρι σήμερα σαφής τυπολογία των υπαίθριων αστικών χώρων.

Ένας τρόπος κατηγοριοποίησης είναι σε φυσικούς και διαμορφωμένους (τεχνητά φυσικούς) δημόσιους υπαίθριους χώρους. Στους φυσικούς χώρους ο ανθρώπινος παράγοντας επεμβαίνει για την προστασία τους, τη συντήρησή τους και τη διαμόρφωση των χώρων μέχρι ένα ορισμένο όμως βαθμό, που δεν ενοχλεί τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής. Σύμφωνα με αυτόν τον τρόπο λοιπόν διακρίνουμε τις εξής βασικές κατηγορίες:

- Οι φυσικοί υπαίθριοι χώροι (δάση, υδατορέματα, λίμνες ακτές),
- Οι διαμορφωμένοι με φυσικά στοιχεία δημόσιοι υπαίθριοι χώροι (πάρκα, άλση, κήποι, κ.ά.),
- Οι διαμορφωμένοι με τεχνητά και φυσικά στοιχεία δημόσιοι υπαίθριοι χώροι (πεζόδρομοι, πεζοδρόμια, δρόμοι ήπιας κυκλοφορίας, πλατείες, πλατώματα) (Κοσμάκη Π., 2008)

Άλλος τρόπος κατηγοριοποίησης βασίζεται στην κλίμακα μεγέθους και στην εμβέλεια τους, και αναφέρεται σε δημόσιους υπαίθριους χώρους που εξυπηρετούν τις ανάγκες μιας γειτονιάς, μιας πόλης ή είναι περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας.

Επιπλέον, ο δημόσιος υπαίθριος χώρος μιας πόλης, σύμφωνα με τον Swanwick, και με βάση τα στοιχεία που κυριαρχούν στην οργάνωση του χώρου και στη λειτουργία του μπορεί να διακριθεί στους γκρίζους χώρους οι οποίοι είναι λειτουργικοί χώροι (δρόμοι, πεζοδρόμια, χώροι στάθμευσης) ή χώροι αναψυχής (πλατείες, πεζόδρομοι) και στους χώρους πρασίνου (Σχ.1). Το σύνολο των γκρίζων χώρων αναψυχής και των χώρων

πρασίνου αποτελεί τους ελεύθερους χώρους της πόλης. Οι χώροι πρασίνου, είναι χώροι που επιτρέπουν το φυσικό στοιχείο στο δομημένο περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα αποτελούν και χώρους σημαντικούς στην κοινωνική ζωή της πόλης (Swanwick κ.ά., 2003).

Σχήμα 1: Διαχωρισμός Υπαίθριων Χώρων

Πηγή: Swanwick. κ.ά.,2003 · Ιδία επεξεργασία

Διακρίνεται μια σχέση συμπληρωματικότητας μεταξύ των γκριζων χώρων και των χώρων πρασίνου καθώς οι γκριζοί είναι κοινωνικοί χώροι χωρίς φυσικά χαρακτηριστικά, ενώ οι χώροι πρασίνου αποτελούν τον συνδετικό κρίκο του δομημένου στοιχείου με το φυσικό περιβάλλον, οι οποίοι όμως δεν μπορούν να λειτουργήσουν πλήρως χωρίς το δίκτυο των υπόλοιπων υπαίθριων χώρων που τους εντάσσουν στην κοινωνική ζωή της πόλης.

Τέλος, ένας άλλος ενδεικτικός τρόπος κατηγοριοποίησης που συναντάται στην Σκωτία από την κεντρική μονάδα ερευνών του κράτους, δίνει έμφαση στις χρήσεις των δημόσιων υπαίθριων χώρων και στις ανάγκες που καθένας τους καλύπτει (Πίνακας 1).

Πίνακας 1:Τυπολογία Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων

Τύπος	Επεξήγηση-Ανάλυση	Σκοπός και Παραδείγματα
Πάρκα και Κήποι	Περιλαμβάνει εθνικά και αστικά πάρκα και κήπους	-αναψυχή -οργάνωση εκδηλώσεων
Φυσικοί πράσινοι χώροι	Περιλαμβάνει δάση, θαμνώνες, λιβάδια, υγροτόπους και εγκαταλελειμμένες δημόσιες εκτάσεις	- διατήρηση άγριας φύσης και βιοποικιλότητας - περιβαλλοντική εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση
Χώροι Αναψυχής	Πιο συχνά αλλά όχι αποκλειστικά συναντάτε σε περιοχές κατοικίας	- καθημερινές δραστηριότητες κοντά στο σπίτι ή την εργασία
Χώροι για παιδιά και νέους	Περιοχές που έχουν σχεδιαστεί κυρίως για παιχνίδι, κοινωνική αλληλεπίδραση και ενεργό συμμετοχή των παιδιών και των νέων ατόμων.	-εξοπλισμένους χώρους παιχνιδιού: γήπεδα (ποδοσφαίρου, καλαθοσφαίρισης) περιοχές για skateboard -εφηβικά καταφύγια/ «Στέκια»
Εξωτερικοί χώροι άθλησης	Φυσικές ή τεχνητές επιφάνειες δημόσιας ιδιοκτησίας που χρησιμοποιούνται για τον αθλητισμό και την αναψυχή. Περιλαμβάνονται τα γήπεδα των σχολικών εγκαταστάσεων	-υπαίθρια γήπεδα τένις, γκολφ, στάδια, -παιδικές χαρές, σχολικές αυλές, -δημοτικά κολυμβητήρια
Νεκροταφεία και προαύλια εκκλησιών	Νεκροταφεία και προαύλια εκκλησιών συμπεριλαμβανομένων των εγκαταλελειμμένων προαυλίων εκκλησιών αλλά και άλλων σημείων ταφής	-ήσυχη ενατένιση · ταφή των νεκρών · διατήρηση της άγριας φύσης · προώθηση της βιοποικιλότητας
Πράσινες διαδρομές	Περιλαμβάνει διαδρομές κατά μήκος των καναλιών και στις όχθες των ποταμών, και ποδηλατόδρομους	- περίπατος, ποδηλασία ή ιππασία · σκοπούς αναψυχής
Αστικοί χώροι	Περιλαμβάνει τις πλατείες και τους χώρους που γίνονται υπαίθριες αγορές καθώς και όλους τις επιφάνειες της πόλης με σκληρές επιφάνειες	χώροι αφιερωμένοι στους πεζούς που βασικός τους στόχος είναι η παροχή χώρου για τις δημόσιες εκδηλώσεις

Πηγή: Campbell K., 2001· ίδια επεξεργασία

Επίσης, μια σχετική ταξινόμηση την οποία έχουν υιοθετήσει οι Carr , Francis, και Rivlin διακρίνει τους δημόσιους υπαίθριους χώρους στις παρακάτω βασικές κατηγορίες:

- Δημόσια Πάρκα (εθνικό ή περιφερειακό πάρκο, πάρκο πόλης, πάρκο γειτονιάς, ακάλυπτος χώρος Ο.Τ.)
- Πλατείες
- Μνημειακούς Χώρους

- Υπαίθριες Αγορές
- Δρόμους, Πεζόδρομους, Πεζοδρόμια
- Παιδικές Χαρές (παιδότοπους γειτονιάς, σχολικές αυλές)
- Πράσινες διαδρομές (γραμμικά πάρκα και διαδρομές πρασίνου)
- Λιμάνια, παραλίες, παραποτάμιες περιοχές, παραλίμνιες περιοχές (Francis, M., 2008 Francis M., 2003).

Οι διάφορες τυπολογίες που παρουσιάστηκαν παραπάνω είναι ενδεικτικές προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για τη θέσπιση προδιαγραφών(standards) σε μεγαλύτερο επίπεδο λεπτομέρειας για κάθε πόλη, γεγονός που καθιστά τις επικαλύψεις που πιθανώς υπάρχουν σε αυτές ασήμαντες (Πούλιου Α., 2007).

1.3 Ιστορική Εξέλιξη

Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι στην πάροδο του χρόνου, εμφανίζουν διαφορετικά χαρακτηριστικά ανάλογα με τις ανάγκες και τις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε κοινωνία-εποχή. Επηρεάζονται βέβαια και από άλλους παράγοντες, όπως η γεωγραφική θέση της πόλης, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κτλ. Ωστόσο, οι παράγοντες 'χρόνος' και 'πολιτισμός' επιδρούν άμεσα, τόσο την μορφή και την διάρθρωση τους, όσο και την τυπολογία τους. Όπως αναφέρει ο κ.Αραβαντινός: *«Οι τύποι των αστικών υπαίθριων χώρων αναδύονται μέσα από τις αντιλήψεις και τα πρότυπα πολεοδομικής οργάνωσης και καθημερινής ζωής που επικρατούν σε μια δεδομένη ιστορική εποχή»*(Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988).

Στην Κλασσική αρχαιότητα, στις Ελληνικές και Ρωμαϊκές πόλεις, η Αγορά και το Φόρουμ αποτελούν το σημαντικότερο πολιτικό, οικονομικό, και κοινωνικό χώρο της πόλης που μορφολογικά ακολουθεί την εξέλιξη του ιστού των πόλεων από τις οργανικές μορφές στις γεωμετρικές διατάξεις (Mumford 1984 . Morris 1994 . Kostof 1991 . Γοσποδίνη 1995).

Στην Μεσαιωνική Ευρωπαϊκή πόλη, η ανάγκη για οχύρωση της πόλης και προστασία από επιδρομές κι επιθέσεις, οδηγούσε σε πυκνή δόμηση και έλλειψη μεγάλων δημόσιων υπαίθριων χώρων για να είναι πιο εύκολη και οικονομική η κατασκευή των αμυντικών τειχών. Η πιο συνηθισμένη μορφή δημόσιου υπαίθριου χώρου σε αυτές τις πόλεις είναι οι πολλές και μικρές πλατείες και οι στενοί δρόμοι. Λόγω όμως του μικρού μεγέθους των πόλεων και κατά συνέπεια, της σχετικά μικρής απόστασης ανάμεσα στην κατοικία και την ύπαιθρο, δεν υπήρχε πρόβλημα αποστασιοποίησης του ανθρώπου από τη φύση ή δυσκολία πρόσβασης σε αυτό (Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988 . Γοσποδίνη Α., 1996).

Μετά την βιομηχανική επανάσταση, και την περιβαλλοντική υποβάθμιση των πόλεων λόγω των βιομηχανιών, παρατηρούμε ότι:

- α) Οι πλατείες φυτεύονται σε μια προσπάθεια αύξησης του πρασίνου και βελτίωσης της ατμόσφαιρας (π.χ. Πλατείες στο West End) και
- β) Η έντονη αστικοποίηση, και κατά συνέπεια η μεγάλη επέκταση των Ευρωπαϊκών μητροπόλεων, έχει ως αποτέλεσμα την μεγέθυνση της απόστασης μεταξύ κατοικίας, εργασίας και φύσης έξω από την πόλη. Έτσι, η επίσκεψη στα μεγάλα πάρκα (που

δημιουργούνται στα προάστια της πόλης) και στην εξοχή, για το εύρη κοινό θεωρείται πλέον πολυτέλεια (Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988).

Άρχισε έτσι, να γίνεται έντονη η ανάγκη για εύρεση ελεύθερων χώρων μέσα στην πόλη, έτσι ώστε η φύση και το πράσινο να γίνουν πάλι προσβάσιμα στον μέσο κάτοικο.

Συγκεκριμένα, οι τάσεις που κυρίως μεταπολεμικά διαμορφώθηκαν, με ιδιαίτερη μάλιστα έμφαση στις κατεστραμμένες από τον πόλεμο πόλεις των αναπτυγμένων χωρών, ήταν απ' τη μια μεριά το σπάσιμο της μονολιθικότητας του διαμορφωμένου αστικού χώρου και από την άλλη η εξεύρεση νέων χώρων για κατοικία, και συμπληρωματικές της χρήσεις. Το τελευταίο αυτό σήμαινε στην ουσία επέκταση των πόλεων, αλλά με πυκνότητες και προδιαγραφές τέτοιες που να επιτρέπουν την άνετη ανάπτυξη των ελεύθερων χώρων.

Οι νέες μορφές οικιστικών ενότητων ήταν πλέον προσαρμοσμένες στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των κατοίκων που επιζητούσαν ξανά την φύση και το πράσινο κοντά στην κατοικία τους. Εξισορροπούσαν ικανοποιητικά την αναλογία του κτισμένου και του ακάλυπτου χώρου και ανταποκρίνονταν γενικά στις αυστηρές προδιαγραφές της νέας τάσης. Αυτές οι ενότητες όμως, σε αρκετές εφαρμογές είχαν αποτύχει (ιδιαίτερα όπου δεν είχαν προβλεφθεί θέσεις εργασίας), κι ακόμη δέχονται έντονη κριτική, χαρακτηριζόμενες ως "έρημοι" ή υπνουπόλεις (Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988 · Γοσποδίνη Α., 2006).

Παράλληλα με τις επεκτάσεις η επιδίωξη, της διάρθρωσης των κτισμένων περιοχών ώστε να διεισδύσει ο ελεύθερος χώρος μέσα σ' αυτές, δημιούργησε μία άνεση και πολύ καλύτερες συνθήκες διαβίωσης σ' αυτές. Και εδώ υπάρχουν κριτικές όπως λ.χ. ότι αλλοιώθηκε η συνεκτικότητα, η ταυτότητα και η εικόνα παλαιών πόλεων κάτι που παρατηρήθηκε επί του πρακτέου, ειδικά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια κυρίως σε ιστορικά κέντρα πόλεων. Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί, ότι εκείνη η περίοδος ήταν πολύ κρίσιμη και δύσκολη. Ο πόλεμος εκείνη την περίοδο, είχε αφήσει εκατοντάδες χιλιάδες άστεγους και άνεργους, για τους οποίους έπρεπε να βρεθεί άμεσα μια λύση, χωρίς χρονική καθυστέρηση. Έτσι, ένας προγραμματισμός αποκατάστασης και διατήρησης των ιστορικών κέντρων φάνταζε μάλλον απίθανος, δεδομένου των συνθηκών. Γενικά όμως η πολιτική, "εισχώρησης" των ελεύθερων δημόσιων χώρων στην πυκνοδομημένη και σκληρή πόλη (στις περιπτώσεις όπου έγινε με προγραμματισμό και συστηματικό πολεοδομικό σχεδιασμό) είχε θετικά αποτελέσματα (Cliff M., 1992 · Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988).

Η μείωση του χρόνου εργασίας του ενεργού πληθυσμού, οι κοινωνικές παροχές μεταφραζόμενες σε χώρο και πολεοδομικές λειτουργίες (εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια, κλπ.), η ιδιαίτερη φροντίδα για ορισμένες ομάδες πληθυσμού (παιδιά, υπερήλικες, ομάδες ειδικών προβλημάτων), η υποστήριξη από την πολιτεία της σωματικής άσκησης και μιας πιο φυσικής ζωής (αθλητισμός, ακτές, πεζοπορία, πι.κ-νικ κλπ), αλλά και η επαύξηση των διεξόδων για πολιτιστικές και ψυχολογικές δραστηριότητες υπαίθριου χώρου (θεάματα, εκθέσεις, φεστιβάλ, γιορτές κλπ) όλα αυτά βαραίνουν υπέρ της αποφασιστικής διεύρυνσης της ακάλυπτης επιφάνειας σε βάρος της κτισμένης ακόμα και σε μια υφιστάμενη πόλη (Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988).

Ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα στους δημόσιους υπαίθριους χώρους περιλαμβάνονται και οι χώροι πρασίνου οι οποίοι πρέπει να σχεδιάζονται ύστερα από μελέτη, έτσι ώστε να εντάσσονται σωστά μέσα σε αυτήν αλλά και να μπορούν να εξελίσσονται παράλληλα με αυτήν (Πούλιου Α., 2007).

Από τα βασικότερα κινήματα που έδωσαν ιδιαίτερη σημασία στην ύπαρξη και το σχεδιασμό των χώρων πρασίνου ήταν το “City Beautiful” και η «Κηπούπολη».

Το “City Beautiful”, ήταν ένα προοδευτικό κίνημα μεταρρύθμισης για την πολεοδομία και την αρχιτεκτονική και άκμασε κυρίως το 1890-1900. Ξεκίνησε από την Βόρεια Αμερική και είχε σαν στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων στο υποβαθμισμένο και ανθυγιεινό περιβάλλον που δημιουργήθηκε στις πόλεις. Πιο συγκεκριμένα, το Σικάγο, με βάση το σχέδιο Burnham, θα επανασχεδιάζονταν και η σύνδεσή του με τα προάστια θα γινόταν μέσω μεγάλων αυτοκινητοδρόμων που θα περιβάλλονταν από αστικά πάρκα και χώρους πρασίνου. Οι διαγώνιοι λεωφόροι θα διαπερνούσαν τον αστικό κάναβο και επίσης θα οδηγούσαν σε μια μεγάλη έκταση χώρου πρασίνου, στις οποίες το κέντρο θα βρίσκονταν οι διοικητικές υπηρεσίες. Ο ρόλος των χώρων πρασίνου ήταν πρωτεύουσας σημασίας στο σχεδιασμό και στη χωροθέτηση των χρήσεων και μέσω αυτών συνδυάζονταν οι δραστηριότητες της πόλης (παραγωγικές, διοικητικές κλπ.), στοχεύοντας στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, παράλληλα, και ίσως όχι ακόμα συνειδητά, γίνεται και η σύνδεση των χώρων πρασίνου με την οικονομία της πόλης (Cliff M., 1992).

Από τα βασικότερα κινήματα όμως, όπου ο χώρος πρασίνου κυριαρχούσε στη ζωή της πόλης, ήταν της «Κηπούπολης» (Εικόνα 1), του οποίου ιδρυτής ήταν ο Ebenezer Howard. Στο μοντέλο αυτό συνδυάζονται τα θετικά στοιχεία ενός μεγάλου αστικού κέντρου και της υπαίθρου. Η «Κηπούπολη» θα είχε μέγιστο όριο πληθυσμού 32.000 κατοίκων, οι οποίοι θα ζούσαν σε έκταση 1000 εκταρίων. Γύρω από αυτήν θα

υπήρχε επίσης ζώνη πρασίνου και θα χωροθετούνταν σε αυτή λειτουργίες, όπως αγροκτήματα και λειτουργίες που θα ωφελούνταν από αυτήν, όπως νοσοκομεία (Cliff M., 1992 . Πούλιου Α., 2007).

Αν και αποτελεί ένα συγκεκριμένο μοντέλο πολεοδομικού σχεδιασμού η κηπούπολη είναι περισσότερο μια έννοια βασισμένη στη φαντασία και τον συμβολισμό. Οι καμπύλοι δρόμοι και τα επικλινή φυτεμένα με γρασίδι επίπεδα, η έντονη κλίση στις στέγες των σπιτιών, τα πτυσσόμενα παράθυρα και οι περίτεχνες είσοδοι, όλα αυτά δηλώνουν κοινότητες που δίνουν αξία στην παράδοση της οικογένειας, στην οριοθέτηση της ατομικής, ιδιοκτησίας και στη ζωή στην ύπαιθρο.

Τα διαφοροποιητικά στοιχεία στη γενική σύνθεση του χώρου ήταν αφενός μεν η έμφαση στο κέντρο του οικισμού, το οποίο χαρακτηριζόταν από δημόσια κτίρια και τα πάρκα και από το οποίο ξεκινούσαν ακτινωτοί δρόμοι που οδηγούσαν στην ύπαιθρο, αφετέρου δε η σχέση του πρασίνου με τα κτίρια κατοικίας, που αποσκοπούσε στο να τονίσει την εικόνα του εξοχικού περιβάλλοντος και όχι στο να προβάλλει την κτιριακή συνοχή (Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988).

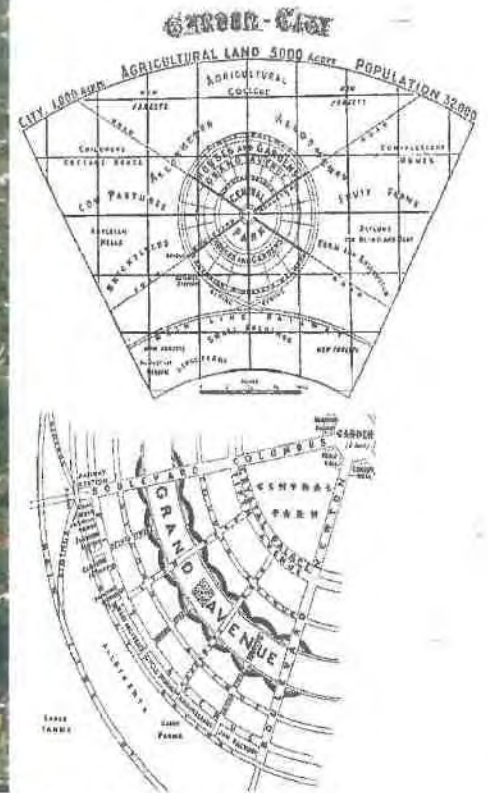
Το μοντέλο της κηπούπολης ήρθε τελικά να δώσει ιδεολογική κάλυψη σε ένα φαινόμενο που είχε ήδη ξεκινήσει ασχεδίαστο με την επέκταση του δικτύου των σιδηροδρομικών γραμμών και των γραμμών τραμ, την εξάπλωση δηλαδή της πόλης στην ύπαιθρο και την εξασφάλιση οικονομικά προσιτής κατοικίας στα πολλαπλασιαζόμενα μεσαία κοινωνικά στρώματα (Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988). Στο μοντέλο της κηπούπολης αρχίζει να γίνεται ιδιαίτερα εμφανές, ένα “δίκτυο” δημόσιων υπαίθριων χώρων, που τυλίγει όλη την πόλη και αποτελεί το βασικό κομμάτι της. Μέσα από αυτή τη διαδικασία οι επιφάνειες πρασίνου καθιερώνονται ως μία διακριτή και μάλιστα σημαντική κατηγορία χρήσεων εδάφους στην πόλη, η οποία αποτελεί αντικείμενο των ρυθμιστικών (πολεοδομικών) μελετών που εμφανίζονται την ίδια περίπου εποχή.

Στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, στα πλαίσια του Φονξιοναλισμού στην Πολεοδομία και του Μοντέρνου Κινήματος στην αρχιτεκτονική, η έντονη ανάγκη για ελεύθερους χώρους μέσα στην πόλη, ώστε η φύση και το πράσινο να γίνουν πάλι προσβάσιμα στον μέσο κάτοικο της, οδήγησε σε αναπλάσεις και επεκτάσεις των πόλεων, όπου συνδυάζονται η κατοικία και οι άλλες κυρίαρχες αστικές χρήσεις (εργασία, αναψυχή, μεταφορές) με μεγάλους δημόσιους υπαίθριους χώρους. Τα κτήρια αντιστοιχούν σε γεωμετρικές μορφές και διατάξεις ενώ οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι μορφολογικά αποτελούν το «άμορφο υπόλοιπο» της πόλης (Γοσποδίνη 1996).

Εικόνα 1: Κηπουπόλεις

Πηγή: URGE, 2004

Πηγή: Turton, 2006

Στη σύγχρονη μεταβιομηχανική εποχή (από τη δεκαετία του '90 μέχρι σήμερα) οι πόλεις μετασχηματίζονται με γοργούς ρυθμούς και αλλάζουν τα χαρακτηριστικά τους, όπως η μορφολογία, η διάρθρωση των χρήσεων, η χωρική δομή κλπ. Ως φυσικό επακόλουθο της έμφυτης επιθυμίας του ανθρώπου να δημιουργεί και να καλύπτει νέες ανάγκες, οι πόλεις έρχονται αντιμέτωπες με νέες δυνατότητες, αλλά και νέα προβλήματα. Ο μετασχηματισμός τους δημιουργεί στον αστικό ιστό κάποια κενά (αστικά κενά) που προσφέρονται για τις χωροθετήσεις νέων χρήσεων εις βάρος κάποιων παλιών που δεν εξυπηρετούν πλέον (λόγο θέσης) τις λειτουργικές τους ανάγκες ή δεν ανταποκρίνονται στον αρχικό τους σκοπό. Τέτοια παραδείγματα είναι οι παλιές βιομηχανικές περιοχές που λόγω επέκτασης της πόλης πρέπει να απομακρυνθούν, αλλά και παλιά αεροδρόμια, λιμενικές εγκαταστάσεις, στρατόπεδα κλπ. και την θέση τους παίρνουν πλατείες και πάρκα. Ακόμη και δρόμοι που πλέον δεν εξυπηρετούν τον λειτουργικό τους χαρακτήρα ή τον λόγο δημιουργίας τους, αλλάζουν χρήση όπως η αλλαγή ενός οδικού άξονα σε πεζόδρομο (Cliff M., 1992 . Eamonn C., 2008).

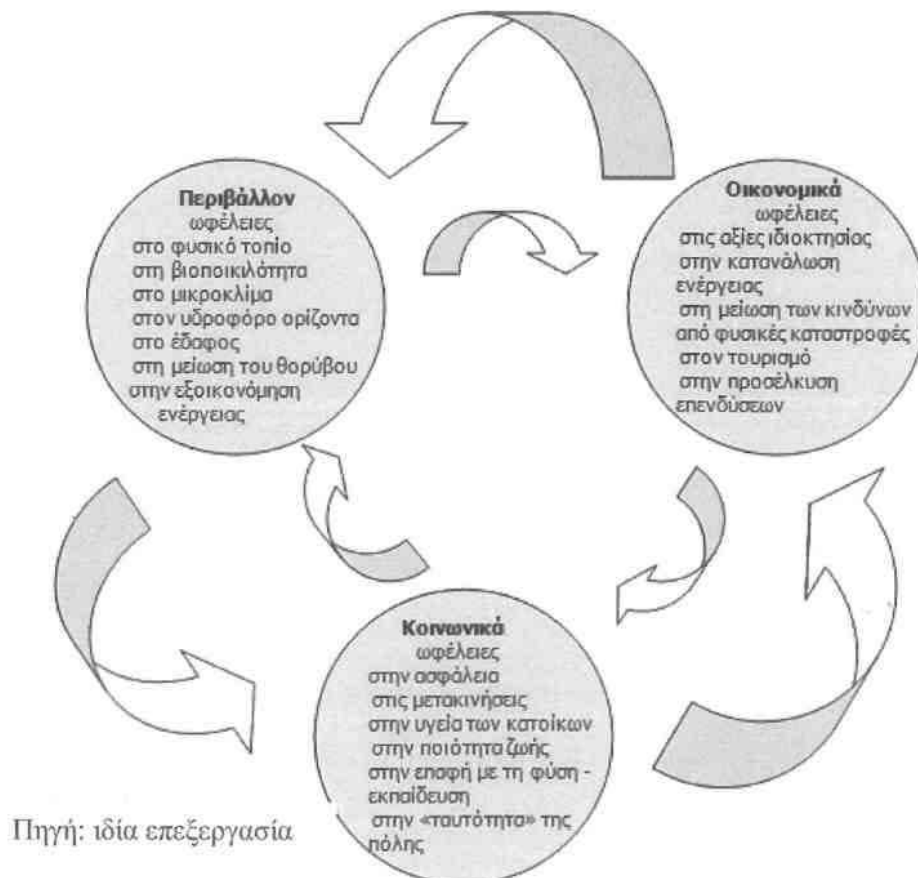
Η συνεχής αλλαγή των πόλεων διαφοροποιεί ανάλογα και την αντίληψη των κατοίκων τους γι' αυτές και τα επιμέρους στοιχεία τους. Νέες θεωρήσεις του αστικού φαινομένου αναδύονται και αποδίδουν διαφορετική αξία σε αυτά τα στοιχεία. Έτσι, η προσέγγισή του δίνει όλο και μεγαλύτερη έμφαση στην οικοσυστηματική διάσταση του αστικού πρασίνου και στα δίκτυα των υπαίθριων χώρων που δημιουργούν δυνατότητες για διάχυση της λειτουργίας της φύσης στον ιστό της πόλης. Ταυτόχρονα ο αστικός σχεδιασμός εστιάζει το ενδιαφέρον του στις μικρές ενότητες και τα δίκτυα αστικού πρασίνου ως μέσα για την ανάδειξη της έννοιας του τόπου, της ιδιαιτερότητας και της εικόνας των επιμέρους περιοχών. Επίσης, η δυνατότητα για συμμετοχή των πολιτών, γίνεται όλο και πιο σαφής όταν ο σχεδιασμός αφορά το άμεσο περιβάλλον διαβίωσής τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ

Διανύοντας τον 21ο αιώνα, οι δημογραφικές, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές που αφορούν τη γήρανση του πληθυσμού και τη μετανάστευση καθώς και οι χωρικές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης, οδηγούν σε αύξηση των πυκνοτήτων των πόλεων και πολυμορφικές κοινωνίες. Παράλληλα, η ένταση της περιβαλλοντικής ρύπανσης και οι κλιματικές αλλαγές επηρεάζουν την υγεία του αστικού πληθυσμού και συνολικά την αειφορία των πόλεων. Τα γεγονότα αυτά έχουν δημιουργήσει νέα συστήματα αξιών και νέες τάσεις απέναντι στο περιβάλλον και στην βιώσιμη πόλη. Στα πλαίσια της ανάγκης για επαναπροσδιορισμό της οργάνωσης και του σχεδιασμού των πόλεων, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι καλούνται να αναλάβουν έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στο μεταβαλλόμενο ο οποίος μπορεί να διακριθεί, όπως απεικονίζεται και στο Σχήμα 2, σε τρεις βασικούς τομείς: το περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία (Τσοπουρίδου Κ., 2009 · Μπαρμπέρης Α., 2007 · Γαβριηλίδης Δ., 2009).

Σχήμα 2: Ωφέλειες Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων

2.1 Περιβαλλοντικά Οφέλη

Οι περιβαλλοντικές συνθήκες μιας πόλης επηρεάζονται έντονα από τον τρόπο δόμησης και τη χωροθέτηση των χρήσεων γης, και ειδικότερα, από την παρουσία ανοιχτών χώρων. Η έκταση των χώρων αυτών, το είδος τους, η σύνθεση και η πυκνότητα του πρασίνου τους καθώς και οι επιλογές των υλικών έχει επίπτωση στην κίνηση των αερίων μαζών (Εικόνα 2), συνεπώς στην ανανέωση του αέρα της ευρύτερης περιοχής, στην θερμοκρασιακή ισορροπία την πόλης και στην γενικότερη διαμόρφωση του μικροκλίματος τόσο στον πυρήνα (κέντρο πόλης) όσο και περιφερειακά. Κάθε προσπάθεια ενοποίησης των ανοικτών υπαίθριων χώρων και ο εμπλουτισμός τους με βλάστηση επιδρά θετικά στο αστικό περιβάλλον, καθώς λειτουργεί ως ρυθμιστικός παράγοντας αύξησης της θερμικής άνεσης μέσω της σκίασης και του φαινομένου της εξατμισοδιαπνοής και δημιουργεί ένα ιδιαίτερο οικοσύστημα μέσα στις πόλεις το οποίο μπορεί να ενοποιηθεί με το φυσικό οικοσύστημα που υπάρχει στην ευρύτερη περιοχή των πόλεων και να υπερκαλύψει τα προβλήματα της έντονης αστικοποίησης (Τζώρτζη Γ., Σαρίκου Σ., Πούλιου Α., 2007 · Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988 · Καψανάκη Ε., 2007).

Εικόνα 2: Κίνηση Αέρα

Πηγή: Οικονόμου Χ., 2009

Σήμερα η σύσταση του ατμοσφαιρικού αέρα μέσα σε μια πυκνοκατοικημένη πόλη έχει αλλάξει επικίνδυνα, καθώς εντοπίζονται μονοξείδιο του άνθρακα, διοξείδιο του θείου, αυξημένο διοξείδιο του άνθρακα, αιθάλη, διοξείδιο του αζώτου, μόλυβδο, αρσενικό, νιτρικό οξύ κ.ά. Με αυτές τις αναλογίες στοιχείων, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε το ότι η ύπαρξη υπαίθριων χώρων γενικά και ειδικότερα χώρων πρασίνου στις πόλεις βελτιώνει τις περιβαλλοντικές συνθήκες, μπορεί να εμποδίσει την εξάπλωση της ρύπανσης του αέρα από τα καυσαέρια των οχημάτων, βελτιώνει την ποιότητα της ατμόσφαιρας και λειτουργεί εξισορροπώντας τις επιπτώσεις λειτουργιών που επιβαρύνουν το περιβάλλον. Βέβαια αυτό, πρέπει να γίνεται μέσω σχεδιασμού, διαφορετικά οι αέριοι ρύποι είναι δυνατόν να εγκλωβιστούν σε μια περιοχή και η κατάσταση να επιδεινωθεί αντί να βελτιωθεί (Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988 · Καψανάκη Ε., 2007 · “Urban open space plan”, 2007).

Γενικά σε μία επιφάνεια πρασίνου ενός εκταρίου (10.000m^2) που περιλαμβάνει δένδρα, θάμνους και χλόη αποδίδονται 600 kg οξυγόνου σε 12 ώρες, ενώ δεσμεύονται 900 kg διοξειδίου του άνθρακα. Τα δέντρα εμπλουτίζουν σε οξυγόνο την ατμόσφαιρα, γιατί κατακρατούν τον άνθρακα και φιλτράρουν τον αέρα, όχι μόνο από τη σκόνη και τους αιωρούμενους μικροοργανισμούς αλλά και από το θόρυβο. Ακόμα και μέσα στην ίδια πόλη, στις περιοχές όπου υπάρχουν οι κατάλληλοι ακάλυπτοι χώροι, έχει δημιουργηθεί ένα πολύ πιο υγιεινό μικροπεριβάλλον από άλλες, που την στερούνται. (Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988 · Ericson D., 2006).

Πέραν των ωφελειών της ποιότητας της ατμόσφαιρας, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι στους οποίους η παρουσία βλάστησης είναι σημαντική, προσφέρουν οφέλη σε σχέση και με την ποιότητα των υδάτων και τη σωστή διαχείρισή τους (*“Urban open space plan”*, 2007).

Σε περιπτώσεις που εντός του αστικού ιστού υπάρχουν λίμνες ή χείμαρροι, δημόσιοι υπαίθριοι χώροι έχουν τη δυνατότητα να απορροφήσουν ποσότητες βρόχινου νερού αποτρέποντας την υπερχειλίση τους. Αυτό συμβαίνει διότι οι δομημένες επιφάνειες μιας πόλης μην έχοντας τη δυνατότητα να απορροφήσουν το νερό της βροχής το διοχετεύουν, αφού πρώτα συγκεντρώσουν όλα τα βλαβερά συστατικά από τους δρόμους, τα πεζοδρόμια και τις οροφές των κτιρίων. Σε όποιον φυσικό αποδέκτη υπάρχει διαθέσιμος είτε πρόκειται για θάλασσα, χείμαρρο, ποτάμι ή λίμνη. Αντίθετα, σε περιοχές που υπάρχουν χώροι πρασίνου μεγάλες ποσότητες νερού απορροφούνται αποτρέποντας πλημμύρες, εμπλουτίζοντας ταυτόχρονα τον υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα και φιλτράροντας το νερό (Πούλιου Α., 2007 · Τζώρτζη Τζ., 2009).

Έμμεσα οφέλη προκύπτουν επίσης στο βαθμό που οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι επηρεάζουν την επιλογή του τρόπου μετακίνησης των κατοίκων. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες οι αποστάσεις των μετακινήσεων που πρέπει να κάνουν οι πολίτες θα μπορούσαν να γίνουν και χωρίς τη χρήση αυτοκινήτου, αρκεί να υπήρχε ένα κίνητρο που θα ενθάρρυνε την κίνηση πεζών και ποδηλατών. Η ενθάρρυνση αυτή θα σχετιζόταν με το βαθμό πρόσβασης στους δημόσιους υπαίθριους χώρους και την ενσωμάτωσή τους στον αστικό ιστό και την ύπαρξη κάποιας συνέχειας-σύνδεσης των χώρων αυτών. Μέσω της μείωσης της χρήσης των ιδιωτικών μέσων μεταφοράς, θα προέκυπταν οφέλη όπως η μείωση της εκπομπής καυσαερίων, εξοικονόμηση ενέργειας και καλύτερη ρύθμιση του κυκλοφοριακού προβλήματος (Τζώρτζη Τζ., 2009 · Οικονόμου Χ., 2009 · Campbell K., 2001).

2.2 Κοινωνικά Οφέλη

Εκτός από τα περιβαλλοντικά οφέλη που συνεπάγεται ο σωστός σχεδιασμός και διαχείριση των δημόσιων υπαίθριων χώρων, προκύπτουν και κοινωνικά οφέλη, που σχετίζονται με την κοινωνική συνοχή, την σωματική και ψυχική υγεία των πολιτών και τελικά με την πολιτιστική ταυτότητα της πόλης (Πούλιου Α., 2007 · Γκουμπούλου Γ., 2009).

Οι υπό μελέτη χώροι της πόλης όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω, ενθαρρύνουν την ελεύθερη κοινωνική ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών και την επικοινωνία σε καθημερινή βάση. Η κοινωνική επαφή αποτελεί τα θεμέλια μιας υγιούς κοινωνίας, καθώς μειώνει το άγχος, αποτρέπει την απομόνωση και παρέχει τη δυνατότητα συζήτησης των προβλημάτων με γνωστούς και φίλους, περιορίζοντας ψυχολογικά προβλήματα που μπορεί να δημιουργηθούν σε αντίθετη περίπτωση και τα οποία όμως θα έχουν επίπτωση στο κοινωνικό σύνολο. Εν ολίγοις, ακόμα και μέσα από την από την προσεγμένη εικόνα των χώρων αυτών (εικόνα που προκύπτει από την σωστή συντήρηση των δημόσιων υπαίθριων χώρων), τα αντιδραστικά στοιχεία και η αντικοινωνικές συμπεριφορές περιορίζονται (Carmona M., 2003 · Πούλιου Α., 2007).

Εκτός από την ψυχική υγεία οι χώροι αυτοί συμβάλλουν και στην σωματική υγεία, καθώς παρέχουν χώρο για σωματική άσκηση και περίπατο σε μια πιο καθαρή

και ευχάριστη ατμόσφαιρα. Με τα δεδομένα αυτά,

Εικόνα 3: Κοινωνικές Εκδηλώσεις που Πραγματοποιούνται στους Δημόσιους Υπαίθριους Χώρους

δημιουργείται ένα ασφαλές περιβάλλον, στο οποίο ο πολίτης δραστηριοποιείται και συμμετέχει, όχι μόνο γιατί τον ικανοποιεί αισθητικά ο χώρος, αλλά και επειδή νιώθει ότι ανήκει σε μια ομάδα, στην οποία η προσφορά του είναι σημαντική (Γκουμπούλου Γ., 2009).

Πηγή: Μπολωνάκη Στ., 2009

Μια άλλη ιδιαίτερα σημαντική κοινωνική έκφραση που πραγματοποιείτε επί των πλείστων στους χώρους αυτούς είναι οι πολιτικές συγκεντρώσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις, πανηγύρια ή διαδηλώσεις (Εικόνα 3). Είναι ο χώρος που οι πολίτες συναντούνται για να εκφράσουν μαζικά κάποια συναισθήματα ή αιτήματα (Μπολωνάκη Στ., 2009).

Όσον αφορά τον πολιτιστικό χαρακτήρα των χώρων αυτών, δεν θα πρέπει να παραβλέπεται και το γεγονός ότι συχνά οι δημόσιοι αυτοί χώροι γίνονται χώροι καλλιτεχνικής έκφρασης, είτε με την λαϊκή έννοια των graffiti είτε με την έννοια της υπαίθριας έκθεσης έργων σύγχρονης τέχνης (Εικόνα 4). Το έργο τέχνης στον δημόσιο χώρο συχνά έχει μετατραπεί σε ορόσημο κύρους της ίδιας της πόλης, το οποίο συμβολίζει την οικονομική ευημερία της και την πολιτιστική της ταυτότητα. Έτσι λοιπόν, η ιστορία και ο πολιτισμός ενός τόπου αντικατοπτρίζονται και εκφράζουν σε αυτούς τους χώρους στοιχεία τα οποία διαμορφώνουν και τη μοναδικότητά τους. (Μπολωνάκη Στ., 2009 · Πορτάλιου Ε., 2009 · Λαμπρόπουλος Α., 2008).

Είναι σημαντικό κλείνοντας να αναφέρουμε ότι η πολιτισμικότητα και η κοινωνικότητα των δημόσιων υπαίθριων εκφράζεται μόνο όταν και αν οι χώροι αυτοί εδραιώνονται στις συνήθειες των ανθρώπων σαν σημείο συνάντησης και επικοινωνίας, σαν 'στέκι', χώρος ανταλλαγής πολιτισμού διαφορετικών ομάδων, χώρος οικειοποιημένος και φιλόξενος (Carmona M., 2003 · Τσοπουρίδου Κ., 2009).

Εικόνα 4: Καλλιτεχνικές Εκφράσεις στους Δημόσιους Υπαίθριους Χώρους

Πηγή: Μπολωνάκη Στ., 2009

2.3 Οικονομικά Οφέλη

Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι και η διαμόρφωση τους ως τμήματα ενός ενιαίου δικτύου, μπορεί να συμβάλουν στην αστική ανάπτυξη και να οδηγήσουν μακροπρόθεσμα σε οικονομικά οφέλη για τις γειτνιάζουσες με αυτούς περιοχές αλλά και για την κοινωνία συνολικά.

Το πιο άμεσο οικονομικό αποτέλεσμα από την δημιουργία ενός δημόσιου υπαίθριου χώρου σε μια περιοχή αρχίζει με τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, η οποία έλκει νέο πληθυσμό, αυξάνει τη ζήτηση ακινήτων και κατά συνέπεια και την αξία των οικοπέδων που γειτνιάζουν αυτόν και έτσι ξεκινάει μία αλυσιδωτή αντίδραση οικονομικών εξελίξεων.

Η περιοχή αναβαθμίζεται γίνεται πιο ανταγωνιστική και ανάλογα με το χαρακτήρα που θα της δοθεί μπορεί να στραφεί στην ανάπτυξη του τουρισμού (μια συνεχώς αναπτυσσόμενη μορφή τουρισμού που βασίζεται στα χαρακτηριστικά της πόλης ως συγκριτικά πλεονεκτήματα, είναι ο αστικός τουρισμός), να προσελκύσει περισσότερους επισκέπτες, να δημιουργηθεί έδαφος για νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες όπως καταστήματα, εστιατόρια ή καφετέριες, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας (Πούλιου Α, 2007).

Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι όμως, εκτός του ότι έχουν τη δυνατότητα να προσελκύσουν επενδυτικά κεφάλαια, και να αυξήσουν τις τιμές γης, συμβάλλουν και στην εξοικονόμηση ενέργειας, το οποίο αποτελεί ένα πολύ σημαντικό περιβαλλοντικό, κοινωνικό-πολιτιστικό, αλλά και οικονομικό όφελος. Αυτή η εξοικονόμηση προκύπτει από τη μείωση της χρήσης των μέσων μεταφοράς και τη μείωση της χρήσης συσκευών θέρμανσης και ψύξης του χώρου. Από τη στιγμή που τα συμβατικά αποθέματα ενέργειας μειώνονται, και η ενέργεια αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης κοινωνίας, η εξοικονόμησή της θα έχει και το αντίστοιχο χρηματικό κέρδος (Πούλιου Α., 2007).

Επιπλέον παραπάνω αναφέραμε ότι η ενοποίηση των δημόσιων υπαίθριων χώρων με διαδρομές πρασίνου, βελτιώνει την ποιότητα της ατμόσφαιρας, μειώνει το άγχος και ενθαρρύνει τη σωματική άσκηση, δηλαδή συμβάλλει στη βελτίωση της υγείας. Σαν συνέπεια μπορούμε να ισχυριστούμε ότι οικονομικό όφελος προκύπτει εμμέσως και από τη μείωση των δαπανών για την περίθαλψη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στη σύγχρονη εποχή, οι εθνικές κυβερνήσεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση, οι εθνικοί και παγκόσμιοι επιστημονικοί οργανισμοί και μεμονωμένοι επιστήμονες που ασχολούνται με τον πολεοδομικό σχεδιασμό φαίνεται να στρέφουν το ενδιαφέρον τους στον πράσινο σχεδιασμό των πόλεων και να δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα σε θέματα διαμόρφωσης δημόσιων υπαίθριων χώρων και δικτύων πρασίνου (Ζυγούρη Φ., 2007).

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεωρητικά δεν μπορεί να ασκηθεί αστική πολιτική λόγω έλλειψης αρμοδιοτήτων (η αστική πολιτική και η πολεοδομία ανήκουν αποκλειστικά στην αρμοδιότητα των εθνικών πολιτικών των κρατών μελών). Όμως από το 1980 και μετά το ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις αστικές περιοχές εντάθηκε καθώς περίπου το 80% του πληθυσμού της ζει πλέον σε αστικές περιοχές και, συνεπώς, στις περιοχές αυτές γίνονται εμφανέστερες οι επιπτώσεις ορισμένων πολιτικών και μέτρων που καθορίζουν άμεσα ή έμμεσα την ποιότητα ζωής, τις παρεχόμενες υπηρεσίες και υποδομές, το αστικό περιβάλλον και γενικότερα το δυναμισμό των πόλεων (Ανδρικοπούλου Ε., Γιαννάκου Α. κ.ά., 2007).

Δύο ευρωπαϊκές πολιτικές διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό το πλαίσιο μιας ευρωπαϊκής προσέγγισης των αστικών ζητημάτων:

- Η πολιτική περιβάλλοντος και
- Η πολιτική οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Και οι δύο πολιτικές αποτελούν συνιστώσες μιας ευρωπαϊκής «στρατηγικής» για βιώσιμη ανάπτυξη, μέσω των οποίων ασκούνται σημαντικές παρεμβάσεις στον αστικό χώρο που έχουν άμεση σχέση με τους δημόσιους υπαίθριους χώρους της πόλης στο βαθμό που αυτοί επηρεάζουν τόσο την ποιότητα ζωής όσο και τη διαμόρφωση του αστικού περιβάλλοντος (Ανδρικοπούλου Ε., Γιαννάκου Α. κ.ά., 2007).

Παρακάτω παρουσιάζονται δυο πίνακες που αναφέρονται στην εξέλιξη της αστικής διάστασης της πολιτικής περιβάλλοντος και της πολιτικής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Πίνακας 2: Αστική Διάσταση Περιβαλλοντικής Πολιτικής

1987	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη: θεσμοθέτηση της πολιτικής περιβάλλοντος 4 ^ο Πρόγραμμα για το Περιβάλλον (1987-1992): ξεκινάει συζήτηση για «βιώσιμη ανάπτυξη» εξετάζει το ζήτημα του αστικού περιβάλλοντος σε ευρωπαϊκή κλίμακα
1990	Πράσινο Βιβλίο για το Αστικό Περιβάλλον
1992	5 ^ο Πρόγραμμα για το Περιβάλλον (1992-2000)
1997	Αστική Ατζέντα
1998	Πλαίσιο Δράσης για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη
2002	6 ^ο Πρόγραμμα για το Περιβάλλον (2001-2010)
2006	Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον

Πηγή: Ανδρικοπούλου Ε., Γιαννάκου Α. κ.ά., 2007

Πίνακας 3: Αστική Διάσταση Πολιτικής Συνοχής

1987	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη: θεσμοθέτηση της πολιτικής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής
1988	Μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων
1989-1993	Πρώτη περίοδος προγραμματισμού (Α' ΚΠΣ) Πρότυπα Αστικά Σχέδια (Φάση I)
1994-1999	Δεύτερη περίοδος προγραμματισμού (Β' ΚΠΣ) Πρότυπα Αστικά Σχέδια (Φάση II) Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN I
2000-2006	Τρίτη περίοδος προγραμματισμού (Γ' ΚΠΣ) Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN II
2005-2006	Ενσωμάτωση της αστικής διάστασης στα νέα προγράμματα. Στρατηγικές κατευθύνσεις της Κοινότητας 2007-2013. Ανακοίνωση «Πολιτική Συνοχής και πόλεις»
2007	Χάρτης Λειψίας για βιώσιμες Ευρωπαϊκές Πόλεις
2007-2013	Τέταρτη περίοδος προγραμματισμού (Δ' ΚΠΣ)

Πηγή: Ανδρικοπούλου Ε., Γιαννάκου Α. κ.ά., 2007

Όπως αναφέραμε παραπάνω, η Ευρωπαϊκή Ένωση, θεωρητικά δεν μπορεί να παρέμβει στην αστική πολιτική και σε θέματα πολεοδομίας των κρατών-μελών παρά μόνο να δώσει κάποια στρατηγική κατεύθυνση. Έτσι λοιπόν, η Ελλάδα πριν γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και μετά, ανέπτυξε μια σειρά νομοθετικών κειμένων, θεσμικών εργαλείων και πολεοδομικών σταθεροτύπων, με τα οποία θα εξασφαλιζόταν η επάρκεια σε δημόσιους υπαίθριους χώρους στις πόλεις. Η επιτυχία ή όχι αυτών των ενεργειών φαίνεται από την υφιστάμενη κατάσταση των ελληνικών πόλεων. Όλα αυτά θα εξεταστούν αναλυτικά στην συνέχεια του κεφαλαίου.

3.1 Η Ελληνική Νομοθεσία για τους Δημόσιους Υπαίθριους Χώρους

Για πρώτη φορά η έννοια του κοινόχρηστου χώρου στην ελληνική νομοθεσία εμφανίζεται μαζί με την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Το ΒΔ.3/1835 αναφέρει ως κοινόχρηστους χώρους τις πλατείες, τις οδούς και τους πεζοδρόμους, ενώ περιλαμβάνει επίσης και γενικούς κανόνες χωροθέτησης και οργάνωσης δραστηριοτήτων με στόχο την υγιεινή στην πόλη. Ουσιαστικά, το πρώτο νομοθέτημα πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα το αποτέλεσε το ΝΔ.1923. Με το νομοδιάταγμα αυτό, οριζόταν στα συντασσόμενα τότε σχέδια πόλεων να προβλέπεται η δημιουργία κοινόχρηστων χώρων. Έτσι τα σχέδια πόλεων, εκτός των άλλων, έπρεπε να προβλέπουν ανάλογα τις ανάγκες για οδούς πλατείες, κήπους άλση κλπ. Ο Ν.947/79, προβλέπει σημαντικά εργαλεία για την απόκτηση των κατάλληλων εκτάσεων και την δημιουργία κοινόχρηστων υπαίθριων χώρων. Την εισφορά σε γη και τις αναγκαστικές απαλλοτριώσεις(τα οποία αναλύονται εκτενέστερα στο επόμενο κεφάλαιο), ενώ περιλαμβάνει τους ελεύθερους χώρους στις γενικές χρήσεις γης. Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι ορίζει ως άλση τις δασικές εκτάσεις στην οικιστική περιοχή και επιτρέπει την οικοδόμηση τους μόνο εάν πρόκειται για κοινωφελείς σκοπούς. Ο Ν.1337/83, ανακαθορίζει τα ποσοστά εισφοράς σε γη (έχουμε κλιμακωτή εισφορά ανάλογα με την έκταση του οικόπεδου) τα οποία εξαρτώνται εκτός από το οικόπεδο, και από τον χαρακτηρισμό της κάθε περιοχής σε πυκνοδομημένη ή αραιοδομημένη. Προέβλεπε επίσης το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, την Πολεοδομική Μελέτη, καθώς και τις Πράξεις Εφαρμογής. Με τον θεσμό των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων σχετίζεται και το Προεδρικό Διάταγμα του 87 «Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης», όπου στις περιοχές ελευθέρων χώρων και αστικού πρασίνου επιτρέπονται μόνο αναψυκτήρια, αθλητικές εγκαταστάσεις, πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές εκδηλώσεις και χώροι συνάθροισης κοινού. Με το Ν.1577/85, ορίζονται οι κοινόχρηστοι χώροι ενώ οι 'ελεύθεροι χώροι –αστικό πράσινο' που αποτελούν ιδιαίτερη κατηγορία, ορίζονται στο ΠΔ. 23/87 και συμπεριλαμβάνουν τις πλατείες, τα πάρκα, τις οδούς και τις παιδικές χαρές. Ο Ν.2508 συμπληρώνει τον 1337 και τα ΓΠΣ είναι πιο ευέλικτα και ανταποκρίνονται πληρέστερα στο ρόλο τους εξειδικεύοντας και συγκεκριμενοποιώντας τις κατευθύνσεις, τους στόχους και τα προγράμματα των Ρυθμιστικών Σχεδίων (Πούλιου Α.,2007 Τσοπουρίδου Κ., 2009).

Έμφαση στους κοινόχρηστους χώρους αλλά και στην προστασία τους δίνεται και από το Σύνταγμα. Στο άρθρο 17 «Απαλλοτριώση για έργα κοινής ωφέλειας», προστατεύεται αρχικά το δικαίωμα της ιδιοκτησίας αλλά παρέχει επίσης στην πολιτεία το δικαίωμα να απαλλοτριώνει εκτάσεις για έργα κοινού οφέλους. Στο άρθρο 24 αναφέρεται η υποχρεωτική συμμετοχή των ιδιοκτησιών στην πολεοδόμηση μιας περιοχής προκειμένου να εξασφαλιστεί η έκταση για τους κοινόχρηστους χώρους, των οποίων κατηγορία είναι και οι χώροι αστικού πρασίνου. Δεν γίνεται απευθείας αναφορά σε αυτούς, αλλά ο σχεδιασμός τους και η ύπαρξή τους έγκειται στους εκάστοτε αρμόδιους (Πούλιου Α., 2007).

Ωστόσο, η επάρκεια σε δημόσιους υπαίθριους χώρους στις ελληνικές πόλεις αλλά και η λειτουργική χωροθέτησή τους πολλές φορές ήταν και είναι προβληματική, χωρίς αυτό να μπορεί να αντιμετωπιστεί από την υπάρχουσα νομοθεσία. Οι μικρές ιδιοκτησίες και ο κατακερματισμός της γης, δυσχεράνουν υπερβολικά την διαδικασία απόκτησης των κατάλληλων εκτάσεων για τους απαραίτητους ελεύθερους χώρους. Επίσης, οι εκτάσεις που δεσμεύονται μέσω της εισφοράς σε γη για κοινόχρηστους είναι ανάλογες με το μέγεθος των ιδιοκτησιών. Σε μια αραιοδομημένη περιοχή με μεγάλες ιδιοκτησίες, υπάρχει μεγάλη εισφορά σε γη για δημιουργία κοινόχρηστων χώρων ενώ σε ένα πυκνοδομημένο τμήμα που οι ιδιοκτησίες είναι μικρές και οι ανάγκες σε κοινόχρηστους μεγαλύτερες, δεν προβλέπεται εισφορά σε γη, με αποτέλεσμα την μη ικανοποιητική διάθεσή τους. Ακόμη και στις επεκτάσεις των πόλεων, όπως αυτές ορίζονται από τα εκάστοτε Γενικά Πολεοδομικά, υπάρχει πρόβλημα σωστής χωροθέτησης των υπαίθριων χώρων. Οι πολλές φορές ήδη διαμορφωμένη κατάσταση που συναντάται (λόγω της εκτός σχεδίου αυθαίρετης δόμησης), δεν επιτρέπει την λειτουργική διάρθρωση των χώρων αυτών μέσα στον αστικό ιστό, με λάθος γεωμετρικότητες και σχήματα (Τσοπουρίδου Κ., 2009).

Αν και η ελληνική νομοθεσία παρέχει κάποια εργαλεία-μέσα για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων(εκτός των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων και της εισφοράς σε γη), όπως η ελεύθερη διαπραγμάτευση για αγορά ή ανταλλαγή, το δικαίωμα προτίμησης και η μεταφορά του συντελεστή δόμησης, αυτά είτε δεν εφαρμόζονται όσο θα έπρεπε για διάφορους λόγους, είτε έχουν απαγορευτεί λόγω αντισυνταγματικότητας σύμφωνα με το ΣτΕ(όπως για παράδειγμα η μεταφορά του συντελεστή δόμησης) (Τσοπουρίδου Κ., 2009).

3.2 Εργαλεία Απόκτησης-Εξασφάλισης Αστικής Γης για τους Δημόσιους Υπαίθριους Χώρους

Η ιδιαίτερη ισχύ που έχει στην χώρα μας η ατομική ιδιοκτησία απαιτεί πολύ συγκεκριμένες θεσμικές μεθόδους για την επίλυση των αντιθέσεων, ανάμεσα στους ιδιοκτήτες γης και στον δημόσιο τομέα, που σχετίζονται με τη χρήση και εκμετάλλευση του αστικού χώρου. Η εφαρμογή νομικών εργαλείων όπως η αναγκαστική απαλλοτρίωση, ο αστικός αναδασμός, η μεταφορά του συντελεστή δόμησης, το δικαίωμα προτίμησης και η εισφορά γης είναι τα εργαλεία με τα οποία εξασφαλίζεται η αναγκαία αστική γη για τη διαμόρφωση κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων και εν γένει δημόσιων υπαίθριων χώρων (Μπαρμπέρης Α., 2007 · Ζυγούρη Φ. , 2007).

Η αναγκαστική απαλλοτρίωση χρησιμοποιείται ως εργαλείο από τους Δήμους, που για λόγους δημοσίου συμφέροντος (όπως για παράδειγμα για την εξασφάλισης κοινόχρηστων χώρων), επιβάλλει στους ιδιοκτήτες να προβούν υποχρεωτικά σε πώληση της ιδιοκτησίας τους στο Δήμο. Πρέπει να σημειωθεί ότι ισχύει μόνο για περιοχές εντός του σχεδίου πόλεως. Ρυθμίζεται από τα άρθρα 30 έως 41 του Ν.Δ. της 17.7.1923 "περί σχεδίου πόλεων κλπ." και το Ν.Δ. 797/1971 "περί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων και των μεταγενέστερων τροποποιήσεών του". Για τους κοινόχρηστους χώρους του σχεδίου, η απαλλοτρίωση κηρύσσεται με την ίδια τη διοικητική πράξη που εγκρίνει το σχέδιο πόλης. Η αξία της γης καθορίζεται βάσει δικαστηρίου και καταβάλλεται η αποζημίωση στους ιδιοκτήτες της. Η δυνατότητα εξεύρεσης χώρου μέσα στον πολεοδομικό ιστό για τη χωροθέτηση δημόσιων υπαίθριων χώρων μέσω της εφαρμογής του εν λόγω εργαλείου είναι πολύ σημαντική. Ωστόσο, στην πράξη παρουσιάζονται κάποια μειονεκτήματα όπως η άνιση μεταχείριση των ιδιοκτητών γης, η αποζημίωση των οικοπέδων με τιμές χαμηλότερες από τις τιμές της ελεύθερης αγοράς και οι περιορισμένοι πόροι για την εφαρμογή και ολοκλήρωση των απαλλοτριώσεων (Μπαρμπέρης Α., 2007 · Ζυγούρη Φ. , 2007 · Ευαγγελίδου Μ.).

Η εισφορά γης εφαρμόζεται σε περιοχές που πρόκειται να αναγνωρισθούν ή να αναπτυχθούν ως οικιστικές, ώστε να αποκτηθούν οι κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι. Έτσι, για τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων δεν επιβαρύνονται μόνο οι ιδιοκτησίες που καταλαμβάνονται από τους κοινόχρηστους χώρους, αντιθέτως η επιβάρυνση κατανέμεται στο σύνολο των ιδιοκτησιών. Γίνεται έτσι προσπάθεια πιο

δίκαιης μεταχείρισης των ιδιοκτητών (Μπαρμπέρης Α., 2007 · Ζυγούρη Φ. , 2007 · Χριστοφιλόπουλος Δ., 2007).

Η γη που αφαιρείται από τους ιδιοκτήτες μέσω της εισφοράς αποτελεί ένα είδος πληρωμής στο δημόσιο για την ένταξη στο σχέδιο πόλης, την αύξηση της τιμής της γης και τις καλύτερες δυνατότητες εκμετάλλευσής της (Μπαρμπέρης Α., 2007 · Ζυγούρη Φ. , 2007).

Η εισφορά υπολογίζεται σαν ποσοστό της επιφάνειας της γης κάθε ιδιοκτησίας και είναι κλιμακωτή, δηλαδή είναι συνάρτηση του μεγέθους της ιδιοκτησίας κάθε ιδιοκτήτη. Έτσι, σύμφωνα με τον Ν. 1337/83, στις ζώνες ενεργού πολεοδομίας, η εισφορά ορίζεται στο 40% της επιφάνειας κάθε ιδιοκτησίας, ενώ στις ενταγμένες στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο περιοχές, ορίζεται ότι:

- α) για τμήμα ιδιοκτησίας πριν από την πολεοδόμησή της μέχρι 250 τ.μ., το ποσοστό εισφοράς είναι 10%,
- β) για τμήμα ιδιοκτησίας από 250 έως 500 τ.μ., το ποσοστό εισφοράς είναι 20%,
- γ) για τμήμα ιδιοκτησίας από 500 έως 1000 τ.μ., το ποσοστό εισφοράς είναι 30%,
- δ) για τμήμα ιδιοκτησίας από 1000 έως 2000 τ.μ., το ποσοστό εισφοράς είναι 40%,
- ε) Με την επιφύλαξη της περίπτωσης (στ) για τμήμα ιδιοκτησίας μεγαλύτερο των 2000 τ.μ., το ποσοστό εισφοράς είναι 50%, ενώ
- στ) για αυτοτελείς ιδιοκτησίες μεγαλύτερες των 10.000 τ.μ. ή εξ' αδιαίρετου ιδιοκτησίας με ποσοστό συνιδιοκτησίας μεγαλύτερο των 10.000 τ.μ., για το τμήμα τους πάνω από 10.000 τ.μ. το ποσοστό εισφοράς είναι 60%.

Αλλά και στην περίπτωση της εισφοράς σε γη κρίνοντας εκ του αποτελέσματος αυτή η κλιμάκωση του ποσοστού εισφοράς είναι εξαιρετικά προβληματική, δεδομένου ότι αποδίδει μικρότερη συνολική έκταση γης για δημιουργία κοινόχρηστων χώρων, εκεί όπου οι ανάγκες είναι αυξημένες δηλαδή στις περιοχές με μικρά οικόπεδα (Οικονόμου Δ.).

Ο αστικός αναδασμός είναι το σύνολο των διαδικασιών, οι οποίες αποσκοπούν στην πολεοδομική ενεργοποίηση μιας αστικής περιοχής με τη συνεισφορά των ιδιοκτησιών τους από όλους τους ιδιοκτήτες για τη δημιουργία ή διαμόρφωση και εκ νέου παραχώρηση σε αυτούς οικοδομήσιμων γενικά χώρων που εξυπηρετούν τις χρήσεις γης που προβλέπονται από το πολεοδομικό σχέδιο. Αναλαμβάνεται και εκτελείται είτε από το κράτος είτε από ειδικό φορέα που συστήνεται για το σκοπό αυτό. Τα οικόπεδα που δημιουργούνται με τον αναδασμό και παραχωρούνται στους ιδιοκτήτες που συνεισέφεραν ακίνητα, με τα κτίσματα ή άλλες εγκαταστάσεις που

τυχόν υπάρχουν σε αυτά πρέπει να έχουν ίση τουλάχιστον αξία με την αξία του συνόλου του ακινήτου που συνεισέφερε ο καθένας μετά την αφαίρεση της εισφοράς (ΥΠΕΚΑ· Ευαγγελίδου Μ.).

Η διαδικασία περιλαμβάνει σύμφωνα με τα άρθρα 30 έως 50 του Ν. 947/1979 και 10 του Ν. 1337/83, την κτηματογράφηση της περιοχής, την εκτίμηση και τον καθορισμό της αξίας των ακινήτων, τη σύνταξη, την έγκριση και την εφαρμογή της πολεοδομικής μελέτης, τη νέα παραχώρηση οικοδομήσιμων εκτάσεων, καθώς και τη ρύθμιση των εμπραγμάτων σχέσεων. Η κτηματογράφηση περιέχει την επιτόπου καταγραφή των ιδιοκτησιών και την αντιστοίχιση με τους τίτλους ιδιοκτησίας για την τελική σύνταξη του κτηματολογικού χάρτη και πίνακα. Ακολουθεί η σύνταξη, η έγκριση και η εφαρμογή της πολεοδομικής μελέτης ανταλλαγής και παραχώρησης των νέων ιδιοκτησιών, προσδιορίζοντας τις χρήσεις γης τους κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους, τους όρους δόμησης και το χρονοδιάγραμμα των φάσεων του αναδασμού (Ζυγούρη Φ., 2007· Ευαγγελίδου Μ.).

Ειδικό εργαλείο άσκησης πολεοδομικής πολιτικής προς εξασφάλιση κοινόχρηστων χώρων, αποτελεί και ο θεσμός της μεταφοράς του συντελεστή δόμησης που ενεργοποιήθηκε με το Ν.880/1979 "περί καθορισμού ανωτάτου συντελεστού δομήσεως" συμπληρώνοντας τις διαδικασίες απόκτησης αστικής γης και διευθέτησης συγκρούσεων για τη χρήση της γης. Σύμφωνα με αυτόν παρέχεται στον ιδιοκτήτη ενός ακινήτου η δυνατότητα που να μεταφέρει το επί του ακινήτου του δικαίωμα δομήσεως σε άλλο ακίνητο ή σε άλλο μέρος του ίδιου ακινήτου, με σκοπό την αντιμετώπιση ορισμένων πολεοδομικών προβλημάτων, όπως είναι η δημιουργία των κοινόχρηστων χώρων. Οι περιοχές μεταφοράς του συντελεστή δόμησης είναι οι Ζώνες Υποδοχής Συντελεστή (Ζ.Υ.Σ.) και ορίζονται από την πολεοδομική μελέτη (Ν.3044/2002· Μπαρμπέρης Α., 2007· Ευαγγελίδου Μ.).

Κυριότερος ίσως λόγος της εισαγωγής του θεσμού αυτού, αποτέλεσε η ανάγκη εξοικονόμησης χρημάτων από το δημόσιο, αφού στην περίπτωση της μεταφοράς του συντελεστή δόμησης εξοικονομείται η απαιτούμενη γη για τους κοινόχρηστους χώρους, χωρίς την άμεση οικονομική συνδρομή των Οργανισμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Μπαρμπέρης Α., 2007· Ζυγούρη Φ., 2007).

Το δικαίωμα προτίμησης είναι το δικαίωμα του Δημοσίου να προτιμηθεί, έναντι παντός τρίτου, με την ίδια προσφορά τιμής κατά την πώληση ακινήτου που βρίσκεται μέσα στην περιοχή που το δικαίωμα ισχύει (ΥΠΕΚΑ· Μπαρμπέρης Α., 2007).

Το δικαίωμα προτίμησης έχει παράλληλα με το Δημόσιο και ο οικείος δήμος ή κοινότητα, που μπορούν να το ασκούν και για λογαριασμό δημοτικής ή κοινοτικής επιχείρησης. Ένας από τους λόγους απόκτησης γης κατ' αυτόν τον τρόπο είναι και η δημιουργία κοινόχρηστων χώρων, παράλληλα με την κατασκευή κοινωφελών κτιρίων, για δημιουργία αποθέματος γης που μπορεί να χρησιμοποιηθεί μελλοντικά για πολεοδομικούς ή οικιστικούς σκοπούς κ.ά. (ΥΠΕΚΑ · Μπαρμπέρης Α., 2007).

Το εργαλείο αυτό θεσπίστηκε πρωτίστως με το Ν.Δ/γμα 1003/71 «περί ενεργού πολεοδομίας», διευρύνθηκε με το Νόμο 947/1979 σε ενεργοποιούμενες πολεοδομικά περιοχές, ενώ περαιτέρω, με το νόμο 1337/83 τα όρια εφαρμογής του δικαιώματος προτίμησης επεκτάθηκαν και σε άλλες περιοχές, όπως στις περιοχές ένταξης, επέκτασης και αναθεώρησης του σχεδίου πόλης, στις Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου και σε παραδοσιακούς οικισμούς (ΥΠΕΚΑ · Ζυγούρη Φ. , 2007 · Μπαρμπέρης Α., 2007)

3.3 Πολεοδομικά Σταθερότυπα

Η ανάγκη για ελεύθερους χώρους και πράσινο εξαρτάται από τους εξής παράγοντες:

- την έκταση πόλης καθώς, όσο πιο εκτεταμένη είναι τόσο πιο απομακρυσμένη θεωρείται από τη φύση άρα έχει μεγαλύτερη η ανάγκη δημόσιων υπαίθριων χώρων,
- την πληθυσμιακή πυκνότητα καθώς όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός κατοίκων/τ.μ. τόσο μικρότερο ποσοστό χώρου αντιστοιχεί στον κάθε κάτοικο,
- το ύψος και το μέγεθος κτιρίων καθώς η κατασκευή πολυώροφων κτιρίων σε μία έκταση συνεπάγεται μεγαλύτερη πληθυσμιακή πυκνότητα,
- οι χρήσεις γης καθώς π.χ. η παρουσία οχλουσών χρήσεων γης απαιτεί τη δημιουργία εκτάσεων πρασίνου περιμετρικά για λόγους ηχομόνωσης,
- το ιδιοκτησιακό καθεστώς
- οι περιβαλλοντικές συνθήκες (μορφολογία εδάφους, κλίμα, προσανατολισμός)
- η ισχύουσα νομοθεσία για το σύστημα δόμησης και το περιβάλλον (Λιονάτου Μ., 2008).

Σήμερα, οι περισσότερες σύγχρονες πόλεις έχουν καταλήξει στην εφαρμογή σταθεροτύπων όσον αφορά στην πυκνότητα και τα είδη των δημόσιων υπαίθριων χώρων. Τα Σταθερότυπα (standards) είναι «*οι ειδικοί δείκτες χωρικής κατανομής, στους οποίους περιλαμβάνονται ανώτατα όρια πυκνοτήτων και κορεσμού*», και εφαρμόζονται κατά την εκπόνηση των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και των πολεοδομικών μελετών. Φυσικά η χρήση τους πρέπει να γίνεται με προσοχή, καθώς πρέπει να αντιμετωπίζονται ως μέσα που προκύπτουν από στατιστικά στοιχεία, εκφράζουν τάξη μεγέθους, υποστηρίζουν τον προγραμματισμό και πρέπει να συνεκτιμώνται σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες ώστε να εξασφαλίζουν την απαραίτητη κοινωνική υποδομή και να διασφαλίζουν την ποιότητα ζωής των πολιτών (Λιονάτου Μ., 2008 · Τσοπουρίδου Κ., 2009).

Μεταξύ των διάφορων ενοτήτων πολεοδομικών σταθεροτύπων είναι και μια ενότητα που αφορά τους ελεύθερους χώρους και το πράσινο (ΦΕΚ285Δ'/2004). Ενώ από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας απαιτούνται: 8-10 τ.μ./κάτοικο + περιαστικό πράσινο= 20-25 τ.μ./κάτοικο σε ορισμένες περιπτώσεις τα υλοποιημένα σταθερότυπα είναι αισθητά μεγαλύτερα.

Πίνακας 4: Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι στις Ευρωπαϊκές Πόλεις

<i>Πόλη</i>	<i>τ.μ./κάτοικο</i>
<i>Αθήνα</i>	<i>2,6</i>
<i>Θεσσαλονίκη</i>	<i>2,7</i>
<i>Λονδίνο</i>	<i>9,0</i>
<i>Παρίσι</i>	<i>8,5</i>
<i>Ρώμη</i>	<i>9,0</i>
<i>Βιέννη</i>	<i>20,0</i>
<i>Βαρσοβία</i>	<i>18,0</i>
<i>Άμστερνταμ</i>	<i>27,0</i>
<i>Ρότερνταμ</i>	<i>28,0</i>
<i>Χάγη</i>	<i>27,0</i>
<i>Ζυρίχη</i>	<i>10,0</i>
<i>Βόννη</i>	<i>35,0</i>
<i>Βερολίνο</i>	<i>13,0</i>

Πηγή: Οικονόμου Χ., 2009

Στην Ελλάδα τα σταθερότυπα εμφανίζονται στις δεκαετίες 60-70, στα πλαίσια της σύνταξης του Ρυθμιστικού σχεδίου της Αθήνας. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η προτεινόμενη αναλογία υπαίθριων χώρων ήταν $34 \text{ m}^2/\text{κάτοικο}$ ενώ ο τότε υφιστάμενος δείκτης για την περιοχή μελέτης έφθανε τα $3,7 \text{ m}^2/\text{κάτοικο}$.

Στην συνέχεια, το 1983 συντάσσονται από το τότε Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμών και Περιβάλλοντος (ΥΧΟΠ) πρότυπα επιφανειών πρασίνου και ελεύθερων χώρων στα πλαίσια των μελετών της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (Πίνακας 5). Τα πρότυπα περιλαμβάνουν ιεραρχική κατάταξη 7 επιπέδων, ορίζουν ακτίνα εξυπηρέτησης για τα κατώτερα επίπεδα και αναλογία πρασίνου και ελεύθερων χώρων ανά κάτοικο που κυμαίνεται από $7,0$ έως $9,50 \text{ m}^2$ (Τσοπουρίδου Κ., 2009 · Αραβαντινός και Κοσμάκη, 1988).

Πίνακας 5: Σταθερότυπα χώρων πρασίνου στα πλαίσια της ΕΠΑ

Μόσηπικνότητα	50	80		100	100	100	100		
	3000 και κάτω	3000-8000	8000-25000	25.000-100.000	100.000200.000	200.000 και άνω			Ακτίνα εξυπη/ης
Παιδικές γωνιές	0,25	0,50	0,50	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	Μερικά ΟΤ
Παιδικές χαρές	0,50	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	150-250
Ελεύθερα γήπεδα (12-18 ετών)	0,75	0,75	0,75	0,75	1,0	1,0	1,0	1,0	300-400
Νησίδες, πλατείες πάρκα γειτονιάς			1,5	1,5	1,5	1,5	1,75	1,75	300-400
Πάρκα συνοικίας					1,5	2,25	2,0	2,0	500-600
Πάρκο τομέα /διαμερίσματος							2,0	1,5	—
Πάρκο πόλης	5,5	6,0	4,5	5,5	4,0	3,5	1,5	2,0	—

Σύνολο (m2/κάτοικο)	7,0	8,0	8,0	9,0	9,25	9,5	9,5	9,5	
---------------------	-----	-----	-----	-----	------	-----	-----	-----	--

Πηγή: Αραβαντινός Α. και Κοσμάκη Π., 1988

Το 2004 εγκρίνονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ τα επιθυμητά πρότυπα- όχι τα ελάχιστα αναγκαία- για πράσινο και ελεύθερους χώρους (Πίνακας 7). Τα πρότυπα αυτά ισχύουν μέχρι σήμερα και προβλέπουν ιεραρχική κατάταξη χώρων πρασίνου και ελεύθερων χώρων σε 5 κατηγορίες, συμπεριλαμβανομένων των πλατειών και των πεζοδρόμων (woonerfs²), όπως φαίνεται και στον Πίνακα 6 (Τσοπουρίδου Κ., 2009 ΦΕΚ285Δ'/2004 Κοσμάκη Π., Λουκόπουλος Κλ.).

Πίνακας 6: Ιεραρχική κατάταξη χώρων πρασίνου-ελεύθερων χώρων

Κατηγορία	Δραστηριότητες
Νησίδες πρασίνου (green pockets)	Παίζουν ρόλο στην ορθολογική οριστικοποίηση του σχεδιασμού και στη δημιουργία ανοιγμάτων στο δομημένο ιστό. Χωρίς άλλη χρήση.
Πλατείες	Το πράσινο δεν είναι το κύριο χαρακτηριστικό τους. Χώροι κοινωνικής επαφής και αναψυχής.
Παιδικές χαρές-γωνιές	Μπορεί να αφορούν σε τμήματα πεζοδρόμων (woonerf).
Πάρκο Π.Ε. -Γειτονιάς	Ενεργητική αναψυχή, μικρές αθλητικές εγκαταστάσεις, παιδικές χαρές, χώροι παιχνιδιού.
Πάρκο Πόλης- Οικισμού	Φυσικός χαρακτήρας τοπίου. Αποτελούν 'φυγές' από το αστικό περιβάλλον.

Πηγή: ΦΕΚ285Δ'/2004, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7: Πρότυπα ελεύθερων χώρων- χώρων πρασίνου

Κατηγορία	Επιφάνεια (m ²) /κάτοικο		Ακτίνα εξυπηρέτησης (max m)	Βιώσιμο μέγεθος (Ha)
	Π.Ε.- Γειτονιά	Πόλη		
Νησίδες πρασίνου	0,25	---	800	0,01-0,10
Παιδικές χαρές-γωνιές	0,25	---		0,10-0,50
Πάρκο ΠΕ-Γειτονιάς		1,50	1500	0,50-1,50
Πάρκο Πόλης		5,50	Πόλη	>1,50
Σύνολο	7,50			

Πηγή: ΦΕΚ285Δ'/2004

² Όρος που χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά στην Ολλανδία και σημαίνει τον πεζόδρομο με ενιαία επιφάνεια οδοστρώματος και πεζοδρομίου, στον οποίο επιτρέπεται και η κίνηση και στάθμευση οχημάτων με ταχύτητα βηματισμού αλόγου (Κουσιδώνης, 2002).

Ακόμη, στην περίπτωση που οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι πλαισιώνουν κάποια άλλη κύρια λειτουργία, τότε η χωροθέτησή τους ακολουθεί τους όρους χωροθέτησης της κύριας λειτουργίας. Αυτή η επισήμανση αφορά τα προαύλια των σχολικών εγκαταστάσεων.

Συμπερασματικά, στα ελληνικά πρότυπα διαπιστώνουμε ότι διαχρονικά, μειώνεται η αναλογία επιφάνειας ελεύθερων χώρων-πρασίνου ανά κάτοικο, με τη σημερινή γενική αναλογία των 7,50 m²/κάτοικο να είναι αρκετά χαμηλότερη από τα παλαιότερα πρότυπα του 1983 και τις προτάσεις του 1973, ενώ αυξάνεται η ακτίνα εξυπηρέτησης (Τσοπουρίδου Κ., 2009).

3.4 Υφιστάμενη Κατάσταση-Προβλήματα

Σήμερα, στην πλειοψηφία των ελληνικών πόλεων, η ανεπάρκεια υπαίθριων χώρων είναι πρόδηλη και δημιουργεί προβλήματα που εκφράζονται με οξύτητα. Κάποια από τα βασικότερα αίτια του φαινομένου αυτού, είναι η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού των πόλεων που οδήγησε σε εκτεταμένες οικιστικές επεκτάσεις και η έντονη ανθρώπινη επέμβαση στο περιβάλλον, ως απόρροια της φιλελεύθερης οικονομικής δράσης (Τερζόπουλος Ι., Πανζάρης Θ., 2009).

Στη δεκαετία του 1950, η ένταση του φαινομένου της αστικοποίησης, η κατάτμηση της ιδιοκτησίας, η ανάγκη δόμησης κάθε αδόμητης επιφάνειας στις πόλεις, η συνταγματική προϋπόθεση της πλήρους αποζημιώσεως της ιδιοκτησίας, εξαιτίας των μόνιμων οικονομικών αδυναμιών και ελλείψεων της τοπικής αυτοδιοίκησης, η αναποτελεσματικότητα του προγραμματισμού αποτελούν μόνο λίγες από τις αιτίες οι οποίες οδήγησαν στην ποιοτική επιδείνωση του αστικού περιβάλλοντος.

Η επιδείνωση αυτή, εντάθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1960, με την ανεξέλεγκτη αστική ανάπτυξη και την αύξηση του κόστους της γης. Εκείνη την περίοδο εφαρμόστηκε στις ελληνικές πόλεις το σύστημα της αντιπαροχής, το οποίο μπορεί να κάλυψε τις αυξημένες οικιστικές ανάγκες, αλλά στην πορεία η υπερβολική χρήση αυτού του εργαλείου προκάλεσε την υπερεκμετάλλευση του αστικού χώρου σε βάρος των ελεύθερων χώρων. Πιο συγκεκριμένα, το μέσο ποσοστό τους μειώθηκε σε λιγότερο από το 3% του αστικού εδάφους. Όσοι κοινόχρηστοι χώροι σχεδιάστηκαν μέσω των πολεοδομικών σχεδίων, πολύ σπάνια αποκτήθηκαν, ενώ οι δημόσιοι χώροι καταλήφθηκαν και ανοικοδομήθηκαν παράνομα. Αυτή η πρακτική οδήγησε στη

σημερινή κατά πολλούς αδιέξοδη κατάσταση (Αρχιτέκτονες, 2006 · Πούλιου Α., 2007 · Ζυγούρη Φ., 2007).

Σήμερα, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι παρόλο που αποτελούν τα λιγοστά ανοίγματα μέσα στον αστικό ιστό είναι συρρικνωμένοι οριακά. Όσοι έχουν διατηρηθεί τις περισσότερες φορές είναι λόγω των μνημείων που φιλοξενούν, όπως συμβαίνει χαρακτηριστικά με τις πλατείες μπροστά στις βυζαντινές εκκλησίες και τους αρχαιολογικούς τόπους. Οι απώλειες ελευθέρων χώρων πρασίνου γίνονται με νόμιμο, νομιμοφανή ή παράνομο τρόπο, εφόσον αποτελούν στόχο παραχωρήσεων ή καταπατήσεων. Η πιο συνήθης περίπτωση, είναι η κατάληψη της επιφάνειάς τους από τραπεζοκαθίσματα, ενέργεια που οδηγεί στην ιδιωτικοποίησή τους και ως εκ τούτου στον κοινωνικό αποκλεισμό ασθενέστερων οικονομικά ομάδων (Μπαρμπέρης Α., 2007 · Ανασιάδου Μ., Καραδήμου Α., 2009).

Η κατάσταση επιδεινώνεται με την ανεπάρκεια εφαρμογής του χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνική και περιφερειακή κλίμακα και την ανοχή τόσο της πολιτείας όσο και της κοινωνίας στην αυθαίρετη δόμηση. Το αποτέλεσμα των παραπάνω ζητημάτων οδήγησε στην ένταξη στα σχέδια πόλεων επεκτάσεων για τις οποίες δεν μπορεί να γίνει σωστός σχεδιασμός καθώς υπάρχει ήδη μια διαμορφωμένη κατάσταση, γεγονός που έχει αντίκτυπο και στην διαμόρφωση των δημόσιων υπαίθριων χώρων. Επιπλέον, ο χαμηλής ποιότητας σχεδιασμός που τελικά πραγματοποιείται στις εν λόγω περιοχές, απαιτεί περισσότερο χρόνο αλλά και χρήμα (Πούλιου Α., 2007).

Για παράδειγμα η Αθήνα, η οποία πλέον αποτελεί μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα, εμφανίζεται να έχει τη χαμηλότερη αναλογία πρασίνου ανά κάτοικο -μόλις 2,6 τ.μ./κάτοικο, -ενώ τα υφιστάμενα πάρκα και οι ελεύθεροι χώροι της δέχονται ασφυκτικές πιέσεις εξαιτίας της δόμησης. Επιπρόσθετα, για να κατανοήσουμε το μέγεθος της έλλειψης δημόσιων υπαίθριων χώρων που υπάρχει, στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, τα δέκα μεγαλύτερα πάρκα καλύπτουν έκταση περίπου 4.000 στρεμμάτων, ενώ το Χάιντ Παρκ του Λονδίνου ξεπερνά τα 2.500 στρέμματα. Παράλληλα, παρατηρείται ότι πολλές επεκτάσεις στην περιφέρεια της πρωτεύουσας διαθέτουν λιγότερους δημόσιους υπαίθριους χώρους, ακόμη και από το πυκνοδομημένο κέντρο της Αθήνας, ως απόρροια της ανεξέλεγκτης αυθαίρετης και εκτός σχεδίου δόμησης και της μετέπειτα ένταξής τους στο Σχέδιο Πόλης (Πούλιου Α., 2007).

Η υφιστάμενη ελληνική νομοθεσία, όπως έχει ήδη αναφερθεί, μπορεί να έχει ελλείψεις, προσφέρει όμως εργαλεία και δυνατότητες για αναβάθμιση των υπό μελέτη χώρων. Παρόλα αυτά, η πολιτική βούληση και σε αυτόν τον τομέα, συχνά επιλέγει τη

βραχυπρόθεσμη «κάλυψη» των προβλημάτων από την προσπάθεια έστω επίλυσής τους (Ελληνική Εταιρεία, 2006).

Γενικότερα, όσον αφορά τους υπάρχοντες χώρους, όπως είναι οι πλατείες για παράδειγμα, στην πλειοψηφία τους αποτελούν χώρους από τους οποίους ο πεζός απλά διέρχεται βιαστικά. Η βασικότερη αιτία της μη παραμονής του στους χώρους αυτούς είναι ότι δεν καλύπτουν τις ανάγκες του.

Με τον τρόπο αυτό ο λανθασμένος σχεδιασμός είναι αιτία υποβάθμισης των υφιστάμενων δημόσιων υπαίθριων χώρων. Λείπει η διαβάθμιση στην κλίμακα και η σύνδεση μεταξύ τους, λειτουργούν όπου υπάρχουν, σαν μεμονωμένες νησίδες και όχι σαν στοιχεία ενός πλέγματος υπαίθριας δραστηριότητας στην πόλη. Χαρακτηρίζονται γενικά από χαμηλή αισθητική και έλλειψη φαντασίας στη διαμόρφωσή τους και στην επιλογή των υλικών και της φύτευσης, ενώ πολύ σημαντικό μειονέκτημά τους είναι ότι η πρόσβαση αλλά και η χρήση τους από ανάπηρους και άτομα με ειδικές ανάγκες θεωρείται δύσκολη έως πολλές φορές αδύνατη. Παραγκωνίζονται λοιπόν στο σχεδιασμό βασικές ανθρωπομετρικές παράμετροι που εν τούτοις είναι καθοριστικές για την επιτυχία των δημόσιων χώρων, ενώ συχνά υιοθετούνται πρότυπα στο σχεδιασμό τους που δεν έχουν σχέση με το ελληνικό κλίμα και τρόπο ζωής. Έτσι, υποτιμάται η κοινωνική διάσταση και λειτουργία των δημόσιων υπαίθριων χώρων που παλαιότερα είχε τον χαρακτήρα του τόπου συγκέντρωσης και κοινωνικοποίησης και τώρα παρουσιάζεται ως χώρος εγκαταλελειμμένος με μικρή επισκεψιμότητα (Μπαρμπέρης Α., 2007).

Τα σημάδια εγκατάλειψης που παρουσιάζουν οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι σήμερα λόγω κακής διαχείρισης, όχι μόνο δεν ελκύουν, αλλά απωθούν τους εν δυνάμει επισκέπτες, με αποτέλεσμα να συγκεντρώνουν χρήστες με αντικοινωνικές συμπεριφορές και να αποτελούν επικίνδυνα, για την ασφάλεια του πολίτη, σημεία του αστικού χώρου, υποβαθμίζοντας την περιοχή που τους φιλοξενεί. Επομένως δεν πρέπει να δίνεται προτεραιότητα μόνο στην προστασία και στην ανάδειξη αυτών των χώρων ή στη δημιουργία νέων, αλλά και στην οργάνωση ενός συνολικού σχεδίου διαχείρισής τους. Η έννοια της διαχείρισης για να κρατήσουν οι χώροι αυτοί τη ζωτικότητα τους εμπεριέχει την αξιοποίηση τους. Στο σημείο αυτό απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή καθώς αυτή η αξιοποίηση πρέπει να γίνεται με γνώμονα την κάλυψη των τοπικών αναγκών, και όχι την ανάμιξη εμπορικών χρήσεων με άλλες χρήσεις που αλλοιώνουν και καταστρέφουν τους ελεύθερους αυτούς χώρους, για παράδειγμα με τη χρήση

διαφημιστικών πινακίδων (Πούλιου Α., 2007 Κοσμάκη Π., Λουκόπουλος Δ., 2007 “Urban open space plan”, 2007).

Τα τελευταία χρόνια, οι κοινωνικές ανάγκες και η αλματώδης ανάπτυξη σε όλους τομείς έχουν επηρεάσει τη θεώρηση αυτών των δημόσιων υπαίθριων χώρων. «Η ρομαντική, ανθρωπομορφική και ίσως αισθητική αντιμετώπιση των δομικών αυτών μορφών, έχει δώσει τη θέση της σε μια βιοκεντρική, οικολογική θεώρηση και σε μια αειφορική αντιμετώπιση του αστικού χώρου». Αυτή η αλλαγή, έχει πυροδοτήσει μια προσπάθεια προστασίας των υφιστάμενων (Εικόνα 5) και διαμόρφωσης νέων πλατειών, πεζοδρόμων και εν γένει υπαίθριων χώρων μεγάλης κλίμακας. Ωστόσο, οι ως σήμερα παρεμβάσεις, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μεμονωμένων έργων, δεν έχουν πάντα καταφέρει να συγκροτήσουν καινούργια σημεία αναφοράς μέσα στην πόλη, να προωθήσουν μια νέα αντίληψη για τον σχεδιασμό της και να επηρεάσουν την καθημερινή ζωή των κατοίκων (Τερζόπουλος Ι., Πανζάρης Θ., 2009 · Ανανιάδου Μ., Καραδήμου Α., 2009).

Εικόνα 5: Κοινωνικές Προσπάθειες Προστασίας των Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων

ΚΑΤΩ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΚΟ
— Πατησίων & Κύπρου

Ο ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΣ
Η ΕΠΙΘΕΤΗ ΔΙΑΝΗΚΕΙ ΣΕ ΜΑΣ ΟΧΙ ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΟΛΑΒΟΥΣ
Η ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΘΕΣΗ ΗΜΕΩΝ ΜΑΣ

Σάββατο 31/1 20:00 Συναυλία με μαθητικά συγκροτήματα της περιοχής
Κυριακή 1/2 12:00 Λαϊκό γλέντι και δεξιοφάνεση στο πάρκο
Φέρτε μαζί σας φαγητό, κρασί, μουσική
Δευτέρα 2/2 14:00 Συγκέντρωση διαμαρτυρίας στο Δημαρχείο στην κλ. Κοιλά

**Αν δεν αντισταθούμε σ' όλες τις γεγονιές
οι πόλεις μας θα γίνουν μοντέρνες φυλακές!**
στο γκράφι εντάσσεται στο δρόμο
κάθε μέρα στις 18:30 συλλέκουμε την κατοικία

**ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΤΟΙΚΩΝ
ΣΤΟ ΠΑΡΚΟ ΠΑΤΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ.**

Ούτε 1 κυβικό τσιμέντου στο δήμο μας!

Μετα την πορεία θα ακολουθήσει συγκέντρωση στην πλατεία Γαρδένιας και γλέντι με ζωντανή μουσική

πορεία
Παρασκευή 7 Νοεμβρίου
18:30
Ουίλφ Πόλμ & Παπαγού
(πλατεία Μέρκατι)

οι πόλεις μας ανθίζουν
οι τελευταίοι κήποι αναβλύζουν

ΔΕΝ ΘΑ ΤΟ ΕΠΙΤΡΕΘΟΥΜΕ!

Επιτροπή κατοίκων Πατησίων και Κύπρου
Επιτροπή κατοίκων Πατησίων και Κύπρου
Επιτροπή κατοίκων Πατησίων και Κύπρου
Επιτροπή κατοίκων Πατησίων και Κύπρου

Πηγές: www.halkidona.gr , plateiamerkati.wordpress.com.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΕΝΑΝ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΧΩΡΟ

4.1 Κριτήρια Αξιολόγησης Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων

4.1.1 Ποσοτικά Κριτήρια

Τα ποσοτικά κριτήρια αφορούν τον έλεγχο επάρκειας ελεύθερων χώρων και χώρων πρασίνου που γίνεται με τη χρήση των πολεοδομικών σταθεροτύπων. Έτσι, προκύπτει ανάλογα με τον πληθυσμό, την πυκνότητα, την έκταση της πόλης και με βάση άλλους παράγοντες, μια αναγκαία τιμή τ.μ./κάτοικο, η οποία συγκρινόμενη με την υφιστάμενη, οδηγεί στον προσδιορισμό του βαθμού έλλειψης ή πλεονασμού της πόλης σε ελεύθερους χώρους (ΦΕΚ285Δ'/2004).

Βέβαια το πρόβλημα της δημιουργίας ελευθέρων χώρων είναι ιδιαίτερα σύνθετο. Στις υφιστάμενες πόλεις που αντιμετωπίζουν προβλήματα έλλειψης ελεύθερων χώρων, πρέπει να ερευνώνται οι δυνατότητες που προσφέρονται και οι τρόποι εκμετάλλευσης, είτε περιοχών που η αξία γης τους είναι χαμηλή (π.χ. πρώην βιομηχανική περιοχή, εγκαταλελειμμένα οικόπεδα κ.ά.) οπότε να πραγματοποιείται εκεί ανάπλαση με στόχο τη διαμόρφωση νέων ελεύθερων χώρων, είτε να βρεθούν κάποιοι χώροι στα όρια της πόλης και να δημιουργηθούν εκεί κοινόχρηστοι ελεύθεροι χώροι. Τα αποτελέσματα μπορεί να είναι εντυπωσιακά και να δημιουργηθούν άριστες συνθήκες με μικρό κόστος (Μπαρμπέρης Α., 2007 · Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988).

4.1.2 Κριτήρια Κατανομής-Χωροθέτησης

Ακόμη κι αν τα ποσοτικά κριτήρια για μια πόλη εμφανίζουν ότι θεωρητικά η πόλη αυτή δεν έχει πρόβλημα με την ποσότητα των δημόσιων υπαίθριων χώρων, μπορεί αυτό να μην ισχύει και για την λειτουργία τους, καθώς πολύ σημαντικό ρόλο παίζει η χωροθέτησή τους στον αστικό ιστό, δηλαδή το κατά πόσο είναι αυτοί συγκεντρωμένοι ή διεσπαρμένοι μέσα στην πόλη, σε ποια σημεία της (κέντρο, περιμετρικά) και υπό ποια μορφή (ζώνες, νησίδες, μέτωπα).

Για παράδειγμα, θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί σαν ενδεχόμενη πρόταση, ότι η κάλυψη των αναγκών σε αστικά πάρκα μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με ένα τεράστιο πάρκο σε κάποια κεντρική θέση της κάθε πόλης. Όμως, ο απόλυτος αυτός συγκεντρωτισμός δεν θα πρέπει -με εξαίρεση τις πολύ μικρές πόλεις- να λαμβάνεται ως λύση του προβλήματος για διάφορους λόγους. Αρχικά, είναι κάπως ουτοπικός γιατί στις κεντρικές περιοχές των πόλεων είναι εξαιρετικά δύσκολο να διασφαλισθεί τόσος τεράστιος ελεύθερος χώρος, άρα δημιουργούνται προβλήματα στην υλοποίηση. Ένας άλλος λόγος είναι ότι ο χώρος αυτός που θα βρίσκεται στο κέντρο της πόλης δεν θα είναι εύκολα προσβάσιμος από τους κατοίκους που μένουν περιφερειακά στην πόλη. Επιπλέον, υπάρχουν και λόγοι σχετικοί με την εξισορρόπηση των αξιών γης που επιβάλλουν τη διασπορά. Όπως αναλύσαμε στο κεφάλαιο 2, δεδομένου ότι ο πληθυσμός έχει συνειδητοποιήσει την σημασία των υπαίθριων χώρων παρουσιάζεται αυξημένη ζήτηση στα οικοπέδα που τους πλαισιώνουν, άρα και οι τιμές γης στις περιοχές αυτές θα αυξηθούν. Αντίθετα, σε γειτονιές περιβαλλόμενες από συμπαγή οικοδομικούς όγκους θα παρουσιάζουν στασιμότητα ή και κάμψη στις αξίες των ακινήτων και των οικοπέδων. Έτσι, όσοι έχουν τα απαιτούμενα χρήματα θα αγοράζουν και θα εγκαθίστανται στις περιοχές κοντά στο αστικό πάρκο ενώ οι οικονομικά ασθενέστερες τάξεις θα περιορίζονται στις υποβαθμισμένες περιοχές. Το συμπέρασμα είναι ότι με αυτό τον τρόπο, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι άθελα τους γίνονται αιτία κοινωνικών διακρίσεων ή οδηγός για κερδοσκοπία πάνω στην αστική γη. Απ' αυτή την άποψη λοιπόν η απόλυτη διασπορά των υπαίθριων χώρων θα ήταν θεωρητικά δικαιότερη λύση καθώς μειώνει τις κοινωνικές αδικίες (Τζώρτζη Τζ., 2009 · Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988).

Από την άλλη μεριά όμως μία απόλυτη διασπορά όλων των δημόσιων υπαίθριων χώρων μέσα στην πόλη έχει και αυτή τα προβλήματα της. Το σημαντικότερο από αυτά είναι ότι ενέχεται ο κίνδυνος, με τον κατακερματισμό των ελεύθερων χώρων να δημιουργηθούν λιλιπούτσιοι, υποτιθέμενοι "πνεύμονες" και να εκμηδενισθούν ή πάντως να υποβαθμισθούν από τις άλλες αστικές χρήσεις, τις πηγές ρύπανσης κ.λ.π.

Για να αποφευχθούν τα προβλήματα που αφορούν τη συγκέντρωση και τη διασπορά των δημόσιων υπαίθριων χώρων, αυτοί έχουν ταξινομηθεί σε μια ποικιλία επιφανειών, που η καθεμία έχει διαφορετικές λειτουργίες, άρα και διαφορετικές αρχές χωροθέτησης στο χώρο της πόλης (Μπαρμπέρης Α., 2007).

Αν εξετάσουμε για παράδειγμα τους πεζόδρομους και τις πλατείες, διαπιστώνουμε ότι η ιδανική περίπτωση είναι μία διασπορά τους σε όλο το χώρο της πόλης, ανεξάρτητα βέβαια αν στα κέντρα των πόλεων η πυκνότητα και το μέγεθός τους μπορεί να υπερτερούν σε σχέση με άλλες ζώνες της πόλης.

Μία άλλου τύπου διασπορά που σκοπεύει να εξυπηρετήσει κατά το δυνατό ομοιόμορφα όλες τις περιοχές κατοικίας της πόλης ακολουθούν οι υπαίθριοι χώροι που πλαισιώνουν συνοδευτικά μία άλλη κύρια λειτουργία. Τότε όπως αναφέραμε και στο κεφάλαιο 3, η χωροθέτησή τους ακολουθεί τους όρους χωροθέτησης της κύριας λειτουργίας. Έτσι υπάρχει μία ιεραρχημένη διασπορά των ελεύθερων χώρων (π.χ. σχολικές αυλές) και κάποιων συγκεκριμένων εγκαταστάσεων (σχολικών εγκαταστάσεων) και οι αποστάσεις τούτων απ' την κατοικία ακολουθούν τις προδιαγραφές προσιτότητας της λειτουργίας που πλαισιώνουν.

Αντίθετα, σε κάποιες περιπτώσεις παρατηρείται μία συγκέντρωση δημόσιων υπαίθριων χώρων σε ζώνες ειδικών χρήσεων, στις οποίες δεν ισχύουν γενικευμένες προδιαγραφές προσιτότητας, αφού η κάθε πόλη έχει και τις δικές της συνθήκες. Εάν λ.χ. σε μία πόλη υπάρχει θαλάσσιο μέτωπο, τούτο συγκεντρώνει υπαίθριους χώρους που θα ήταν αδιανόητο να επιδιώκαμε να διασπάρουν "δίκαια" μέσα σ' όλη την πόλη (Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π., 1988 · Μπαρμπέρης Α., 2007).

Καταλήγουμε λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι στο δίλημμα της συγκέντρωσης ή της διασποράς των δημόσιων υπαίθριων χώρων στον αστικό ιστό, η λύση είναι κάπου στο ενδιάμεσο.

4.1.3 Ποιοτικά Κριτήρια

Ο επιτυχημένος χώρος έχει σαν βασικό χαρακτηριστικό του την ποιότητα, η οποία «συντίθεται από συγκεκριμένα φυσικά χαρακτηριστικά που συνδέονται μεταξύ τους με κοινωνικές, ψυχολογικές και πολιτιστικές διαστάσεις του χώρου και δημιουργούν την αίσθηση του τόπου (*sense of place*)». Η ποιότητα ενός χώρου συνδέεται με 3 βασικές έννοιες: της επισκεψιμότητας, της προσβασιμότητας-δικτύωσης και της ασφάλειας (Montgomery J., 1998).

➤ *Κριτήρια Επισκεψιμότητας*

Ουσιαστικό στοιχείο της ποιότητας και επιτυχίας του αστικού δημόσιου χώρου είναι η ζωτικότητα, χαρακτηριστικό που αφορά τον αριθμό των ανθρώπων που επισκέπτονται

το χώρο και μετέχουν σε εκδηλώσεις και υπηρεσίες που αυτός τους προσφέρει (Montgomery J., 1998 · Τσοπουρίδου Κ., 2009).

Όπως είναι φυσικό, κάθε ομάδα χρηστών έχει διαφορετικές ανάγκες οπότε ικανοποιείται λιγότερο ή περισσότερο από ένα δημόσιο υπαίθριο χώρο της πόλης. Το κοινωνικό προφίλ του κάθε χώρου διαμορφώνεται από τους χρήστες που τον επισκέπτονται συχνότερα και συμμετέχουν στις δραστηριότητες του.

Η επισκεψιμότητα του χώρου από τους χρήστες επηρεάζεται από 4 βασικά χαρακτηριστικά: το φυσικό χώρο, τις υποδομές που παρέχει στους χρήστες, την εικόνα του χώρου όπως έχει αποτυπωθεί στις μνήμες των ανθρώπων και την προσβασιμότητα του χώρου.

Το μοντέλο επισκεψιμότητας κάθε χώρου αναφέρεται σε επίπεδο πάρκου, γειτονιάς, πόλης ή ευρύτερης περιοχής και απαιτεί έρευνες χρηστών ή γενικού πληθυσμού. Περιλαμβάνει καταγραφή και ανάλυση των συνηθειών επιμέρους κοινωνικών ομάδων και με αυτόν τον τρόπο απεικονίζει σε δεδομένο χρόνο τις σχέσεις μεταξύ χρηστών και χώρου. Το μοντέλο που θα προκύψει δεν είναι σταθερό διαχρονικά, καθώς η πόλη είναι στοιχείο δυναμικό και μεταβαλλόμενο (μεταβάλλεται η δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού, οι κοινωνικές ανάγκες και η ίδια η πόλη). Το μοντέλο επισκεψιμότητας μιας πόλης μπορεί να χρησιμεύσει στη λήψη αποφάσεων πολιτικής και στη διαμόρφωση στρατηγικών για τον πολεοδομικό σχεδιασμό (Florgard C., Forsberg O., 2006 · Dunnett N., 2002 · Luton and South Bedfordshire, 2008).

Σχετικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στη Βρετανία, στις ΗΠΑ, στον Καναδά, στην Ιαπωνία και σε άλλες χώρες, έδειξαν ότι το βασικό μοντέλο επίσκεψης και χρήσης των δημόσιων υπαίθριων χώρων έχει τα εξής κοινά χαρακτηριστικά:

- Οι περισσότεροι χρήστες επισκέπτονται τους δημόσιους υπαίθριους χώρους με τα πόδια.
- Η συχνότητα των επισκέψεων μικραίνει όταν η απόσταση του χώρου αυτού από την κατοικία μεγαλώνει (ιδιαίτερα για αποστάσεις που διανύονται με τα πόδια σε χρόνο μεγαλύτερο των 5 λεπτών).
- Συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες είναι οι βασικοί χρήστες των υπό μελέτη χώρων (έφηβοι, νεαροί ενήλικες, μεσήλικες) ενώ άλλες κοινωνικές ομάδες (ηλικιωμένοι, ανάπηροι, εθνικές μειονότητες) είναι σπάνιοι χρήστες. Επιπλέον, οι άνδρες σε όλες τις

έρευνες είναι συχνότεροι χρήστες από τις γυναίκες (Harrison C. κ.ά., 1995; Coles R., Bussey S., 2000).

➤ *Κριτήρια Προσβασιμότητας-δικτύωσης*

Με τον όρο προσβασιμότητα νοείται «το χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος (φυσικού ή δομημένου), που διασφαλίζει την αυτόνομη, ασφαλή και άνετη προσέγγιση και χρήση αυτού από όλους τους χρήστες χωρίς διακρίσεις». Η προσβασιμότητα συνδέεται στενά με δυο έννοιες: την προσιτότητα ενός δημόσιου υπαίθριου χώρου και την προσβάσιμη διαδρομή (Τσοπουρίδου Κ., 2009).

Η προσιτότητα, αφορά την απόσταση της κατοικίας από τους δημόσιους υπαίθριους χώρους και τον αριθμό των εναλλακτικών επιλογών σε μια δεδομένη απόσταση από τον τόπο κατοικίας. Άρα η τυπολογία και δομική σύνθεση της πόλης (π.χ. το μέγεθος των οικοδομικών τετραγώνων, η μορφή και πυκνότητα του οδικού δικτύου, η ύπαρξη φραγμών όπως σιδηροδρομικές γραμμές ή κύριες οδικές αρτηρίες, οι κλίσεις των δρόμων) επηρεάζει το μέγεθος των αποστάσεων, άρα και την προσιτότητα των δημόσιων υπαίθριων χώρων (Liu S., Zhu X., 2004 · Handy S., Clifton K., 2001).

Η προσβάσιμη διαδρομή, αποτελεί το συνδυαστικό κρίκο ανάμεσα στην κατοικία και τον τόπο προορισμού του χρήστη του δημόσιου υπαίθριου χώρου και περιλαμβάνει τους δρόμους, τα πεζοδρόμια και όλες τις υποδομές για την άνετη και ανεμπόδιστη πεζή μετακίνηση. Η βέλτιστη περίπτωση προσβάσιμης διαδρομής είναι η ύπαρξη συνεχόμενων υπαίθριων χώρων μέσα στην πόλη οι οποίοι δημιουργούν ένα χαρακτηριστικό για τον πληθυσμό και εύκολα προσπελάσιμο δίκτυο. Το σύστημα των δημόσιων υπαίθριων χώρων μπορεί να περιλαμβάνει : 1) Ελεύθερους χώρους και χώρους πρασίνου, δηλαδή κήπους, πάρκα, πλατείες, 2) Περιοχές αναψυχής, όπως λούνα πάρκ, υπαίθρια θέατρα, υπαίθρια ζαχαροπλαστεία και εστιατόρια, 3) Αθλητικούς χώρους όπως γυμναστήρια, στάδια, κολυμβητήρια, παιδικές χαρές, 4) Εκπαιδευτικούς ελεύθερους χώρους δηλαδή βοτανικούς κήπους, ζωολογικούς κήπους, 5) Πιθανόν επίσης οι ελεύθεροι χώροι να περιλαμβάνουν κοινόχρηστα κτίρια, εφόσον οι ανάγκες το επιβάλλουν και ο χώρος είναι αρκετός και γι' αυτά χωρίς φυσικά να βλάπτεται η σημασία και η αισθητική του αξία (Τσοπουρίδου Κ., 2009 · Μπαρμπέρης Α., 2007).

➤ *Κριτήρια Ασφάλειας*

Το αίσθημα της ασφάλειας αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη χρήση ή όχι ενός δημόσιου υπαίθριου χώρου, ιδιαίτερα σε ευάλωτες ομάδες όπως τα παιδιά, οι γυναίκες,

οι ηλικιωμένοι. «*Το ένστικτο της αυτοσυντήρησης οδηγεί τους ανθρώπους να αποφεύγουν περιβάλλοντα που ενέχουν απειλές για τη σωματική τους ακεραιότητα και επιβίωση*» (Lagrange R., Ferraro K., 1989).

Την γενική έννοια της ασφάλειας μπορούμε να την διακρίνουμε σε δύο συνιστώσες: την ασφάλεια έναντι ατυχήματος και την ασφάλεια από επιθετική συμπεριφορά τρίτων.

Η ασφάλεια από ατυχήματα αναφέρεται κυρίως στη διαδρομή από την κατοικία προς το τον ελεύθερο χώρο. Τα πιο συνηθισμένα αίτια παρεμπόδισης της ασφαλούς μετακίνησης των πεζών είναι η παράνομη στάθμευση, είτε με αποκλεισμό των διαβάσεων και των ραμπών είτε με την κατάληψη της ελεύθερης ζώνης όδευσης των πεζοδρομίων από κατόχους αυτοκινήτων και δικύκλων και η κατάληψη μέρους των πεζοδρομίων από το υπαίθριο εμπόριο και τον εξοπλισμό των καταστημάτων. Η δημιουργία αδιεξόδων υποχρεώνει τους πεζούς να χρησιμοποιήσουν το οδόστρωμα με συνέπεια την πρόκληση ατυχημάτων.

Ωστόσο, πιο σπάνια βέβαια ατυχήματα συμβαίνουν και μέσα στο δημόσιο υπαίθριο χώρο. Αυτά σχετίζονται κυρίως με την έλλειψη συντήρησης και καθαριότητας του χώρου. Η συντήρηση και η καθαριότητα της επιφάνειας των μονοπατιών και όλου του εξοπλισμού ενός πάρκου αίρει τους κινδύνους πτώσης ή τραυματισμού των χρηστών.

Ο φόβος για επιθέσεις και παραβατική συμπεριφορά είναι πολύ σημαντικός λόγος για την αποφυγή χρήσης των δημόσιων υπαίθριων χώρων, ιδιαίτερα στις ομάδες του πληθυσμού με περιορισμένες δυνατότητες άμυνας. Η βία και εγκληματική συμπεριφορά είναι θέμα αιχμής στις σύγχρονες κοινωνίες με τις έντονες κοινωνικές και οικονομικές διαφορές (Newman O., 1972 · ICPC, 2008). Οι βασικοί παράγοντες που επιδρούν στη δημιουργία αίσθηματος ασφάλειας είναι:

1.Ο Φυσικός σχεδιασμός (πολεοδομικός και αρχιτεκτονικός)

Όσον αφορά την πολεοδομία, η απόσταση του υπό μελέτη χώρου από την κατοικία και η έκτασή του είναι παράγοντες που επηρεάζουν το αίσθημα του φόβου. Οι εκτεταμένοι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι που έχουν σημεία απομονωμένα και αθέατα από τον υπόλοιπο χώρο, προκαλούν φόβο. (Schroeder H., Anderson L., 1984 · Luymes D., Tamminga K., 1995).

Τώρα σχετικά με την αρχιτεκτονική, ο σχεδιασμός του δημόσιου υπαίθριου χώρου είναι επίσης ένας από τους παράγοντες που μπορούν να συμβάλουν θετικά ή αρνητικά στο αίσθημα του φόβου (Schroeder H., Anderson L., 1984 · Mambretti I.M., 2007). Σε έναν δημόσιο υπαίθριο χώρο πρέπει να υπάρχει οπτική διαπερατότητα, χωρίς να παρεμβάλλονται χώροι αθέατοι, κρυμμένοι, σαν αποτέλεσμα της αρχιτεκτονικής τοπίου και της φυτοτεχνικής διαμόρφωσης, ενώ ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει επίσης να δίνεται και στον σωστό και ομοιόμορφο φωτισμό ο οποίος θα συμβάλει στην αίσθηση της ασφάλειας κατά τις νυχτερινές ώρες (Jacobs J., 1961/1993).

Επιπλέον, ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι ότι ο άνθρωπος θέλει να νιώθει ότι ελέγχει ο ίδιος τη διαδρομή του περιπάτου του, ότι έχει τρόπους διαφυγής. Για τον σκοπό αυτό, ο σχεδιαστής οφείλει να δημιουργήσει διαδρομές με εναλλακτικές λύσεις όδευσης ώστε να μη δημιουργούνται προβλέψιμες διαδρομές. Μια άλλη λεπτομέρεια που παίζει ουσιαστικό όμως ρόλο στην ασφάλεια ενός δημόσιου υπαίθριου χώρου είναι η αναγνωσιμότητά του. Δηλαδή, η ικανότητα του χρήστη να αναγνωρίζει τη θέση στην οποία βρίσκεται σε σχέση με τη συνολική έκταση του χώρου και τις διαδρομές που πρέπει να ακολουθήσει προς ασφαλή σημεία ή εξόδους προς το εξωτερικό περιβάλλον. Όσον αφορά λοιπόν αυτό το ζήτημα απαραίτητη κρίνεται η σήμανση και πληροφόρηση με πινακίδες κατεύθυνσης και χάρτες με προσδιορισμό θέσης, ιδιαίτερα στους χώρους μεγάλης έκτασης (Γσοπουρίδου Κ., 2009).

2. Χρήση και κοινωνικές συνθήκες

Στην περίπτωση της χρήσης του χώρου και της ασφάλειας του χώρου, η σχέση είναι αμφίδρομη. Η χρήση του χώρου συμβάλει στην ασφάλεια, αλλά και η αίσθηση της ασφάλειας παρακινεί για περισσότερη χρήση. Αντίθετα, η έλλειψη ασφάλειας οδηγεί στην εγκατάλειψη και υποβάθμιση του χώρου.

3. Διαχείριση

Πραγματικότητα αποτελεί το γεγονός ότι, χώροι με ελλιπή καθαριότητα, συντήρηση και βανδαλισμούς, έλκουν άτομα με βίαιη και επιθετική συμπεριφορά και συμβάλλουν στην αίσθηση κινδύνου (Willson J., Kellings G., 1982).

4.1.4 Περιβαλλοντικά Κριτήρια

Οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν τις περιβαλλοντικές μικροκλιματικές συνθήκες των δημόσιων υπαίθριων χώρων αλλά και της ευρύτερης περιοχής που αυτοί επηρεάζουν είναι:

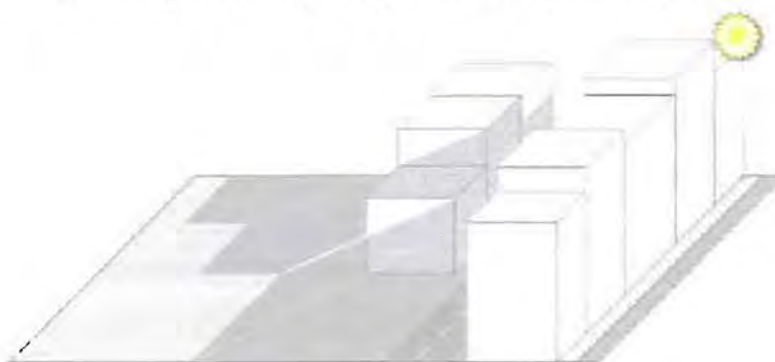
- Οι θερμοκρασιακές διακυμάνσεις
- Η ηλιακή ακτινοβολία
- Η σχετική υγρασία
- Η ταχύτητα κίνησης του αέρα
- Ο θόρυβος που παράγεται στην περιοχή
- Η θάμβωση
- Η αισθητική του περιβάλλοντος και των παρόδιων κτιρίων (Οικονόμου Χ., 2009).

Με τη σωστή διαχείριση και το σχεδιασμό, καθώς και με την εφαρμογή βιοκλιματικών τεχνικών, θα μπορούσαν οι χώροι αυτοί να αναδειχθούν σε πόλους έλξης των κατοίκων και σε πνεύμονες των πόλεων. Παρακάτω παρουσιάζονται ο τρόπος με τον οποίο κάθε παράγοντας επιδρά στη διαμόρφωση του μικροκλίματος, καθώς και κάποιες σύγχρονες τεχνικές που θα μπορούσαν με τη χρήση φυσικών ή τεχνικών μέσων να εφαρμοστούν στους υφιστάμενους δημόσιους υπαίθριους χώρους μιας πόλης με στόχο την βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών της γύρο περιοχής.

➤ Έλεγχος ηλιασμού - σκιασμού του χώρου

Οι ελεύθεροι αστικοί χώροι περιβάλλονται συνήθως από κτίρια τα οποία σκιάζουν εποχιακά κάποιες περιοχές, ανάλογα με τον προσανατολισμό, την απόστασή τους από το χώρο και το ύψος τους (Σχεδιασμός Υπαίθριων Αστικών Χώρων με Βιοκλιματικά Κριτήρια · Κίκηρα Μ., 2008).

Εικόνα 6: Σκιασμός ελεύθερου χώρου από τα παρόδια κτίρια

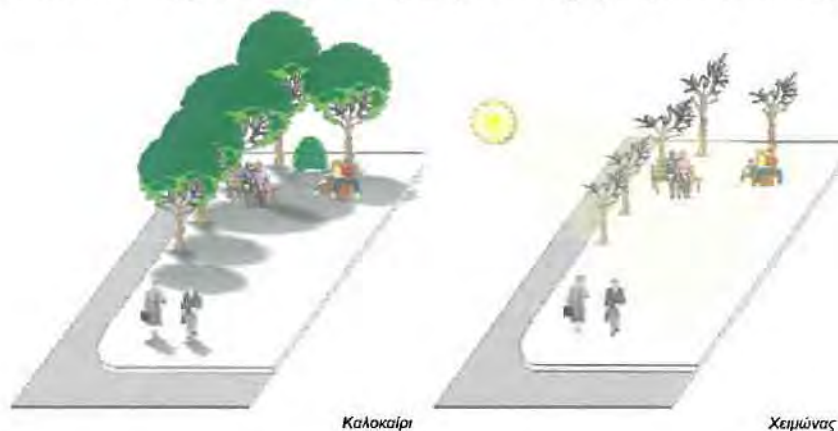
Πηγή: Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005)

Ο έλεγχος του ηλιασμού - σκιασμού των χώρων πραγματοποιείται με τη σκίαση των ανατολικών και κυρίως των δυτικών επιφανειών και εξασφαλίζει άνετες περιβαλλοντικές συνθήκες, προσελκύνοντας με αυτόν τον τρόπο χρήστες όλες τις εποχές και όλες τις ώρες της ημέρας.

Τα μέσα που προτείνονται, για την αντιμετώπιση του προβλήματος, εντάσσονται σε δύο κατηγορίες: τα φυσικά μέσα και τις τεχνητές διατάξεις (Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005 · *Αρχιτέκτονες*, 2008).

Στα φυσικά μέσα κατατάσσεται η κατάλληλη επιλογή φυτικής κάλυψης (Εικόνα 7), ενώ στις τεχνητές διατάξεις οι επιλογές είναι περισσότερες (Εικόνα 8).

Εικόνα 7: Έλεγχος σκιασμού — ηλιασμού των χώρων μέσω φύτευσης

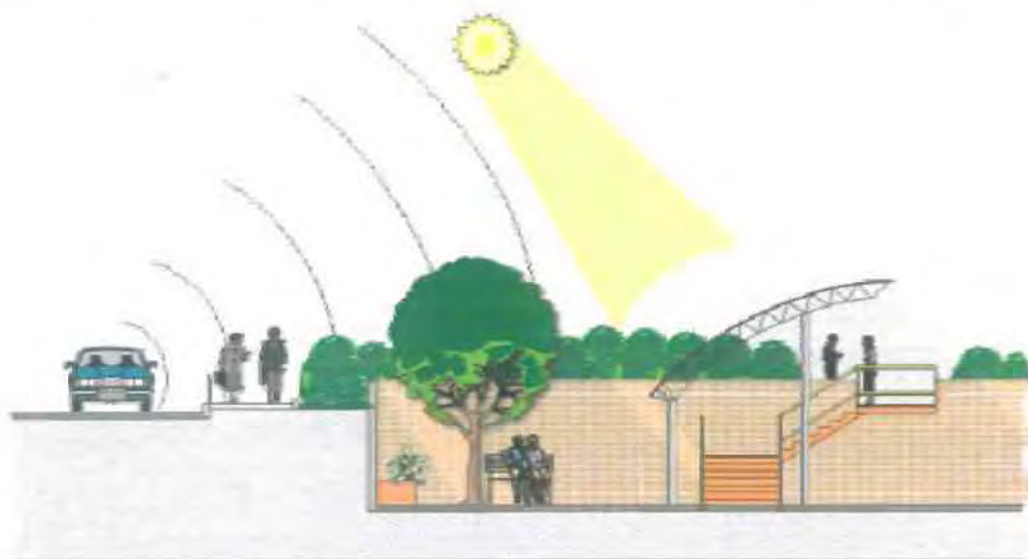
Πηγή: Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005

Μια λύση θα μπορούσε να είναι τα σταθερά ή κινητά ρυθμιζόμενα στέγαστρα. Σε αυτή την περίπτωση απαραίτητη κρίνεται η πρόβλεψη ανοιγμάτων αερισμού στο υψηλότερο σημείο, ώστε να απεγκλωβίζεται ο θερμός αέρας και να διευκολύνεται η κίνηση του και η επιλογή υλικών στέγασης που να απωθούν την ηλιακή ακτινοβολία (ανοικτού χρώματος πανιά, ξύλινες πέργκολες με αναρριχόμενα φυλλοβόλα φυτά).

Μία άλλη είναι πρόταση είναι αυτή της διαμόρφωσης του ελεύθερου χώρου ένα επίπεδο κάτω από το επίπεδο του οδικού άξονα. Η λύση αυτή φαίνεται να αντιμετωπίζει επιτυχώς τόσο τα ζητήματα ηλιασμού σκιασμού, όσο και ζητήματα προστασίας από τους χειμερινούς ανέμους, ή ακόμη αυτά της απομόνωσης του ήχου σε υψηλότερη ζώνη από αυτή του ελεύθερου χώρου (Καψανάκη Ε., 2007 · Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005)

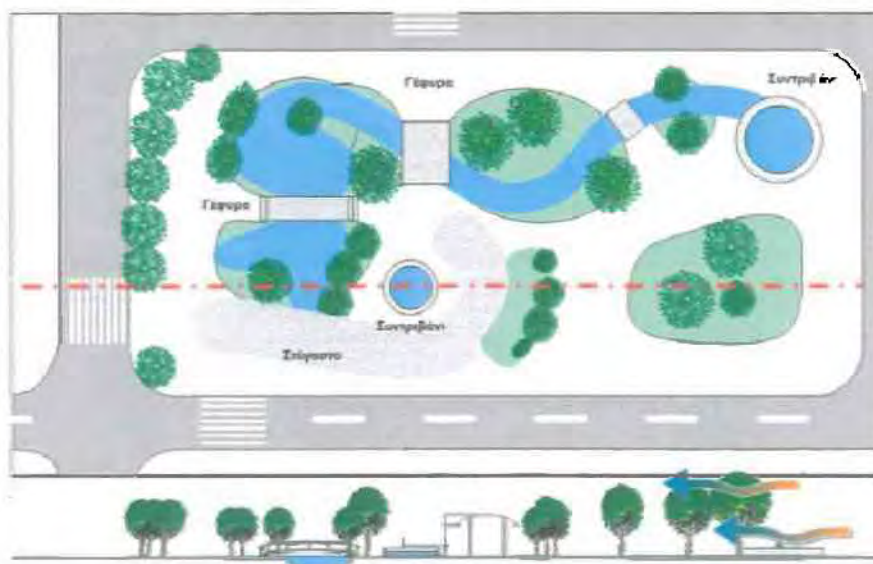
Εικόνα 8: Τεχνητές και φυσικές διατάξεις σκιασμού ελεύθερου βυθισμένου χώρου

Πηγή: Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005

Για το δροσισμό των ελεύθερων αστικών χώρων, πέραν των συστημάτων σκίασης και την επίδραση του πρασίνου, σημαντική είναι και η συμβολή των υδάτινων επιφανειών (λίμνες, ρυάκια κ.ά.), καθώς απορροφούν μεγάλα ποσά θερμότητας από τον αέρα (Εικόνα 9). Αυτό όπως είναι φυσικό εξαρτάται από την έκταση και τον υδάτινο όγκο που διαθέτουν (Καψανάκη Ε., 2007 · Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005).

Εικόνα 9: Αξιοποίηση υδάτινων επιφανειών για το δροσισμό ελεύθερων χώρων

Πηγή: Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005

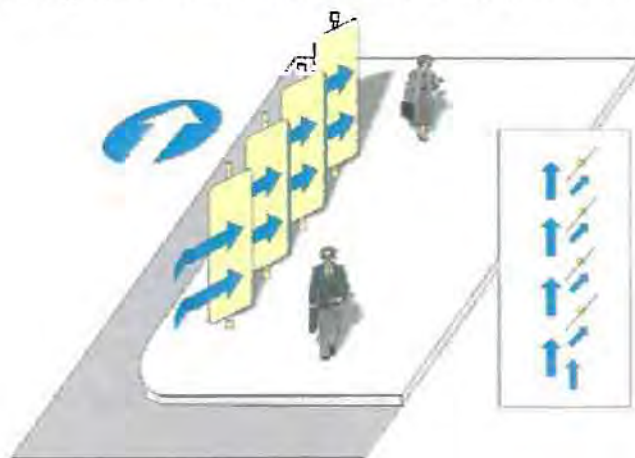

➤ *Κίνηση αέρα*

Γενικά, η παράμετρος "άνεμος" αποτελεί μία σύνθετη μεταβλητή καθώς επιφέρει θετικά αποτελέσματα όσον αφορά τις συνθήκες θερμικής άνεσης κατά την θερινή περίοδο, όμως δημιουργεί προβλήματα κατά την χειμερινή περίοδο. Έτσι, όσον αφορά τους δημόσιους υπαίθριους χώρους των πόλεων, οι στρατηγικές που θα υιοθετηθούν πρέπει να διευκολύνουν την ανεμπόδιστη κυκλοφορία του αέρα το καλοκαίρι και να την μπλοκάρουν αντίστοιχα τον χειμώνα, ή ακόμα καλύτερα, να την εξαναγκάζουν προς την κατεύθυνση των αστικών δικτύων κυκλοφορίας, ώστε να απομακρύνονται γρηγορότερα και αποτελεσματικότερα οι αστικοί ρύποι (Κίκηρα Μ., 2008 Αρχιτέκτονες, 2008).

Για να κατευθύνεται ο άνεμος προς τους δημόσιους υπαίθριους χώρους ώστε να ενισχύεται ο παθητικός δροσισμός τους, πρέπει να γίνει σωστός αρχικός σχεδιασμός τους και ορθή χωροθέτησή τους σε σχέση με τους θερινούς ανέμους. Αντίθετα, τη χειμερινή περίοδο κατάλληλα διαμορφωμένοι ανεμοφράκτες, από συστοιχίες δέντρων, φράκτες, ή τεχνητά πάνελ (Εικόνα 10), θα πρέπει να προβλέπονται σε συγκεκριμένες θέσεις, ώστε να προστατεύουν την περιοχή από τους ψυχρούς ανέμους (Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005).

Εικόνα 10: Τεχνητά πάνελ για την εκτροπή του ανέμου σε ελεύθερους χώρους

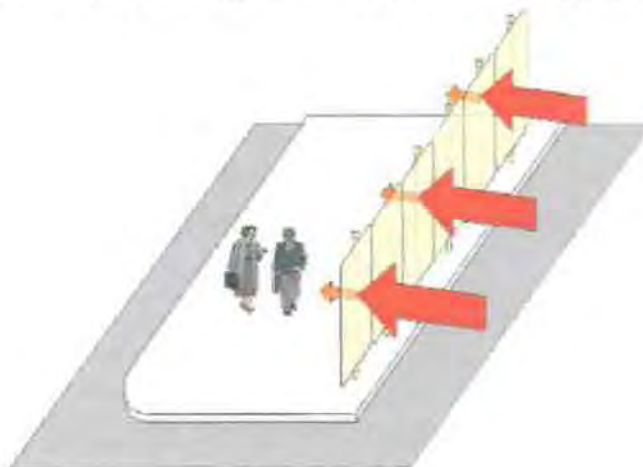
Πηγή: Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005

➤ *Έλεγχος του θορύβου*

Η επιρροή που ασκεί ο θόρυβος στη διαμόρφωση των περιβαλλοντικών συνθηκών στους ανοικτούς χώρους των πόλεων είναι σημαντική. Η διασφάλιση συνθηκών ακουστικής ηρεμίας, μέσω ηχοφραγμάτων φυσικών ή και τεχνητών (δέντρα,

ηχοαπορροφητικά πάνελ-Εικόνα 11) και η ανάδειξη των ακουσμάτων που προέρχονται από άλλης ποιότητας ήχο, (πουλιά, πίδακες, κατακρέμνιση νερού) προκαλεί αισθήματα ευεξίας και ηρεμίας στους χρήστες (Καψανάκη Ε., 2007 · Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005).

Εικόνα 11: Πάνελ ηχοπροστασίας σε ελεύθερους χώρους

Πηγή: Χρυσομαλλίδου Ν. κ.ά., 2005

➤ *Έλεγχος της οπτικής άνεσης (θάμβωση)*

Η διαμόρφωση ενός άνετου οπτικού περιβάλλοντος με τον έλεγχο της θάμβωσης, αποτελεί μία ακόμη σημαντική παράμετρος, η οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά το σχεδιασμό των ελεύθερων αστικών χώρων. Θάμβωση μπορεί να προκληθεί άμεσα ή έμμεσα. Η άμεση θάμβωση δημιουργείται μέσω της έκθεσης σε άμεσο φυσικό φως υψηλής έντασης, ενώ η έμμεση θάμβωση προκαλείται όταν κάποια επιφάνεια εμφανίζει ιδιαίτερα αυξημένη λαμπρότητα σε σχέση με το υπόλοιπο περιβάλλον, γεφονός που οφείλεται κυρίως στον δείκτη ανακλαστικότητας κάθε υλικού.

Στην πρώτη περίπτωση ο έλεγχος της θάμβωσης επιτυγχάνεται μέσω της σκίασης των επιφανειών, ενώ στη δεύτερη περίπτωση μέσω της επιλογής κατάλληλων υλικών επίστρωσης, τα οποία παρουσιάζουν τις βέλτιστες οπτικές ιδιότητες. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 8, η πλέον πρόσφορη λύση έγκειται στη διαμόρφωση εκτενών επιφανειών με γρασίδι και πλάκες σχιστόλιθου (Οικονόμου Χ., 2009).

Πίνακας.8: Τιμές ανακλαστικότητας των υλικών επίστρωσης των δαπέδων ελεύθερων χώρων.

ΥΛΙΚΟ	Μάρμαρο	Τσιμέντο	Βλάστηση	Χαλίκια	Σχιστόλιθος	Γρασίδι
ΑΝΑΚΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	45%	27%	25%	13%	8%	6%

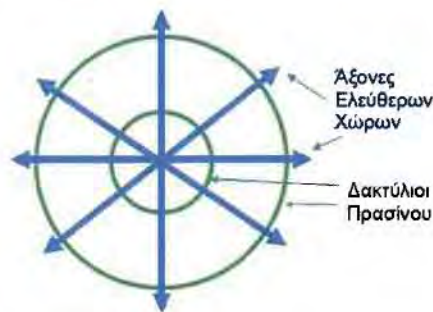
Πηγή: Οικονόμου Χ., 2009

4.2 Παραδείγματα Δικτύων Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων

Τις τελευταίες δεκαετίες η διαχείριση και ο σχεδιασμός του αστικού χώρου απασχολεί όλο και περισσότερες κυβερνήσεις, διοικήσεις, οικολογικές και μη οργανώσεις. Ακόμη και η συμμετοχή των απλών πολιτών έχει γίνει πολύ πιο ενεργή, καθώς αυτοί πλέον ευαισθητοποιούνται και οργανώνονται σε θέματα πρασίνου, με στόχο να προστατεύσουν το αστικό περιβάλλον και να κάνουν τις πόλεις περισσότερο βιώσιμες. Σε πολλές πόλεις λοιπόν, η σύνδεση χώρων πρασίνου και κατ' επέκταση δημόσιων υπαίθριων χώρων αποτελεί πλέον αναγκαιότητα, η οποία εμφανίζεται στον χώρο σαν δίκτυο, που κάθε φορά ανάλογα με το τι ανάγκες εξυπηρετεί δημιουργείται με άλλα κριτήρια.

Εικόνα 12 :Σχέδιο Δικτύου Πρασίνου

Πηγή: www.monumenta.org

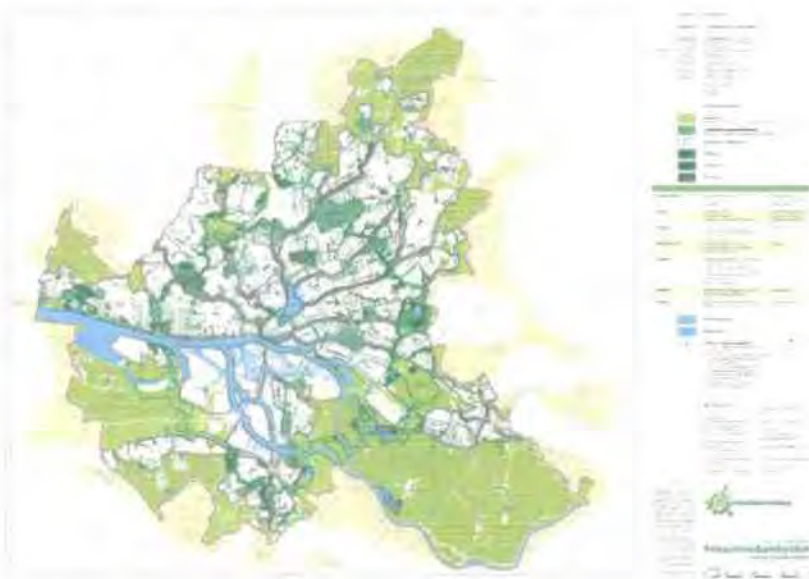
Στην Ευρώπη συναντάμε τάσεις που σχετίζονται με τον οικολογικό σχεδιασμό των αστικών περιοχών έχοντας στο επίκεντρο την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση των αστικών οικοτόπων. Αυτό γίνεται είτε μέσω των γενικότερων πολεοδομικών σχεδίων ή στρατηγικών σχεδίων της κάθε περιοχής, είτε μέσω σχεδίων που γίνονται ειδικά γι αυτό τον σκοπό (Λιονάτου Μ., 2008).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί αυτό του Αμβούργου. Οι τοπικές αρχές εκπόνησαν ένα σχέδιο, ονομαζόμενο «Πράσινο Δίκτυο Αμβούργου», με σκοπό να ενοποιήσουν τους έντονα κατακερματισμένους δημόσιους και αδόμητους χώρους της πόλης. Το δίκτυο αυτό είναι ένα σύστημα συνδεδεμένων ελεύθερων χώρων μέσω ζωνών πρασίνου. Τα δομικά του στοιχεία είναι οι Άξονες Ελεύθερων Χώρων και οι Δακτύλιοι Πρασίνου, οι οποίοι ενώνουν τους Άξονες εγκάρσια, όπως φαίνεται και στην Εικόνα 12. Οι Άξονες Ελεύθερων Χώρων αποτελούνται από διασυνδεδεμένους ελεύθερους χώρους, με ή χωρίς πράσινο, οι οποίοι διασχίζουν τον οικιστικό ιστό από τα περίχωρα μέχρι το κέντρο της πόλης. Στα περίχωρα, οι άξονες αποτελούνται από

μεγάλης έκτασης δάση και προστατευόμενες περιοχές. Πιο μέσα στην πόλη, ακολουθούν χώροι πρασίνου με αστικό χαρακτήρα, όπως πάρκα, κήποι, κοιμητήρια και αθλητικές εγκαταστάσεις. Όσο πιο βαθιά εισχωρούν οι άξονες μέσα στην πυκνοδομημένη πόλη, τόσο πιο στενοί και ασυνεχείς γίνονται. Ως εκ τούτου, το κλείσιμο των ακόμη υφιστάμενων κενών αποτελεί σημαντικό στόχο της δημοτικής αρχής.

Κάθε ελεύθερος χώρος που βρίσκεται σε άξονα παρουσιάζει συγκεκριμένες περιβαλλοντικές συνθήκες και λειτουργεί ως κιβωτός βιοποικιλότητας για τα είδη που είναι προσαρμοσμένα σ' αυτές. Οι κυριότερες κατηγορίες ελεύθερων χώρων που συνθέτουν τους άξονες είναι μικρά και μεγάλα πάρκα και πλατείες της πόλης, δενδροφυτεύσεις στους δρόμους και τα πεζοδρόμια, κοιμητήρια, μεγάλα δάση και βοσκοτόπια, γεωργικές εκτάσεις κτλ.(Εικόνα 13).

Εικόνα 13: Χάρτης Πράσινου Δικτύου Αμβούργου

Πηγή: www.monumenta.org

Από την άλλη, το Λονδίνο, διαχειρίζεται και ενοποιεί τους δημόσιους υπαίθριους χώρους του, μέσα από τα πολεοδομικά σχέδια. Το σχέδιο του Λονδίνου έχει εισάγει ένα σύστημα ιεράρχησης των δημόσιων ελεύθερων χώρων. Αναγνωρίζει κατηγορίες δημόσιων υπαίθριων χώρων ανάλογα με την χρήση και τα φυσικά χαρακτηριστικά τους, το μέγεθός τους και την ακτίνα εξυπηρέτησης των περιοχών κατοικίας. Οι προδιαγραφές αυτές ενσωματώνονται στον πολεοδομικό σχεδιασμό και στην χάραξη στρατηγικής για τους ελεύθερους χώρους. Έτσι, στα πλαίσια του

σχεδιασμού του Λονδίνου υπάγεται και η δημιουργία ενός «δικτύου αναψυχής» στο οποίο κυριαρχούν τα πάρκα, οι πλατείες, οι επιμήκεις διαδρομές πρασίνου και άλλοι αστικοί χώροι με στόχο την εξυπηρέτηση της ψυχαγωγίας των πολιτών, την ενεργητική και παθητική αναψυχή όλων των ηλικιών.

Ένα σημαντικό παράδειγμα ενοποίησης δημόσιων υπαίθριων χώρων στην Ελλάδα, πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, σε μικρότερη βέβαια κλίμακα από τα δύο προηγούμενα και με διαφορετικούς στόχους. Πρόκειται για την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων στην Αθήνα. Σε αυτήν την περίπτωση, δημιουργήθηκε ένα δίκτυο πολιτισμού και ιστορικής μνήμης στο ευρύτερο κέντρο της Αθήνας που περιλαμβάνει τους αρχαιολογικούς χώρους και τα διάφορα μνημεία της πόλης που βρίσκονται διάσπαρτα στον πολεοδομικό ιστό (Λιονάτου Μ., 2008).

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό, ότι η πολύ-λειτουργικότητα και ιδιαιτερότητα των δικτύων που εξελίσσονται μέσα στον αστικό ιστό τα διαχωρίζουν, καθώς αλλάζουν και οι παρεμβάσεις που απαιτούνται στην περιοχή για την δημιουργία του δικτύου αλλά και τα αποτελέσματά που αποφέρει το δίκτυο στην περιοχή. Είναι απαραίτητη η αξιολόγηση κάποιων κριτηρίων για την επιλογή του κατάλληλου δικτύου κάθε φορά, όπως η χωρική κλίμακα, τα δομικά στοιχεία του δικτύου, καθώς και ειδικές χρήσεις και στόχους που μπορεί να εξυπηρετεί. Έτσι, οι παρεμβάσεις στον χώρο είναι πιο στοχευμένες κι έχουν μεγαλύτερη απόδοση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ

5.1 Εισαγωγή

Αφού αναλύθηκε η αξία των δημόσιων υπαίθριων χώρων για την πόλη και η ανάγκη ενοποίησης τους σε ένα δίκτυο, εξετάζεται η μεθοδολογία που μπορεί να ακολουθηθεί για τη δημιουργία ενός τέτοιου δικτύου στην περίπτωση του δήμου Χανίων. Αρχικά, η ποικιλία των χώρων που εντάσσονται στην έννοια «δημόσιοι υπαίθριοι χώροι» καθώς και η διαφορετική λειτουργία που επιτελεί ο καθένας, δημιουργούν κάποια ερωτήματα σχετικά με το ποιοι από τους υφιστάμενους δημόσιους υπαίθριους χώρους μπορούν να αποτελέσουν δομικά στοιχεία του δικτύου και με βάση ποια κριτήρια, ποιοι χώροι μπορεί να προταθούν για δημιουργία νέων ελεύθερων χώρων και χώρων πρασίνου μέσα στην πόλη καθώς και ερωτήματα που αφορούν τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να συνδυαστούν οι παράγοντες (ανθρωπογενείς και φυσικοί) που επηρεάζουν τη δημιουργία του δικτύου.

Η χρήση πολλαπλών κριτηρίων και ο καθορισμός κατάλληλων περιοχών μέσα από τον λογικό συνδυασμό τους, αποσαφηνίζει τη διαδικασία και στοχεύει στην ελαχιστοποίηση του υποκειμενικού παράγοντα.

Αντίστοιχη μεθοδολογική προσέγγιση ακολουθείται και στη διδακτορική διατριβή της Λιονάτου (2009), με τίτλο «Αρχιτεκτονική του τοπίου και δίκτυα πρασίνου στα σύγχρονα αστικά κέντρα: δυνατότητες και προοπτικές, μεθοδολογία και εφαρμογή».

Στην παρούσα εργασία και στο στάδιο της τελικής αξιολόγησης των επιμέρους παραγόντων και χαρτών, χρησιμοποιήθηκε ως κύριο εργαλείο το λογισμικό GIS (Geographic Information System), το οποίο παρέχει τη δυνατότητα ανάλυσης των χωρικών (γραφικών) πληροφοριών.

Αναφορικά, τα στάδια της μεθοδολογικής προσέγγισης είναι:

1^ο Στάδιο: Επιλογή παραγόντων, ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης και έλεγχος επάρκειας δημόσιων υπαίθριων χώρων

2^ο Στάδιο: Αξιολόγηση φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων - διαμόρφωση χαρτών καταλληλότητας

3^ο Στάδιο: Τελική πρόταση-Σύνθεση δικτύου δημόσιων υπαίθριων χώρων

5.2 Ανάλυση 1^{ου} Σταδίου: Επιλογή παραγόντων και ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης

Με σκοπό τη διερεύνηση της αναγκαίας έκτασης δημόσιων υπαίθριων χώρων, με βάση τις ανάγκες του δήμου, απαιτείται η συλλογή πληροφοριών για μια σειρά φυσικών ή ανθρωπογενών παραγόντων οι οποίοι επηρεάζουν τη δημιουργία του δικτύου. Οι εν λόγω παράγοντες περιλαμβάνουν:

Πίνακας 9: Παράγοντες Ανάλυσης

Παράγοντας	Στοιχεία καταγραφής
Τοπογραφικό ανάγλυφο	Λόφοι, κοιλάδες, γκρεμοί, έντονα πρανή
Υδρολογική κατάσταση	Ρέματα, ποτάμια, λίμνες, κανάλια
Κλίμα	τοπική υγρασία, τιμές μέσης θερμοκρασίας, σχετικής υγρασίας αέρα, το μέσο ετήσιο ύψος βροχής, επικρατούντες άνεμοι
Δομή πόλης	Χρήσεις γης-Έλεγχος επάρκειας δημόσιων υπαίθριων χώρων
Πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά	Ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία και κτίρια, μεμονωμένα κτίσματα αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής αξίας
Δίκτυα μετακινήσεων	Κεντρικές και δευτερεύουσες αρτηρίες, πεζόδρομοι, διαδρομές αστικών λεωφορείων

5.3 Ανάλυση 2^{ου} Σταδίου: Αξιολόγηση φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων - διαμόρφωση χαρτών καταλληλότητας

Στο στάδιο αυτό καθορίζονται για κάθε παράγοντα διαφορετικές περιοχές καταλληλότητας, μέσω της χρήσης μιας σειράς κριτηρίων. Ανάλογα με το κριτήριο που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση κάθε παράγοντα, ορίζονται και οι αντίστοιχοι βαθμοί καταλληλότητας: υψηλός (3), μέσος (2) και χαμηλός (1), ενώ τα αποτελέσματα αυτής της καταγραφής αποτυπώνονται χωρικά σε έναν χάρτη.

5.3.1 Κριτήριο Τοπογραφικού Ανάγλυφου

Ως κριτήριο καταλληλότητας ορίστηκε η δυνατότητα για διαμόρφωση δικτύων μετακίνησης, για οικονομικές και πολιτιστικές δραστηριότητες και γενικότερα για αναπτυξιακή εκμετάλλευση με τα ελάχιστα αναγκαία έργα υποδομής. Πέραν όμως της συμπίεσης του κόστους δημιουργίας, σημαντικό ρόλο παίζει σε αυτή την περίπτωση, το

δίκτυο που θα δημιουργηθεί να είναι εύκολα προσπελάσιμο και από άτομα με κινητικές δυσκολίες (άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα της τρίτης ηλικίας). Με γνώμονα λοιπόν τα παραπάνω διαμορφώθηκε ο ακόλουθος πίνακας:

Πίνακας 10: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με την Κλίση

Κλίση	Καταλληλότητα Χρήσεων	Βαθμός Καταλληλότητας
0-8%	Κατάλληλη για κάθε είδους ανάπτυξη, δίκτυα μεταφοράς	3
8-15%	Περιοχές που παρουσιάζουν προβλήματα για διαμόρφωση δικτύων μετακίνησης και δημόσιων υπαίθριων χώρων	2
>15%	Περιοχές με μικρή καταλληλότητα και πολύ μεγάλη δυσκολία στη διαμόρφωση δικτύων μετακίνησης και δημόσιων υπαίθριων χώρων	1

5.3.2 Κριτήριο Υδρολογικής Κατάστασης

Οι υδάτινες επιφάνειες λόγω του ιδιαίτερου περιβάλλοντος που δημιουργούν αλλά και λόγω των δημόσιων εκτάσεων που συγκεντρώνουν όπως ορίζει ο Ν.2971/2001 «Περί αιγιαλού και παραλίας», θεωρούνται βασικά δομικά στοιχεία ενός δικτύου ελεύθερων χώρων. Έτσι οι καταλληλότητες με βάση αυτό το κριτήριο διαμορφώνονται ως εξής:

Πίνακας 11: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με την Υδρολογική Κατάσταση

Υδάτινο Στοιχείο	Βαθμός καταλληλότητας
Περιοχές που χαρακτηρίζονται από την παρουσία υδάτων	1
Περιοχές που χαρακτηρίζονται από την απουσία υδάτων	3

5.3.3 Κριτήριο Μικροκλίματος

Ο άνεμος, όπως αναλύθηκε και στο κεφάλαιο 4, παίζει καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση του μικροκλίματος τόσο μέσα στον δημόσιο υπαίθριο χώρο όσο και στην ευρύτερη περιοχή επιρροής του. Έτσι λοιπόν, για τον παράγοντα του μικροκλίματος, ο βαθμός καταλληλότητας μιας περιοχής κρίθηκε από την διέλευση του ανέμου και η κατηγοριοποίηση των περιοχών έγινε ως εξής:

Πίνακας 12: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με το Μικροκλίμα

Άνεμοι	Βαθμός καταλληλότητας
Ισχυροί άνεμοι	1
Μέτριοι άνεμοι	2
Ασθενής άνεμοι	3

5.3.4 Κριτήριο Δομής της Πόλης και της Πολιτιστικής-Ιστορικής Κληρονομιάς

Σε αυτές της κατηγορίες παραγόντων ο βαθμός καταλληλότητας καθορίζεται με βάση τις δυνατότητες κάθε χρήσης, για διαμόρφωση νέων ή εκμετάλλευση των υφιστάμενων δημόσιων υπαίθριων χώρων, τα μορφολογικά και βιοκλιματικά τους χαρακτηριστικά καθώς και με βάση τα ανθρωπογενή στοιχεία κάθε κατηγορίας. Ο αντίστοιχος πίνακας καταλληλότητας με κριτήριο τις χρήσεις γης είναι ως εξής:

Πίνακας 13: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με τις Χρήσεις Γης

Ομάδες χρήσεων γης	Βαθμός καταλληλότητας
Κατοικία	1
Περιοχές κεντρικών λειτουργιών	
Παραγωγικές περιοχές	
Αρχαιολογικοί-ιστορικοί χώροι και θέσεις ιδιαίτερης πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς	--
Εγκαταστάσεις περίθαλψης και πρόνοιας	2
Εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις	
Θρησκευτικές εγκαταστάσεις	
Ελεύθερο πράσινο-νερό	3
Αθλητικές εγκαταστάσεις	
Εδάφη μη χρησιμοποιούμενα	
Δίκτυα υποδομής- μεταφοράς ενέργειας	
Γεωργικές χρήσεις	
Στρατιωτικές ζώνες και εγκαταστάσεις	

Επιπλέον κριτήριο για την αξιολόγηση των δημόσιων υπαίθριων χώρων είναι και το μέγεθός τους, καθώς αυτό είναι ανάλογο με τις θετικές επιδράσεις τους και την ακτίνα εξυπηρέτησής τους. Δεδομένου λοιπόν του γεγονότος αυτού έχουμε:

Πίνακας14: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με το Μέγεθος των Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων

Κατηγορίες Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων	Μέγεθος (τ.μ.)	Βαθμός καταλληλότητας
Μικροί δημόσιοι υπαίθριοι χώροι χωρίς χαρακτηρισμό	100-500	1
Περιοχές τοπικής εμβέλειας (πάρκα γειτονιάς, συνοικίας, παιδικές χαρές, νησίδες κ.ά.)	500-10.000	2
Περιοχές εμβέλειας πόλης (πάρκα πόλης, πλατείες, πανεπιστημιακά πάρκα κ.ά.)	10.000-50.000	3
Περιοχές μητροπολιτικού επιπέδου (παραποτάμιες-παραθαλάσσιες διαδρομές, πολυχώροι αναψυχής κ.ά.)	>50.000	3
Περιαστικές Περιοχές (αστικά-περιαστικά δάση)	>100.000	3

5.3.5 Κριτήριο διαθεσιμότητας και δείκτης πρασίνου

Το κριτήριο αυτό διαφέρει στην επεξεργασία του από τα άλλα καθώς δεν προκύπτουν περιοχές καταλληλότητας αλλά προτεινόμενες θέσεις διαμόρφωσης νέων δημόσιων υπαίθριων χώρων στις περιοχές που μειονεκτούν.

Για να εντοπιστούν οι περιοχές αυτές, ακολουθήθηκε η εξής μεθοδολογία. Στους υφιστάμενους δημόσιους υπαίθριους χώρους εφαρμόστηκε μια ζώνη επιρροής 400μ (buffer zone), με στόχο τον έλεγχο της διαθεσιμότητας όλων των δημόσιων υπαίθριων χώρων³. Με αυτόν τον τρόπο εντοπίστηκαν οι περιοχές που δεν εξυπηρετούνται από ελεύθερους χώρους.

Στην συνέχεια συνδυάστηκαν τα στοιχεία του πίνακα των δεικτών πρασίνου/συνοικία με στόχο να επαληθευτεί η ισοκατανομή των χώρων πρασίνου. Ο συνδυασμός των πληροφοριών του χάρτη καταλληλότητας χρήσεων γης, του χάρτη διαθεσιμότητας δημόσιων υπαίθριων χώρων αλλά και των διαθέσιμων δημόσιων αναξιοποίητων εκτάσεων των περιοχών αυτών, συμβάλουν στη διαμόρφωση της πρότασης για δημιουργία νέων δημόσιων υπαίθριων χώρων.

³ Η μέγιστη απόσταση για πεζή μετακίνηση κατά την επίσκεψη τοπικών πάρκων σε επίπεδο γειτονιάς ορίστηκε το 2000 στο Congress for the New Urbanism σε ένα τέταρτο του μιλίου (400m) με αντίστοιχη χρονοαπόσταση 5 λεπτών' (Talen, 2002).

5.3.6 Δίκτυα Μετακινήσεων

Τα δίκτυα μετακινήσεων αξιολογήθηκαν με βάση την δυνατότητα διαμόρφωσής τους σε συνδετήριες διαδρομές μεταξύ των δημόσιων υπαίθριων χώρων της πόλης. Έτσι έχουμε:

Πίνακας 15: Βαθμός Καταλληλότητας Ανάλογα με τα Δίκτυα Μετακινήσεων

Δίκτυα	Βαθμός Καταλληλότητας
Πεζόδρομοι	3
Κύριοι οδικοί άξονες	2
Δευτερεύοντες οδικοί άξονες	1

5.4 Ανάλυση 3^{ου} Σταδίου: Τελική πρόταση-Σύνθεση δικτύου δημόσιων υπαίθριων χώρων

Ο συνδυασμός των χαρτών καταλληλότητας κάθε παράγοντα του προηγούμενου σταδίου οδηγεί στην τελική πρόταση διαμόρφωσης του δικτύου ενοποίησης των δημόσιων υπαίθριων χώρων για το δήμο Χανίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

6.1 Ορισμός της περιοχής μελέτης

Ο νομός Χανίων, καλύπτει το δυτικό τμήμα της Κρήτης, είναι κατεξοχήν ορεινός, καθώς περικλείει τα Λευκά Όρη. Η περιοχή μελέτης περιλαμβάνει ολόκληρο το δήμο Χανίων, ο οποίος βρίσκεται βόρεια του νομού και έχει σαν έδρα τα Χανιά (Εικόνα 14). Πρόκειται για παραθαλάσσιο, πεδινό κυρίως δήμο, ο οποίος, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, έχει συνολικά 53.373 κατοίκους και έκταση 12.564 στρέμματα. Τα Χανιά αποτελούν σήμερα ένα δυναμικό δήμο που αναπτύσσεται με γρήγορο ρυθμό και αποτελεί το διοικητικό, οικονομικό, εμπορικό και επικοινωνιακό κέντρο του νομού.

Ορίζεται βόρεια, από την θάλασσα, και περιλαμβάνει τμήματα των οικισμών του Ακρωτηρίου: Προφήτη Ηλία, Αγίου Ματθαίου, Κορακιών. Νότια, από την εθνική αρτηρία Καστελίου – Σητείας, δυτικά, από τον Κάτω Γαλατά και ανατολικά, από την ναυτική βάση Σούδας, το μυχό του κόλπου Σούδας και τμήματα των κοινοτήτων του Ακρωτηρίου (Χάρτης 1).

Συνορεύει με του παρακάτω καποδιστριακούς δήμους:

Δυτικά με τον Δήμο νέας Κυδωνίας

Νοτιοδυτικά με το Δήμο Θερίσου

Νότια με το Δήμο Ελ.Βενιζέλου

Νοτιοανατολικά με το Δήμο Σούδας και

Ανατολικά με το Δήμο Ακρωτηρίου (Χάρτης 1)

Εικόνα 14: Περιοχή Μελέτης

Πηγή: wikipedia

ΧΑΡΤΗΣ 1: ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Πηγή: Δήμος Χανίων

6.2 Ιστορική Ανασκόπηση και Πολεοδομική Εξέλιξη

Η ευρύτερη περιοχή των Χανίων κατοικείται συνέχεια από τη Νεολιθική εποχή μέχρι σήμερα. Στη συνεχή αυτή κατοίκηση συνέβαλαν οι ευνοϊκές συνθήκες του φυσικού περιβάλλοντος, όπως η παρουσία νερού (ο Κλαδησός ποταμός, οι πηγές της Αγιάς), η ύπαρξη γεωργικής γης (κάμπος Χανίων), το πρόσφορο κλίμα, η παρουσία φυσικών όρμων (ο όρμος της Σούδας, ο μικρός όρμος των Χανίων) και η στρατηγική σημασία της (αποτελεί το μοναδικό πέρασμα μεταξύ Δύσης και Ανατολικής Κρήτης). Το όνομα Χανιά προέρχεται από το αρχαϊκό Αλχανία, που οι Άραβες το έκαναν «Alhanim», οι Βενετοί «La canea» και οι Έλληνες «Τα Χανιά». Από τη μακραίωνη ιστορία της περιοχής υπάρχουν πολλά κατάλοιπα. Πιο ολοκληρωμένα δείγματα άφησε ο Μεσαίωνας και η Τουρκοκρατία. Στη νεότερη Ελληνική ιστορία, η περιοχή των Χανίων κατέχει σημαντική θέση από τους επαναστατικούς χρόνους μέχρι τον Ελευθέριο Βενιζέλο και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Μνημεία αυτής της περιόδου υπάρχουν πολλά. Την Ιστορία των Χανίων οι ιστορικοί την διακρίνουν σε 10 περιόδους:

1. Την Προϊστορική και Ελληνιστική περίοδο (3.000 – 69 π.Χ.)
2. Τη Ρωμαϊκή Περίοδο (69 π.Χ - 330 μ.Χ)
3. Την Α' Βυζαντινή Περίοδο (330-824.μ.Χ)
4. Την Αραβοκρατία (824 -961 μ.Χ)
5. Τη Β' Βυζαντινή Περίοδο (961 - 1204 μ.Χ)
6. Την Ενετοκρατία (1204-1669)
7. Την Πρώιμη τουρκοκρατία (1645 – 1831)
8. Την Αιγυπτιακή (1831 - 1841)
9. Την ύστερη τουρκοκρατία (1841 - 1898)
10. Την Κρητική Πολιτεία (1898 - 1913)

(Δήμος Χανίων)

➤ Προϊστορική και Ελληνιστική περίοδος (3.000 – 69 π.Χ.)

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, η ιστορία των Χανίων ξεκινάει από την Νεολιθική εποχή. Στον λόφο του Καστελίου στα ανατολικά του λιμανιού ήταν χωροθετημένος ο προϊστορικός οικισμός της Κυδωνίας, ο οποίος αποτελούσε κύριο οικιστικό και εμπορικό κέντρο της εποχής με σημαντική στρατιωτική δύναμη (Δήμος Χανίων).

➤ *Ρωμαϊκή Περίοδος (69 π.Χ.- 330 μ.Χ)*

Οι Ρωμαίοι που διέβλεπαν τη στρατηγική σημασία του νησιού και το ρόλο που μπορούσε να παίξει στα κατακτητικά τους σχέδια στο χώρο της Ανατολής αποφάσισαν να καταλάβουν την Κρήτη. Η Κυδωνία υποδουλώθηκε από τους Ρωμαίους το 69 π.χ. και στη συνέχεια ακολούθησε η υπόλοιπη Κρήτη. Η ειρηνική ζωή κατά τα χρόνια αυτά στην περιοχή των Χανίων επιβεβαιώνεται από τα διάφορα πολυτελή δημόσια και ιδιωτικά κτίσματα, τα άφθονα γλυπτά που φέρνουν στο φως οι ανασκαφές και τα ωραία ψηφιδωτά δάπεδα που έχουν βρεθεί σε διάφορα σημεία της πόλης (Δήμος Χανίων).

➤ *A' Βυζαντινή Περίοδος (330-824 μ.Χ)*

Στην περίοδο αυτή τα ενδιαφέροντα του Βυζαντίου επικεντρώνονται στην Ανατολή. Η Κρήτη όπως και όλες οι άλλες επαρχίες πέφτουν σε αφάνεια και ιστορικό λήθαργο, ενώ σοβαρές συνέπειες έχουν οι επιδρομές των Αράβων και οι θεομηνίες, οι οποίες συντελούν, στην παρακμή πολλών κρητικών πόλεων και στις βαθιές αλλαγές στην κοινωνική και οικονομική ζωή (Δήμος Χανίων).

➤ *Αραβοκρατία (824 -961 μ.Χ)*

Η Αραβοκρατία, είναι για την Κυδωνία μια σκοτεινή περίοδος. Οι Άραβες, δεν καταλαμβάνουν ολόκληρο το νησί, αφού, για την άσκηση των πειρατικών τους επιδρομών χρειάζονται μόνο παράλια ορμητήρια. Ο Χάνδακας αποτελεί το ισχυρότερο κέντρο εξόρμησης. Έτσι, η Κρήτη αποκόβεται από τον κορμό της βυζαντινής αυτοκρατορίας και βυθίζεται σε πνευματικό σκοτάδι (Δήμος Χανίων).

➤ *B' Βυζαντινή Περίοδος (961 - 1204 μ.Χ)*

Με την ανάκτηση της Κρήτης από τον Νικηφόρο Φωκά το νησί και πάλι στην βυζαντινή αυτοκρατορία. Κύριο μέλημα του Βυζαντίου είναι να μειώσει τις συνέπειες της αραβοκρατίας στον πολιτικό, κοινωνικό και θρησκευτικό τομέα.

Στα πλαίσια αυτής της πολιτικής, το Βυζάντιο θα σταλούν από τη Βασιλεύουσα Κωνσταντινούπολη αρχοντικές οικογένειες (τα "Δώδεκα Αρχοντόπουλα") που θα αναλάβουν ηγετικό ρόλο ανάμεσα στον ντόπιο πληθυσμό και μεριμνήσουν για την

άμυνα του νησιού πραγματοποιώντας σημαντικά οχυρωματικά έργα. Μέσα στα χρόνια αυτά φαίνεται ότι πήρε η πόλη και το όνομα Χανιά (Δήμος Χανίων).

➤ *Ενετοκρατία (1204-1669)*

Με την Δ΄ Σταυροφορία και την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1204, η Κρήτη δίδεται στον Βονιφάτιο τον Μομφερατικό, που στη συνέχεια την πουλά στους Ενετούς. Αλλά πριν υπογραφεί η αγοραπωλησία, το 1266 οι Γενοβέζοι, αντίπαλοι των ενετών, καταλαμβάνουν την Κρήτη, λεηλατούν και καίνε την πόλη των Χανίων.

Χρειάστηκαν οκτώ χρόνια για να μπορέσει η Βενετία να διώξει τους Γενοβάτες από το νησί, ενώ η πόλη και ο νομός μοιράζονται σε 90 "καβαλαρίες" και δίδονται στους Ενετούς αποίκους με τη ρητή υποχρέωση να ξαναχτίσουν την πόλη των Χανίων. Επισκευάζουν το τείχος του Καστελιού και οργανώνουν πολεοδομικά την πόλη μέσα στα όριά του. Οι ενετοί έχτισαν την πόλη ακολουθώντας ενετικά πρότυπα αρχιτεκτονικής.

Τα Χανιά εξελίσσονται σε δεύτερη πόλη του "Βασιλείου της Κρήτης", είναι έδρα "Ρέκτορα" και Λατίνου Επισκόπου. Η πόλη και το λιμάνι της αποτελούν το κέντρο μιας πλούσιας γεωργικής περιοχής με οικονομικές και πολιτιστικές διασυνδέσεις με την Βενετία. Σταδιακά η πόλη επεκτείνεται και έξω από το παλιό φρούριο ώστε θεωρείται απαραίτητη η νέα και σύγχρονη οχύρωσή της (Εικόνα 15). Οι νέες οχυρώσεις έχουν παραλληλόγραμμο σχήμα και περικλείουν μια αρκετά μεγάλη έκταση (Δήμος Χανίων).

Εικόνα 15: Πόλη των Χανίων 1204-1669

Πηγή: Δήμος Χανίων

➤ *Πρώιμη τουρκοκρατία (1645 – 1831)*

Παρά τις προσπάθειες των ενετών να ενισχύσουν την άμυνα του νησιού, αρχίζει τελικά το 1645 μια πολιορκία της Κρήτης από τους Τούρκους η οποία καταλήγει στην κατάληψη της πόλης των Χανίων (Εικόνα 16).

Οι νέοι κατακτητές μετατρέπουν τις καθολικές εκκλησίες σε τζαμιά, χτίζουν κι άλλα δημόσια κτίρια και συμπληρώνουν την οχύρωση του φρουρίου, ενώ απαγορεύουν την οικοδόμηση έξω από αυτό.

Με την κατάκτηση των Χανίων οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες αλλάζουν, καθώς το μουσουλμανικό στοιχείο αποτελεί πλέον την άρχουσα τάξη με φεουδαρχικό χαρακτήρα, ενώ η πόλη ορίζεται έδρα Τούρκου Πασά. Η μεγάλη Επανάσταση του 1821 προκαλεί ένα ισχυρό κραδασμό στις σχέσεις των δύο λαών που συνοδεύεται με σφαγές του χριστιανικού πληθυσμού (Δήμος Χανίων).

Εικόνα 16: Πόλη των Χανίων 1645-1831

Πηγή: Δήμος Χανίων

➤ *Αιγυπτιοκρατία (1831 - 1841)*

Μετά το τέλος της Επανάστασης, η Κρήτη παραχωρείται στον αντιβασιλέα της Αιγύπτου Μεχμέτ Αλή έως το 1841. Κατά τη διάρκεια της Αιγυπτιακής κατοχής, ανακατασκευάζεται ο λιμενοβραχίονας και ο περίφημος φάρος του Χανιώτικου λιμανιού.

➤ *Υστερη τουρκοκρατία (1841 - 1898)*

Η δεύτερη περίοδος της Τουρκοκρατίας αρχίζει με την επαναφορά της Κρήτης στους Τούρκους. Στα μέσα του 19ου αιώνα τα Χανιά καθιερώνονται ως πρωτεύουσα του Νησιού-λόγω των συχνών επαναστάσεων στο χώρο της Δυτικής Κρήτης- γεγονός που επηρεάζει σοβαρά την εξέλιξη της πόλης, κυρίως με την επικράτηση μιας πιο ανεκτικής πολιτικής, παράλληλα με την οικονομική άνθηση. Κτίζονται νέες δημόσιες και

ιδιωτικές οικοδομές που ακολουθούν τα σύγχρονα ρεύματα του Νεοκλασικισμού, η πόλη επεκτείνεται και αποκτά σιγά σιγά ευρωπαϊκό χαρακτήρα, ξεφεύγοντας από τα όρια των οχυρώσεων.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις, που πάντοτε ενδιαφερόταν για την Κρήτη λόγω της στρατηγικής της σημασίας, αποφασίζουν την διεθνή κατοχή του νησιού (Δήμος Χανίων).

➤ *Κρητική Πολιτεία (1898 - 1913)*

Στις 9 Δεκεμβρίου 1898 φθάνει στη Σούδα και αναλαμβάνει τη διοίκηση της νεοσύστατης Αυτόνομης Κρητικής Πολιτείας, ως Υπατος Αρμοστής, ο Πρίγκιπας Γεώργιος της Ελλάδας. Με την ίδρυση της "Κρητικής Πολιτείας", τα Χανιά γνωρίζουν την μεγαλύτερη ακμή στην ιστορία τους, ως πρωτεύουσα της Κρήτης. Συνεχίζουν να είναι έδρα του Αρμοστή και πρωτεύουσα του Κρητικού Κράτους, μεγάλο διοικητικό, πνευματικό, εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο.

Τα Χανιά ασφυκτιούν περιορισμένα ακόμη μέσα στα όρια της παλιάς εποχής, κι έτσι μια νέα πολιτεία αρχίζει να αναπτύσσεται σιγά - σιγά έξω από τα τείχη. Η ανάγκη ένωσης των δύο τμημάτων της πόλης, φέρνει τις κατεδαφίσεις των φρουρίων και τη δημιουργία ρηγμάτων στο Κρύο Βρυσάλι, στο Καλέ-Καπισί και στα ανατολικά της Piatta Forma, προς το κτίριο του Γυμνασίου (Δήμος Χανίων).

Στα χρόνια της Κρητικής Πολιτείας γίνονται πολλά έργα ανασυγκρότησης - διάνοιξη δρόμων και πλακόστρωση, αποχετευτικά έργα καθώς και εξωραϊσμού και καλλωπισμού ενώ ανεγείρεται και η περίφημη Δημοτική Αγορά. Το πνευματικό και πολιτιστικό επίπεδο είναι υψηλό, λειτουργούν νέα σχολεία και το ποσοστό του αναλφαβητισμού μικραίνει.

Η σύγκρουση του Αρμοστή το 1901 με τον επί της Δικαιοσύνης Σύμβουλό του Ελευθέριο Βενιζέλο φέρνει την απόλυση του δεύτερου και έχει ως επακόλουθο το Κίνημα του Θερίσου και την αποχώρηση του Γεωργίου το 1906, ενώ τοποθετείται ως Αρμοστής ο Αλέξανδρος Ζαΐμης.

Από την 25η Σεπτεμβρίου 1908, η Κρητική Βουλή στα Χανιά είχε επικυρώσει τα ψηφίσματα της Ένωσης, εξέδωσε το δικό της ψήφισμα και προχώρησε στην κατάργηση της Αρμοστείας. Το Κρητικό Σύνταγμα καταργήθηκε και εισήχθη το Ελληνικό. Η Ελληνική Κυβέρνηση, για να αποφύγει τις αντιδράσεις της Τουρκίας και τις διεθνείς περιπλοκές, δεν προχώρησε στην επίσημη αναγνώριση της Ένωσης.

Με την ευτυχή κατάληξη των Βαλκανικών Πολέμων έληξε και το Κρητικό Ζήτημα, με την έπαρση τη Ελληνικής σημαίας στο Φρούριο Φιρκά την 1^η Δεκεμβρίου 1913 και την παρουσία του τότε Βασιλιά της Ελλάδας Κωνσταντίνου και του Πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου (Δήμος Χανίων).

6.3 Γεωμορφολογικές Συνθήκες

Η γεωμορφολογία του υπό μελέτη δήμου, παρά τη φαινομενική απλότητα της, παρουσιάζει διαφοροποιήσεις που επηρεάζουν ουσιαστικά την πολεοδομική του ανάπτυξη. Η περιοχή μελέτης εκτείνεται στο Β και ΒΑ τμήμα του κάμπου των Χανίων, οπότε η δυτικές και κεντρικές περιοχές της παρουσιάζουν ομαλές κλίσεις και χαμηλό υψόμετρο. Η εικόνα αυτή εν μέρει αλλάζει στο ανατολικό τμήμα του δήμου, όπου εντοπίζονται σημαντικές ανωφέρειες της τάξης του 10%, στην Ακρωτηρίου που οδηγεί από τα Χανιά προς Αεροδρόμιο, καθώς και στην Παπαναστασίου προς Ανατολάς (Λενταριανά).

Το υψηλότερο σημείο του δήμου εντοπίζεται στα 150μέτρα στη περιοχή Ακρωτηρίου.

6.4 Υδρολογική Κατάσταση

Η περιοχή βασικά έχει τρεις λεκάνες απορροής (Χάρτης 2):

Δυτικά, ανήκει στο χαμηλότερο τμήμα, της λεκάνης απορροής του Κλαδισσου. Βόρεια (στην θέση της Παλαιάς Πόλεως Χανίων), περιλαμβάνει μία μικρή αυτοτελή λεκάνη απορροής που φθάνει μέχρι την οδό Ηγουμενού Γαβριήλ και περιβάλλει το λόφο του Καστελλίου (Εικόνα 17). Η διαμόρφωση αυτή, έχει ιδιαίτερη σημασία από κλιματικής απόψεως, γιατί ορίζει την περιοχή όπου άμεσα επιδρά η θαλάσσια αύρα, με ευχάριστες κλιματικές συνθήκες.

Νότια, ή περιοχή μοιράζεται μεταξύ δύο λεκανών απορροής: του Κλαδισσου και του κόλπου της Σούδας, που βρίσκεται εκτός των ορίων της περιοχής μελέτης. Και οι δύο λεκάνες σ' αυτό το τμήμα έχουν πολύ απαλές κλίσεις. Η στροφή τους προς το νότο, απομονώνει την περιοχή από την επίδραση της βόρειας θαλάσσιας αύρας, με άμεσο αποτέλεσμα την δυσμένεια των κλιματολογικών συνθηκών.

Ανατολικά, ή περιοχή ορίζεται από τον όγκο του Ακρωτηρίου, ο οποίος τη διαχωρίζει, βορειοανατολικά στην λεκάνη απορροής μιας σειράς απότομων ρεμάτων (με αποτέλεσμα παλαιότερα την ανάπτυξη μεταξύ τους ανεξαρτήτων οικισμών, Χαλέπα,

Φακωθιανά κλπ.), τα μεγαλύτερα από τα οποία είναι το Ρέμα της Χαλέπας και του Αγίου Παντελεήμονα (Εικόνα 17).

Εικόνα 17: Ρέματα Περιοχής Μελέτης

Πηγή: ΤΕΕ Τμήμα Δυτικής Κρήτης

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Ακτογραμμη
- Ρέματα
- · - · - Όρια Δήμου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΝΟΠΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΟΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

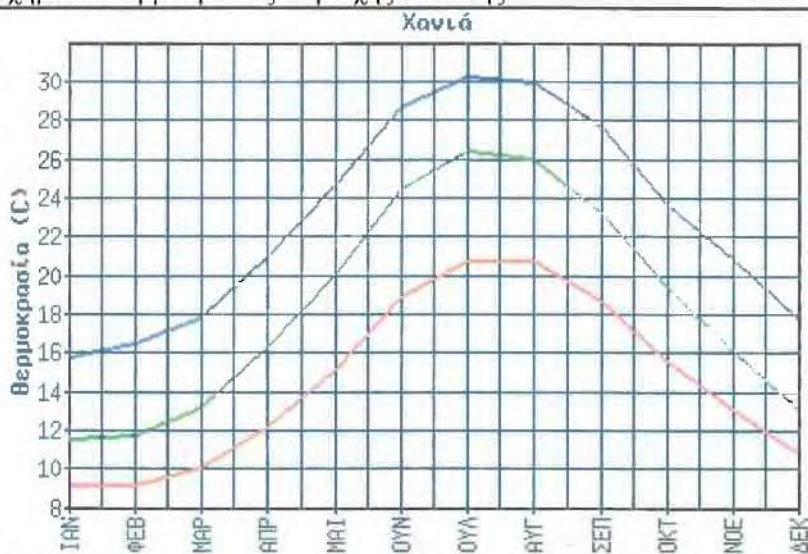
ΧΑΡΤΗΣ 2	ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ
ΚΛΙΜΑΚΑ	1:20.000
Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ, bing maps	
Ομάδα Μελέτης Κοκολόγος Δήμος Τσίτουρα Ιωάννα	
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.	
ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010	

6.5 Κλίμα

Στους πίνακες που ακολουθούν δίνονται δεδομένα για τις μηνιαίες τιμές: θερμοκρασίας, υγρασίας, ταχύτητας ανέμου και οι μέσες τιμές έντασης ηλιακής ακτινοβολίας. Οι τιμές των πινάκων βασίζονται σε μακροχρόνιες μετρήσεις της ΕΜΥ.

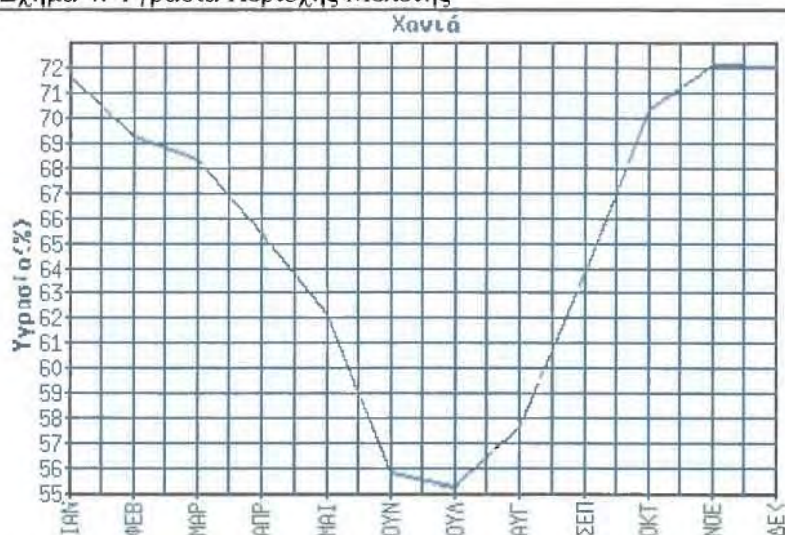
Σχήμα 3: Θερμοκρασίες Περιοχής Μελέτης

1° Εξάμηνο		ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ
Ελάχιστη Θερμοκρασία	Μηνιαία	9.2	9.2	10.1	12.2	15.2	18.9
Μέση Θερμοκρασία	Μηνιαία	11.6	11.8	13.2	16.3	20.1	24.5
Μέγιστη Θερμοκρασία	Μηνιαία	15.8	16.5	17.9	21.0	24.7	28.7
2° Εξάμηνο		ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Ελάχιστη Θερμοκρασία	Μηνιαία	20.8	20.8	18.7	15.6	13.1	10.8
Μέση Θερμοκρασία	Μηνιαία	26.5	26.1	23.3	19.4	16.1	13.1
Μέγιστη Θερμοκρασία	Μηνιαία	30.3	30.0	27.7	23.7	20.9	17.8

Πηγή: ΕΜΥ

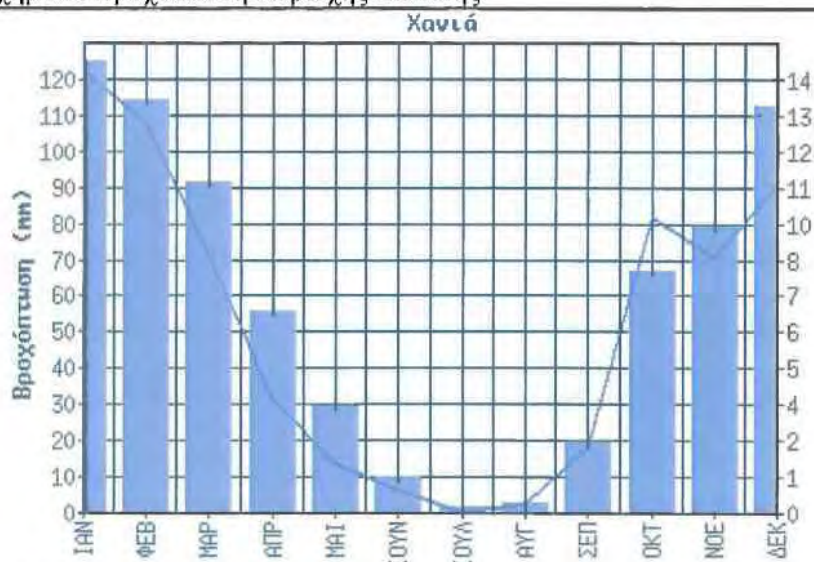
Σχήμα 4: Υγρασία Περιοχής Μελέτης

1° Εξάμηνο		ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ
Μέση	Μηνιαία	71.7	69.3	68.4	65.4	62.2	55.8
Υγρασία							
2° Εξάμηνο		ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση	Μηνιαία	55.3	57.7	63.9	70.4	72.2	72.1
Υγρασία							

Πηγή: ΕΜΥ

Σχήμα 5: Βροχόπτωση Περιοχής Μελέτης

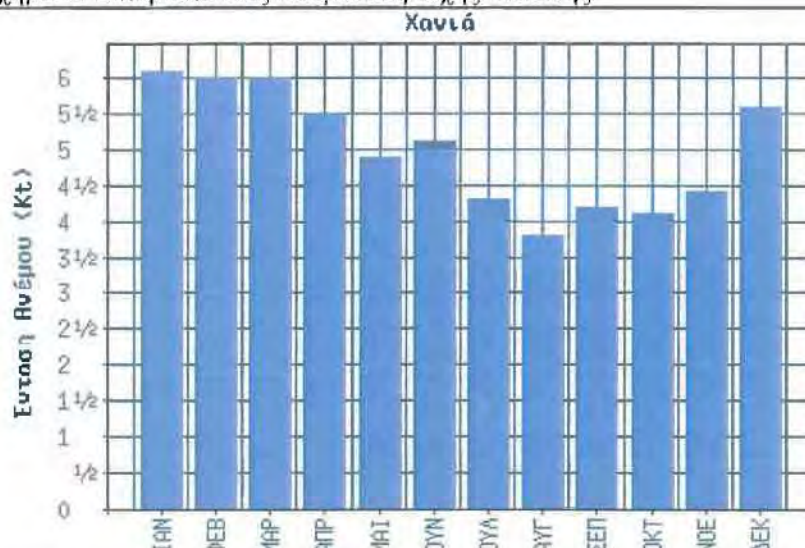

1° Εξάμηνο		ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ
Μέση		122.9	108.6	71.9	31.9	13.9	6.6
Μηνιαία Βροχόπτωση							
Συνολικές		15.0	13.7	11.0	6.7	3.5	1.2
Μέρες Βροχής							
2° Εξάμηνο		ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση		0.5	2.7	18.2	82.1	70.9	91.3
Μηνιαία Βροχόπτωση							
Συνολικές		0.2	0.3	2.3	8.0	9.5	13.5
Μέρες Βροχής							

Πηγή: ΕΜΥ

Σχήμα 6: Επικρατούντες Άνεμοι Περιοχής Μελέτης

1° Εξάμηνο		ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ
Μέση Μηνιαία		N	N	ΒΔ	ΒΔ	ΒΔ	ΒΔ
Διεύθυνση							
Ανέμων							
Μέση Μηνιαία		6.1	6.0	6.0	5.5	4.9	5.1
Ένταση Ανέμων							
2° Εξάμηνο		ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση Μηνιαία		ΒΔ	ΒΔ	ΒΔ	ΒΔ	N	N
Διεύθυνση							
Ανέμων							
Μέση Μηνιαία		4.3	3.8	4.2	4.1	4.4	5.6
Ένταση Ανέμων							

Πηγή: EMY

Από τα παραπάνω διαγράμματα και τους πίνακες προκύπτει ότι ο υπό μελέτη δήμος μπορεί να χαρακτηριστεί από άποψη θερμοκρασίας και υγρασίας, ως Μεσογειακός παραθαλάσσιος. Όσον αφορά τις βροχοπτώσεις, αυτές ξεκινούν με την έναρξη της φθινοπωρινής περιόδου, από Σεπτέμβριο, κορυφώνονται τον Δεκέμβριο-Ιανουάριο και στην συνέχεια σταδιακά μειώνονται μέχρι και τον Μάιο. Ο μήνας που παρουσιάζει το μέγιστο ύψος νερού είναι ο Ιανουάριος, ενώ το ελάχιστο ύψος νερού παρουσιάζεται τον Ιούλιο και τον Αύγουστο. Ανεμολογικά, την χειμερινή περίοδο εμφανίζεται μία αύξηση στα ποσοστά των ανεμών από Νότιες κατευθύνσεις. Αυτό οφείλεται στη γενικότερη κυκλοφορία της ατμόσφαιρας την περίοδο αυτή, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση της Κρήτης και τη μορφολογία του εδάφους. Τη θερινή περίοδο στο Αιγαίο επικρατούν τα μελέτεια τα οποία πνέουν γενικά από Βορειοδυτικές διευθύνσεις.

6.6 Φυσικό Περιβάλλον

Η γεωμορφολογία, το κλίμα, και ο υδατικός πλούτος του δήμου Χανίων, συνέβαλαν στην ανάπτυξη πλούσιας χλωρίδας και πανίδας.

Τα βασικότερα είδη της χλωρίδας που εντοπίζονται στο σύνολο της περιοχής μελέτης παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 16: Χλωρίδα Δήμου Χανίων

a/a	Είδη φυτών	Λατινική Ονομασία	Οικογένεια Φυτού
1	Αγγελική	Pittosporum tobira	Pittosporaceae
2	Ακακία	Acacia farusesiana Wild, Acacia decurrens	Leguminosae
3	Αλμυρίκι	Tamarix sp.	
4	Αρωκαρία	Araucaria exelsa	Araucariaceae
5	Βουκαμβίλια	Bougainvillea sp.	Nyctaginaceae
6	Γιασεμί	Jasminum pnmulium	Oleaceae
7	Γιούκα	Yucca gloriosa	Liliaceae
8	Δρυς	Quercus ilex & Quercus aegilops	Fagaceae
9	Ελιά	Olea europea	Oleaceae
10	Ευκάλυπτος	Eucalyptus globulus labil	Murtaceae
11	Ιβίσκος ο σινικός	Hibiscus rosa-sineusis	Malvaceae
12	Ιτιά	Salix babylousia	Saiicaceae
13	Κέδρος	Cerdu libani	Pinaceae
14	Κερατονία κν Χαρονπιά	Ceratonia siligua	Leguminosae
15	Κέρκις η κερατοειδής κοινή Κουτσουπιά	Cercis siliguastrum	Leguminosae
16	Κισσός	Hedera helix	Araucariaceae
17	Κυπαρρίσι	Cupressus semperrises	Cupresseaceae
18	Λιγουστρον	Ligustrum oralifilium	Oleaceae
19	Πεύκο	Pinus brutia & Pinus halepensis	
20	Πικροδάφνη	Nerium oleander	Aprocvnaceae
21	Πλάτανος	Plataus orientalis	Platanaceae
22	Δενδρολίβανο	Rosmarinus officiuialis	Labiaceae
23	Σφένδαμος	Acer megundo	Aceraceae
24	Τριανταφυλλιά	Rosa sp	Rosaceae
25	Φίκος	Ficus elastica & Ficus retusa	Moraceae
26	Φοίνικας	Phoenix canarieusis & Phoenix dactylifera	Palmaceae
27	Φράξος ο ψηλός	Fraxinus excelsior	Oleaceae
28	Φίκος Betziammin	Ficus betziammin	Moraceae

Πηγή: Δήμος Χανίων

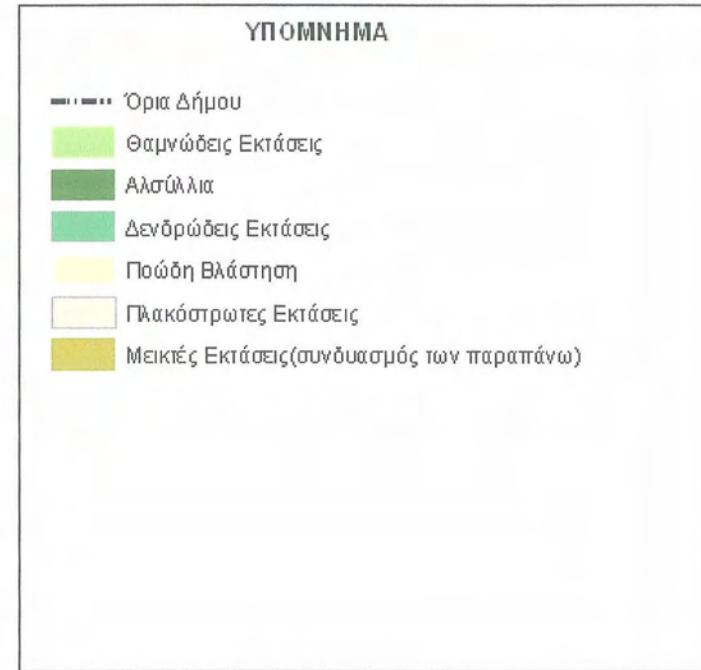
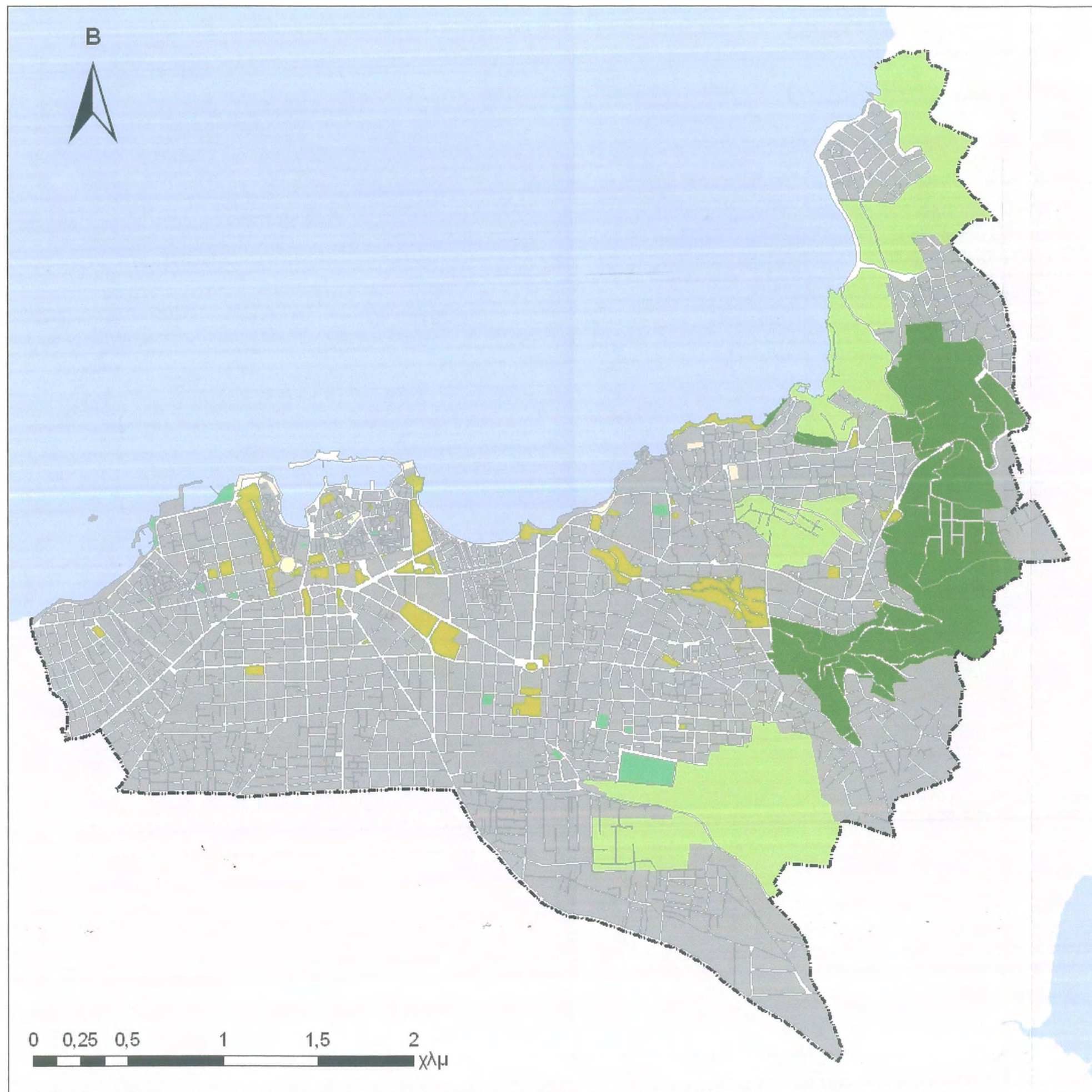
Επειδή η παρούσα εργασία μελετά ειδικότερα τους δημόσιους υπαίθριους χώρους του δήμου Χανίων, απομονώσαμε το χώρο που αυτοί καταλαμβάνουν και

μελετήσαμε την ύπαρξη και το είδος της βλάστησης που κυριαρχούσε σε καθέναν από αυτούς. Οι κατηγορίες που διακρίναμε είναι οι εξής:

- Αλσύλια,
- Δενδρώδεις εκτάσεις στις οποίες καταχωρήθηκαν οι εκτάσεις αυτές που καλύπτονται κατά βάση από δέντρα αλλά δεν μπορούν να χαρακτηριστούν αλσύλλια λόγω της μικρής τους έκτασης,
- Θαμνώδεις
- Εκτάσεις, εκτάσεις με ποώδη βλάστηση,
- Πλακόστρωτες εκτάσεις στις οποίες υπάρχει απουσία βλάστησης και
- Μεικτές εκτάσεις δηλαδή τις εκτάσεις στις οποίες υπάρχει κάποιος συνδυασμός των παραπάνω κατηγοριών χωρίς να επικρατεί κάποια από αυτές.

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, σύμφωνα με την παραπάνω ταξινόμηση και μετά από επιτόπια παρατήρηση απεικονίζονται στο Χάρτη 3. Όπως μπορούμε να διακρίνουμε η πλειοψηφία των Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων εντός σχεδίου ανήκουν στην κατηγορία των «Μεικτών εκτάσεων» ενώ οι εκτός σχεδίου περιοχές καλύπτονται από «Θαμνώδη βλάστηση» και «Αλσύλια».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΝΟΠΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ 3	ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΕ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΛΥΨΗΣ
ΚΛΙΜΑΚΑ	1:20.000
Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ, Bing maps	
Ομάδα Μελέτης Κοκολόγος Δήμος Τσίτουρα Ιωάννα	
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.	
ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010	

6.7 Χρήσεις Γης

6.7.1 Γενικές Χρήσεις Γης

Στον Πίνακα 17 φαίνεται η κατανομή των βασικών χρήσεων γης στον εξωαστικό χώρο της περιοχής μελέτης και στις υπερκείμενες γεωγραφικές περιοχές προκειμένου να αποδοθεί μια σφαιρική εικόνα για τη χρήση του εδάφους στο δήμο Χανίων. Τα δεδομένα αυτά προέρχονται από τα απογραφικά στοιχεία της ΕΣΥΕ, του 2001.

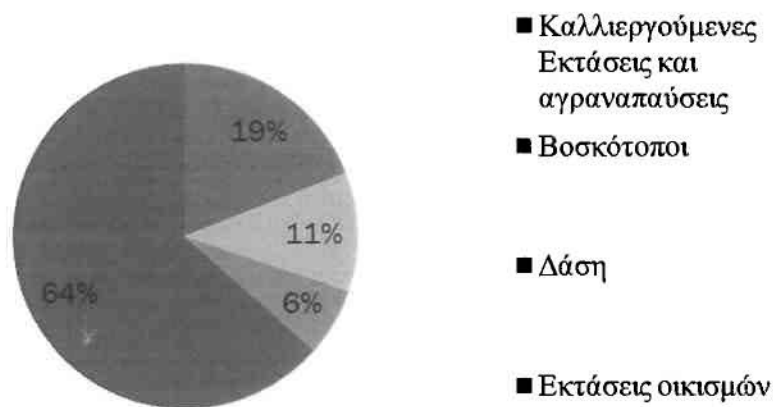
Όπως προκύπτει από την επεξεργασία των στοιχείων αυτών, στην περιοχή μελέτης το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνεται από δομημένες εκτάσεις οικισμών και ακολουθούν με πολύ μικρότερα ποσοστά οι καλλιεργούμενες εκτάσεις και οι αγραναπαύσεις, οι βοσκότοποι και τέλος τα δάση. Τα ακριβή ποσοστά κάθε χρήσης εμφανίζονται στο Σχήμα 7. Από αυτά διαφαίνεται το μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο δήμος, καθώς το μεγαλύτερο μέρος της έκτασής του (το 64% όταν το αντίστοιχο ποσοστό για τη χώρα είναι 2%, για την περιφέρεια 1% και για τον νομό 2%) είναι δομημένο με συνεχώς αυξανόμενες τάσεις και πιέσεις.

Πίνακας 17: Κατανομή εκτάσεων σε γενικευμένες κατηγορίες χρήσης/κάλυψης (Οι εκτάσεις αναγράφονται σε χιλιάδες στρέμματα)

Γεωγραφική Περιοχή	Σύνολο Εκτάσεων	Καλλιεργούμενες Εκτάσεις και αγραναπαύσεις	Βοσκότοποι	Δάση	Εκτάσεις οικισμών
Σύνολο Χώρας	131.982,2	50.684,6	14.451,6	57.968,9	2.307,5
Περιφ.Κρήτης	8312,9	3586,9	2360,5	1852,8	106,3
Νομός Χανίων	2349,5	765,6	498,9	882,3	34,1
Δήμος Χανίων	12,6	2,4	1,4	0,8	8

Πηγή: ΕΣΥΕ, ίδια επεξεργασία

Σχήμα 7: Χρήσεις Γης στον Εξωαστικό Χώρο

Πηγή: ΕΣΥΕ, ίδια επεξεργασία

Πιο συγκεκριμένη μελέτη των χρήσεων γης στον αστικό χώρο της υπό μελέτη περιοχή, έγινε με επιτόπια παρατήρηση αλλά και με τη χρήση τρισδιάστατων δορυφορικών λήψεων μέσω διαδικτύου. Τα αποτελέσματα της αποτύπωσης φαίνονται στο Χάρτη 4.

Οι βασικότερες παρατηρήσεις για τις χρήσεις γης στην περιοχή μελέτης είναι οι εξής:

- Οι κεντρικές λειτουργίες στα Χανιά εκτείνονται προς βορρά, και κατά μήκος των μεγάλων οδικών αξόνων, Ηρώων Πολυτεχνείου, την Ανδρ.Παπανδρέου, την Αποκορώνου και την Κισσάμου .
- Θύλακες Αναψυχής εντοπίζονται κατά μήκος του παραλιακού μετώπου στην περιοχή της Νέας Χώρας, της Παλιάς Πόλης και του Κουμ Καπί
- Οι Δημόσιες Υπηρεσίες δεν είναι συγκεντρωμένες παρόλα αυτά η θέση τους είναι κεντρική.
- Οι χρήσεις βιομηχανίας, βιοτεχνίας και χονδρεμπορίου είναι διάσπαρτες μέσα στα όρια του δήμου Χανίων με τάσεις επέκτασης προς την Κισσάμου.
- Στον τομέα της υγείας η περιοχή μελέτης καλύπτεται επαρκώς καθώς υπάρχουν κλινικές και ένα σχετικά καινούργιο Γενικό Νοσοκομείο το οποίο χωροθετείτε εκτός των ορίων της περιοχής μελέτης.
- Η θέση των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων του δήμου είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς ο δημόσιος χαρακτήρας τους, η χρήση του προαυλίου από τους μαθητές καθώς και η έντονες ροές πεζών που δημιουργούν τα καθιστούν απαραίτητα στοιχεία του δικτύου

δημόσιων υπαίθριων χώρων. Το πλήθος τους και η ακριβής τοποθεσία τους συνοψίζεται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 18: Δήμος Χανίων: Εκπαιδευτικά ιδρύματα

ΑΕΙ & ΤΕΙ	Επαγγελματικές Σχολές	Λύκεια	Γυμνάσια	Δημοτικά	Νηπιαγωγεία
Πολυτεχνείο Κρήτης (Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών)	Εργαστηρ. Κέντρο (Μυλωνωγιάννη 94)	Χανίων (5) Εν. Πολυκλαδικό	Χανίων (8)	Χανίων (19)+ 1 ειδικό	Χανίων (20)
ΤΕΙ Ηρακλείου (Παράρτημα Χανίων) <i>Ρωμανού-Χαλέπα</i>	ZHTA Ιδιωτικό ΙΕΚ (Τζανακάκη 14)				
	ΤΕΕ Χανίων (Μυλωνωγιάννη 94)				
	ΤΕΣ Χανίων (Μυλωνωγιάννη 94)				

Πηγή: Δήμος Χανίων, ίδια επεξεργασία

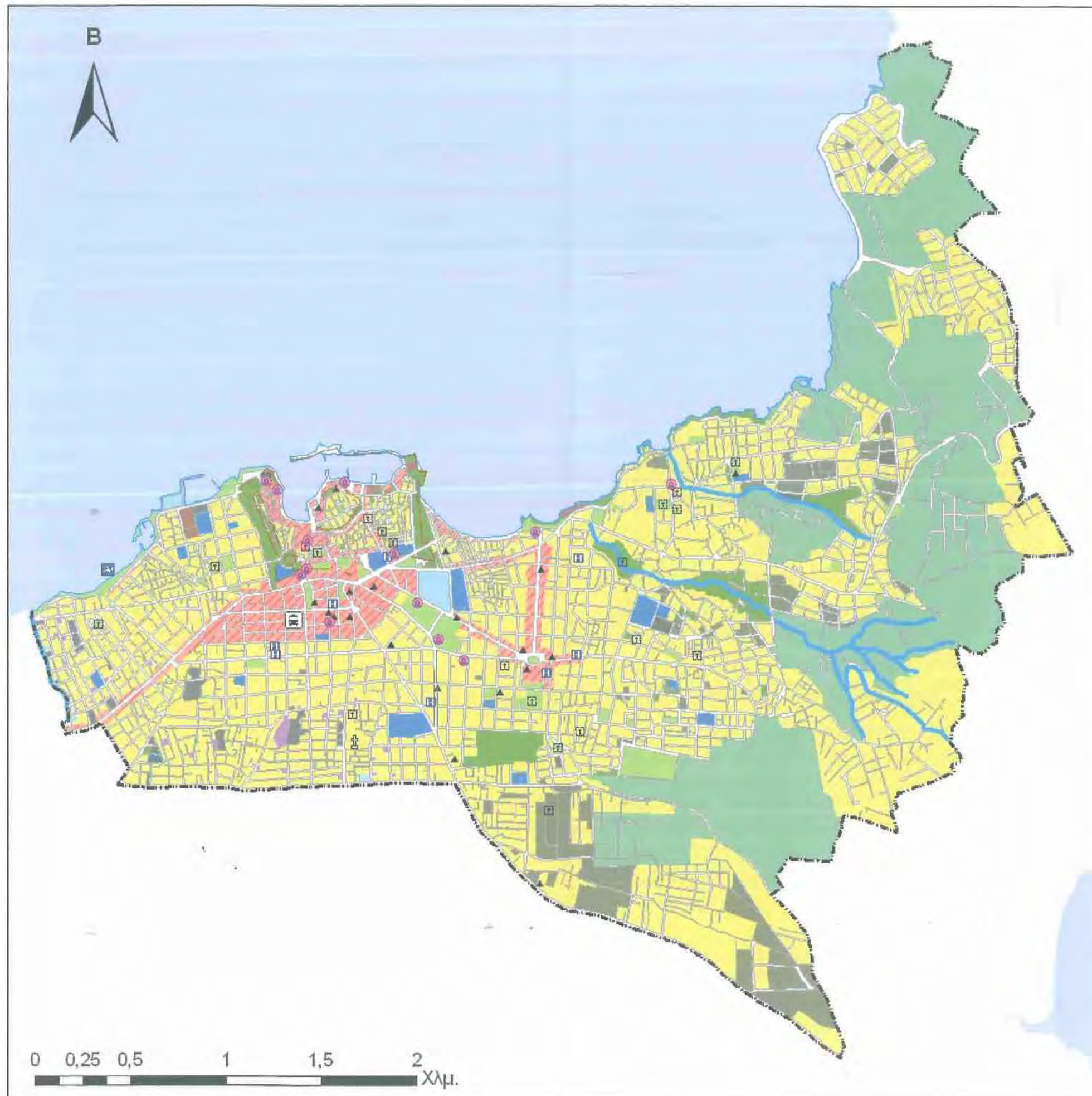
- Οι Δημόσιοι Υπαίθριοι Αθλητικοί Χώροι του δήμου αποτελούνται από το Εθνικό Ναυταθλητικό Κέντρο Χανίων (Εικόνα 18) που βρίσκεται στη Νέα Χώρα και το Εθνικό Στάδιο Χανίων που κατέχει μια ιδιαίτερα κεντρική θέση στον Δήμο απέναντι από τον Δημοτικό Κήπο και το Πάρκο ειρήνης και φιλίας. Ο δήμος διαθέτει κι άλλους στεγασμένους αθλητικούς χώρους όπως το Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο Παλ.Ηλεκτρικής και το κλειστό Δημοτικό Γυμναστήριο το οποίο είναι έξω από τα όρια της περιοχής μελέτης στην περιοχή του Κλαδισσού.

Εικόνα 18: Εθνικό Ναυταθλητικό Κέντρο Χανίων

Πηγή: Δήμος Χανίων

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Παραλία	Παραγωγικές Δραστηριότητες
ΚΤΕΛ	Άκτιστα Οικόπεδα
Μουσεία-Πολιτιστικοί_φορείς	Ερείπια
Δημόσιες_Υπηρεσίες	Εκπαίδευση
Νεκροταφείο	Κεντρικές Λειτουργίες
Εκκλησίες	Κατοικία
Υγεία & Πρόνοια	Αθλητισμός
Όρια Δήμου	
Ακτογραμμή	
Ρέματα	
Ενετικές_&_Βυζαντινές_Οχυρώσεις	
Περιαστικό Πράσινο	
Μη Διαμορφωμένοι Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι	
Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι	

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΝΟΠΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ**

ΧΑΡΤΗΣ 4	ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ
ΚΛΙΜΑΚΑ	1:20.000
Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ, bing maps	
Ομάδα Μελέτης Κοκολόγος Δήμος Τσίτουρα Ιωάννα	
Επibλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.	
ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010	

6.7.2 Υφιστάμενοι Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι

➤ Δρόμοι

Εικόνα 19: Οδοί: Ηρώων Πολυτεχνείου, Ανδρέα Παπανδρέου, Νικ.Φωκά

Πηγή: Δήμος Χανίων

Σε έρευνα που δημοσίευσε η εφημερίδα «Καθημερινή της Κυριακής» σχετικά με την ποιότητα ζωής στα Χανιά, στην ερώτηση «Πιο είναι το σημαντικότερο πρόβλημα στο Δ.Χανίων;», το 45% των ερωτηθέντων απάντησε το κυκλοφοριακό. Το αποτέλεσμα αυτό δεν είναι τυχαίο αφού οι περισσότεροι δρόμοι στο κέντρο αντιμετωπίζουν κυκλοφοριακά προβλήματα που εντείνονται τους καλοκαιρινούς μήνες (public issue).

Δρόμοι που διαθέτουν διαχωριστική νησίδα είναι η Νικ.Φωκά, και η Ηρώων Πολυτεχνείου (Εικόνα 19). Οι πεζόδρομοι είναι συγκεντρωμένοι στην παλιά πόλη με εξαίρεση την οδό Αδαμ.Κοραή. Στο Χάρτη 5 με πράσινο χρώμα κατά μήκος του πεζοδρομίου απεικονίζεται η ύπαρξη παρόδιας βλάστησης. Το συμπέρασμα που προκύπτει από τον εν λόγω χάρτη είναι ότι η παρόδια βλάστηση είναι σημαντική και συγκεντρώνεται κυρίως στους δρόμους του κέντρου αλλά και σε άλλους όπου το μέγεθος του πεζοδρομίου το επιτρέπει.

Όσον αφορά τα προβλήματα της υφιστάμενης κατάστασης των δρόμων αξιοσημείωτο είναι ότι παρόλο που το πλάτος του οδοστρώματος τους είναι εν γένει ικανοποιητικό, τα σταθμευμένα αυτοκίνητα δυσκολεύουν την κίνηση των αυτοκινήτων, των λεωφορείων αλλά και των πεζών. Επιπλέον, μετά από έρευνα πεδίου διαπιστώθηκε ότι σε πολλά πεζοδρόμια οι θέσεις για φύτευση ήταν κενές, ενώ σε άλλες περιπτώσεις υπήρχε δενδροφύτευση σε πολύ στενά πεζοδρόμια με αποτέλεσμα για τη διέλευση των

πεζών να απομένουν γύρω στα 0,30μ. Άλλα προβλήματα είναι η ελλιπής φροντίδα της υπάρχουσας παρόδιας βλάστησης, οι ασυνέχειες, τα εμπόδια και τα κατεστραμμένα πεζοδρόμια. Το αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η παρεμποδίζεται η ελεύθερη κίνηση των πεζών και ο αυξημένος κίνδυνος πρόκλησης ατυχήματος (Εικόνα 20).

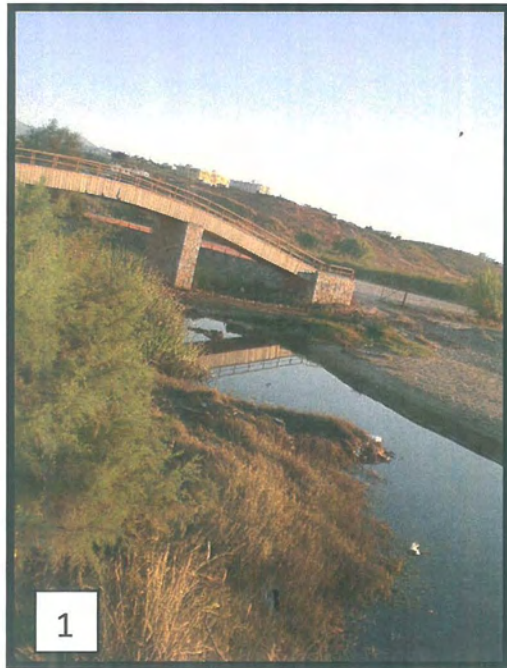
Εικόνα 20: Υφιστάμενη Κατάσταση Πεζοδρομίων

➤ *Ρέματα*

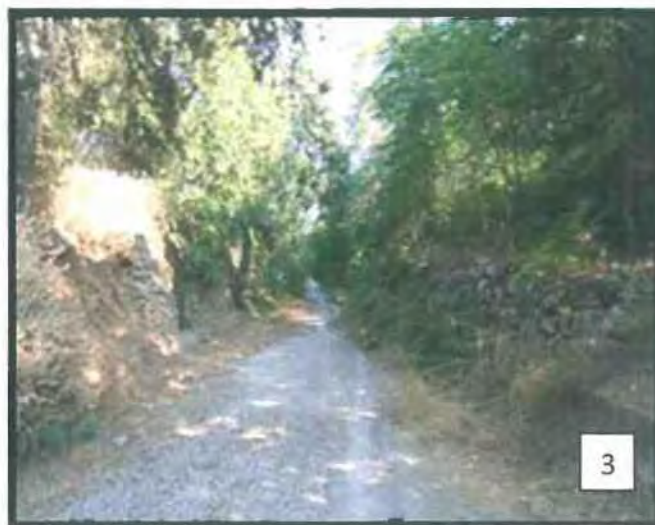
Τα Ρέματα, όπως φαίνεται και από τις εικόνες που ακολουθούν είναι εντελώς εγκαταλελειμένα από τον δήμο. Πέρα από κάποιες γέφυρες που έχουν κατασκευαστεί για να διευκολύνουν τις χαράξεις των δρόμων, δεν έχει γίνει ποτέ προσπάθεια να καθαριστεί η κοίτη τους και να αξιοποιηθεί ο χώρος αυτός με οποιονδήποτε τρόπο ή έστω να βελτιωθεί η αισθητικά η εικόνα του.

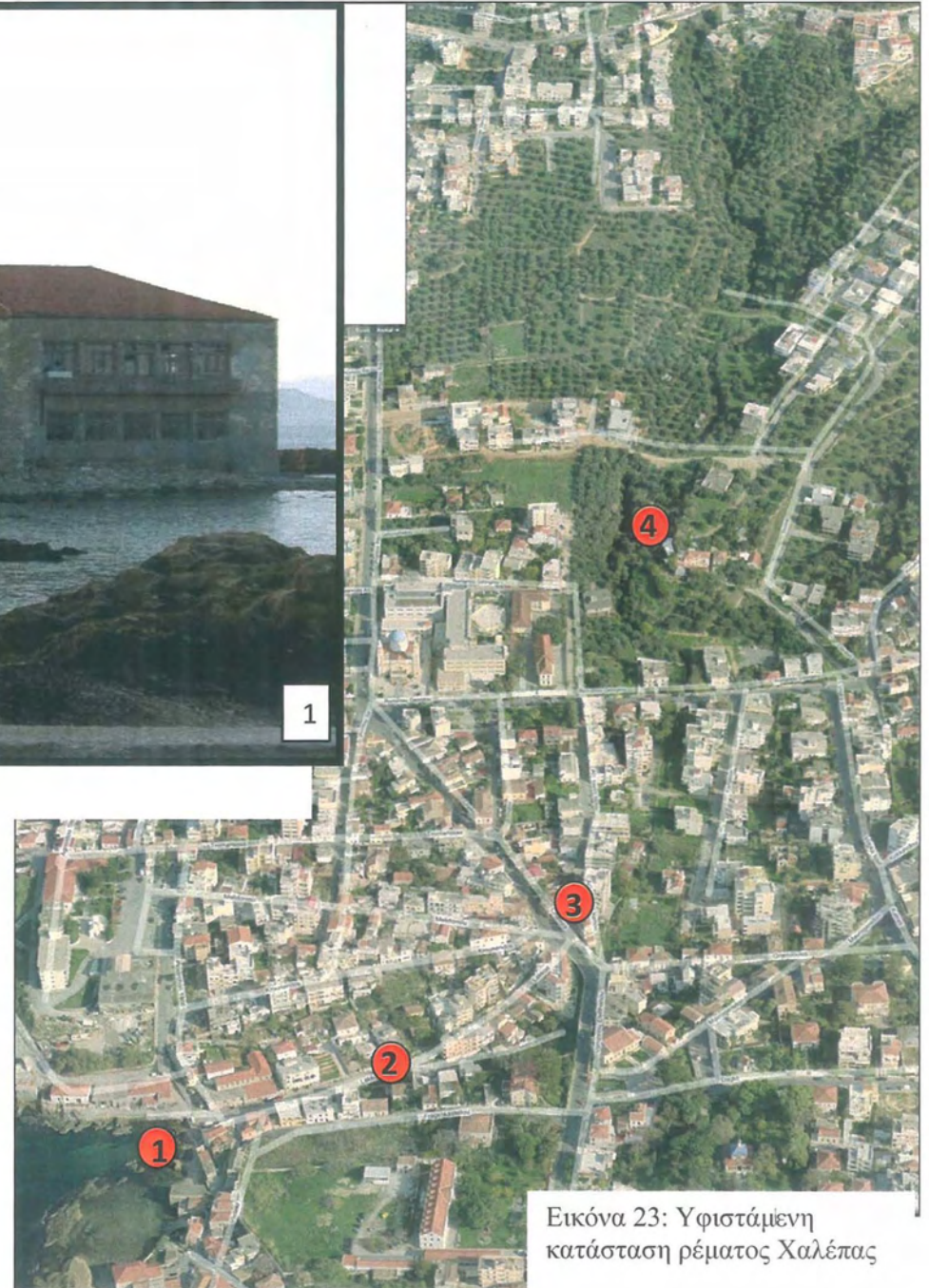
Εικόνα 21: Υφιστάμενη Κατάσταση
Ρέματος Κλαδησού

Εικόνα 22: Υφιστάμενη κατάσταση ρέματος Αγ.Παντελεήμονα

Εικόνα 23: Υφιστάμενη κατάσταση ρέματος Χαλέπας

➤ *Εξωαστικό Πράσινο*

Γενικά, το συμπέρασμα που προκύπτει από την παρατήρηση των δορυφορικών λήψεων αλλά και από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ που παρουσιάστηκαν παραπάνω είναι ότι μεγάλο μέρος της γης που έχει απομείνει εκτός του εγκεκριμένου ΓΠΣ, έχει καλυφθεί από κατοικίες, αυθαίρετες στην πλειοψηφία τους, η γεωργική γη έχει σχεδόν εξαφανιστεί ενώ το μόνο δάσος που σώζεται είναι του Αγ. Ματθαίου με τάσεις οικοδόμησης του.

Εικόνα 24: Υφιστάμενη Κατάσταση Εξωαστικού Πρασίνου

Πηγή: Google Earth

➤ *Παραλιακό Μέτωπο*

Ο δήμος Χανίων έχει ένα πλούσιο παραλιακό μέτωπο (Εικόνα 25), που περιλαμβάνει μια οργανωμένη παραλία στα δυτικά, κεντρικά έχει σαν βασική λειτουργία την αναψυχή, ενώ τα ανατολικά παράλια είναι απόκρημνα, συνεπώς και αναξιοποίητα.

Προβλήματα από κατάληψη του δημόσιου υπαίθριου χώρου από τραπεζοκαθίσματα εντοπίζονται στην περιοχή της Νέας Χώρας και του Κουμ Καπί, ενώ ιδιαίτερα στη Νέα Χώρα η κατάσταση εντείνεται με τη διέλευση αυτοκινήτων από τον δρόμο κατά μήκος της ακτής, που υποβαθμίζει αισθητικά την περιοχή και εγκυμονεί κινδύνους για ατυχήματα.

Εικόνα 25: Παραλιακό Μέτωπο

Κουμ Καπί

Ταμπακαριά

Κουμπελή

Νέα Χώρα

Χαλέπα

➤ Παλιά Πόλη

Εικόνα 26: Η Παλιά Πόλη το 1650 και το 2010

Πηγή: Δήμος Χανίων, Google Earth

Η Παλιά Πόλη έχει διατηρήσει την φυσιογνωμία της στο πέρασμα των χρόνων (Εικόνα 26). Τα καλντερίμια ενδείκνυνται για περίπατο καθώς το χειμώνα προστατεύονται από τους ανέμους και το καλοκαίρι από τον ήλιο.

Στον παρακάτω Χάρτη φαίνεται λεπτομερώς για την περιοχή της Παλιάς Πόλης οι ελεύθεροι χώροι, τα δημόσια κτίρια και τα κτίρια που φιλοξενούν πολιτιστικές χρήσεις, οι θέσεις που σήμερα υπάρχουν τμήματα των παλαιότερων οχυρώσεων, το υπάρχον πράσινο που είναι κρυμμένο στα στενά, αλλά και το εν δυνάμει πράσινο, δηλαδή ο χώρος ο οποίος μελλοντικά θα μπορούσε με μια διαμόρφωση να μετατραπεί σε χώρο πρασίνου.

Εικόνα 27: Χάρτης Παλιάς Πόλης

Πηγή: ΤΕΕ/ΔΚ

Η Παλιά Πόλη είναι το στολίδι της πόλης, οπότε η διατήρησή της είναι καίριας σημασίας. Παρόλο που στο εσωτερικό της έχουν ληφθεί κατάλληλα μέτρα προστασίας όπως έλεγχος των προσόψεων και των πινακίδων, απαγόρευση της κυκλοφορίας στο μεγαλύτερο τμήμα της και συχνή περιποίηση των δημόσιων ελεύθερων χώρων, οι οχυρώσεις δεν έχουν τύχει μέχρι στιγμής της ίδιας προσοχής. Οι εικόνες που

ακολουθούν δίνουν την πλήρη εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης των δυτικών και ανατολικών οχυρώσεων.

Εικόνα 28: Υφιστάμενη Κατάσταση Δυτικών Οχυρώσεων

Η υφιστάμενη κατάσταση των δυτικών οχυρώσεων χαρακτηρίζεται από την ελλιπή αξιοποίηση του δημόσιου ελεύθερου χώρου αλλά και από την ύπαρξη πάρα πολλών θέσεων στάθμευσης.

Εικόνα 29: Υφιστάμενη Κατάσταση Ανατολικών Οχυρώσεων

Και στην περίπτωση των ανατολικών οχυρώσεων κυριαρχούν τα αυτοκίνητα, τα σκουπίδια και οι καταπατήσεις.

➤ *Λοιποί Αστικοί Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι*

Οι πιο σημαντικοί αστικοί Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι είναι η Πλατεία 1866, η Πλατεία της Αγοράς, ο Δημοτικός Κήπος, το Πάρκο Ειρήνης και Φιλίας και η Πλατεία Ελευθερίας (Εικόνα 30). Αναλυτικός κατάλογος με τους χώρους αυτούς παρατίθεται στο παράρτημα.

Εικόνα 30: Πάρκα και Πλατείες

Ο Δημοτικός Κήπος των Χανίων, παρόλο που είναι ιδιαίτερα δημοφιλής σε παιδιά και ηλικιωμένους, η εσωτερική του εικόνα εμφανίζει σημάδια εγκατάλειψης, καθώς διαθέτει παλιό και κατεστραμμένο εξοπλισμό και ορισμένα επικίνδυνα σημεία κατά μήκος των διαδρομών κίνησης των πεζών, όπως φαίνεται και στις εικόνες που ακολουθούν.

Το Πάρκο ειρήνης και φιλίας, αντιμετωπίζει τις συνέπειες του λανθασμένου μη αναγνώσιμου σχεδιασμού και τις προβληματικής πρόσβασης, με αποτέλεσμα να είναι ελάχιστοι οι πολίτες που θα επιλέξουν έστω να διασχίσουν το χώρο του πάρκου (Εικόνα 31).

Τέλος, στην Πλατεία 1866, ο εσωστρεφής σχεδιασμός που ενισχύεται από περιμετρικούς χώρους πρασίνου και θέσεις στάθμευσης έχει οδηγήσει σε γκετοποίηση ομάδων του πληθυσμού.

Εικόνα 31: Προβλήματα Κεντρικών Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων

Δημοτικός
Κήπος

Πάρκο
Ειρήνης και
Φιλίας

Πλατεία
1866

Στην περιοχή μελέτης όπως και σε κάθε πόλη, εκτός από τους μεγάλους Δημόσιους Υπαίθριους Χώρους υπάρχουν και άλλοι μικρότεροι διάσπαρτοι στις γωνίες οικοδομικών τετραγώνων, κριμένοι μέσα στα στενά, στα πεζοδρόμια των γειτονιών, χώροι που παρόλη την μικρή τους έκταση είναι εξίσου σημαντικοί στην παρούσα έρευνα καθώς αυτοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν αλυσίδα για την σύνδεση των μεγαλύτερων. Τα μικρά πάρκα ή pocket parks είναι μια νέα κατηγορία χώρων αστικού πρασίνου, ανάμεσα στο πάρκο γειτονιάς και τον ιδιωτικό κήπο. Μπορούν να λειτουργούν ως βιοκλιματικοί θύλακες στον ιστό μιας περιοχής και ταυτόχρονα ως ενδιάμεσοι κοινωνικοί χώροι. (Northamptonshire Pocket Parks).

Αυτή η κατηγορία υπαίθριου χώρου στο Δ.Χανίων δείχνει εντελώς εγκαταλελειμμένη, χωρίς κάποια χρήση, επικίνδυνη πολλές φορές για παιδιά και πεζούς (Εικόνα 32).

Εικόνα 32: Μικροί Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι

➤ *Αδιαμόρφωτοι Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι*

Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται όσοι δημόσιοι χώροι στο μέλλον θα μπορούσαν με την κατάλληλη διαμόρφωση να αποκτήσουν κάποια χρήση, και στο Χάρτη 5 εμφανίζονται με σκούρο πράσινο χρώμα. Παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο τμήμα αυτών των χώρων εντοπίζεται στην Παλιά Πόλη όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω αλλά και κατά μήκος των ρεμάτων. Ωστόσο μικρότερες τέτοιες εκτάσεις εντοπίζονται και σε διάφορα σημεία του δήμου. Τα στοιχεία για τους χώρους αυτούς δόθηκαν από την υπηρεσία του δήμου Χανίων.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Παρόδια Βλάστηση
- Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι
- Μη Διαμορφωμένοι Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι
- Περιαστικό Πράσινο

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
 ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
 ΕΝΟΠΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ
5 ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ
 ΚΑΙ ΠΑΡΟΔΙΑ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:20.000

Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ

Ομάδα Μελέτης Κοκολόγος Δήμος
 Τσίτουρα Ιωάννα

Επβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010

6.8 Κυκλοφοριακά Δεδομένα

Στον Χάρτη 6.1 παρουσιάζεται η υφιστάμενη κυκλοφοριακή οργάνωση του οδικού δικτύου της περιοχής μελέτης. Έχουν αποτυπωθεί οι αμφίδρομοι, οι μονόδρομοι και οι πεζόδρομοι καθώς και η ιεράρχηση του οδικού δικτύου. Στο Παράρτημα δίδεται και ονομαστικά ο χαρακτηρισμός των βασικών οδών των πόλεων με βάση την ιεράρχηση τους.

Τα στοιχεία για την κυκλοφορία αντλήθηκαν από τη «Μελέτη Κυκλοφοριακής Οργάνωσης και Στάθμευσης του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Χανίων και Σούδας», που πραγματοποιήθηκε το 2001 από τους Φρατζεσκάκη Ι., Δοκουμετζίδη Ι. και Ρέντζο Δ., αλλά και από επιτόπια έρευνα.

➤ Γενικά Στοιχεία για την Κυκλοφορία

-Όλη η Παλιά Πόλη Χανίων είναι πεζοδρομημένη εκτός μερικών βασικών οδών όπου επιτρέπεται η κυκλοφορία οχημάτων με επιτυχημένη εφαρμογή αύξησης των πεζοδρομίων και μείωσης του οδοστρώματος.

- Όλο το υπόλοιπο βασικό οδικό δίκτυο λειτουργεί εν γένει αμφίδρομα με αποτέλεσμα να δημιουργούνται δύσκολες κυκλοφοριακές συνθήκες σε πολλά οδικά τμήματα, κυρίως στις διασταυρώσεις κατά τις ώρες αιχμής, και ιδίως το καλοκαίρι. Το φαινόμενο αυτό παρουσιάζει έξαρση στις κεντρικότερες οδούς όπως η Κυδωνιάς, η Αποκορώνου, η Ελ. Βενιζέλου όπου και οι γωνίες διασταύρωσης των οδών είναι οξείες.

-Δεν υπάρχουν ρυθμίσεις για τη διευκόλυνση ή ενθάρρυνση και προτροπή στη χρήση ποδηλάτων, που είναι ένα μέσο κίνησης που μειώνει τα κυκλοφοριακά προβλήματα. Στα Χανιά ενδείκνυται το ποδήλατο για μετακινήσεις διότι δεν υπάρχουν ανωφέρειες και η επίπεδη μορφολογία του εδάφους προσφέρει ιδανικές συνθήκες στη χρήση του.

- Τμήματα του οδικού δικτύου που προβλέπεται στο πολεοδομικό σχέδιο παραμένουν αδιάνοικτα.

- Η οδός Κυδωνιάς, ενώ έχει μεγάλο πλάτος (8.40-11.30 μ.), έχει ταυτόχρονα και προβλήματα διότι, λόγω της εμπορικής της κίνησης, προσελκύει πολλούς οδηγούς για στάθμευση η οποία επειδή δεν είναι σωστά οργανωμένη, καταλήγει στην ύπαρξη κυκλοφοριακής αναρχίας εν γένει και συμφόρησης κατά την ώρα αιχμής.

-Έλλειψη πεζοδρομίων παρουσιάζεται σε τμήματα της Γογονή και της Κισσάμου.

► Πεζοί

Σε μια πόλη όπως τα Χανιά, η κίνηση των πεζών είναι μεγάλη και εκτείνεται χρονικά σε όλη τη διάρκεια της ημέρας. Οι λόγοι είναι η μεγάλη τουριστική κίνηση, εσωτερικού και εξωτερικού, τουλάχιστον 6 μήνες το χρόνο καθώς και στις διακοπές Χριστουγέννων και Πάσχα, η έντονη εξάρτηση της ενδοχώρας από την πρωτεύουσα, η ύπαρξη της Παλιάς Πόλης και ο εξωστρεφής τρόπος ζωής και η έντονη κοινωνικότητα.

Η κίνηση των πεζών, σύμφωνα με τον Χάρτη 6.2 εμφανίζεται κυρίως:

- Στο χώρο της Παλιάς Πόλης και της παραλιακής ζώνης (Παλιό Λιμάνι, Κουμ Καπί, κλπ.) όπου συγκεντρώνεται η πλειοψηφία των πόλων αναψυχής και νυχτερινής ζωής.
- Στον χώρο περί την Αγορά μεταξύ των οδών Χοτζημιχάλη-Γιάνναρη/Σκαλίδη και Κυδωνιάς, όπου υπάρχει η μεγαλύτερη συγκέντρωση εμπορικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, δημοσίων και ιδιωτικών, και
- Στον άξονα Αγορά - Πλατεία Δικαστηρίων (κατά μήκος των οδών Δημοκρατίας και Τζανακάκη και των παρόδων τους), όπου υπάρχει η μεγαλύτερη συγκέντρωση ελεύθερων και αθλητικών χώρων (Πάρκο, Εθνικό Στάδιο, γυμνάσια και λύκεια, κλπ.), ενώ έντονη ανάπτυξη παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια η Πλατεία Δημοκρατίας λόγω της συγκέντρωσης πόλων παροχής υπηρεσιών και αναψυχής.

Τα βασικά σημεία σύγκρουσης πεζών και μηχανοκίνητης κυκλοφορίας βρίσκονται:

- Στο χώρο της Αγοράς λόγω του μεγάλου πλάτους της αμφίδρομης οδού Χατζημιχάλη-Γιάνναρη και των ανεπαρκών πεζοδρομίων της οδού Σκαλίδη στη συνέχεια της, στην πλατεία Κοτζαμπάση και στην αρχή της οδού Αποκορώνου λόγω της έντονης παράνομης στάθμευσης (διπλή σειρά και στις 2 πλευρές του μονόδρομου), κατά μήκος των οδών Τζανακάκη και Δημοκρατίας στα τελευταία 400 μέτρα της απόληξης τους στην Αγορά λόγω παράνομης στάθμευσης και ανεπαρκούς πλάτους του οδοστρώματος και στον κόμβο Κυδωνιάς — Αποκορώνου λόγω της πολυπλοκότητας των κυκλοφοριακών ροών.

Οι ροές των πεζών και τα σημεία σύγκρουσης φαίνονται στο Χάρτη 6.2.

Τα προβλήματα κίνησης των πεζών αφορούν κυρίως στην άνεση αλλά και την ασφάλεια της κίνησης, όπως φαίνεται και από τα αντίστοιχα στατιστικά στοιχεία ατυχημάτων και κυκλοφοριακής ασφάλειας που βρίσκονται στο παράρτημα. Από τα στοιχεία του Πίνακα φαίνεται ότι τα Χανιά βρίσκονται πολύ υψηλά στη σχετική κατάταξη τόσο στο συνολικό αριθμό των ατυχημάτων ανά 1000 κατοίκους (στη

δεύτερη θέση μετά την Ξάνθη) όσο και στον αριθμό ατυχημάτων με πεζούς ανά 1000 κατοίκους (στη δεύτερη θέση μετά την Κέρκυρα).

➤ *Άτομα μειωμένης Κινητικότητας*

Εικόνα 33: Παράνομη Στάθμευση Πάνω σε Ράμπα ΑΜΕΑ

Η κίνηση των πολιτών με μειωμένη κινητικότητα έχει τύχει σχετικά ικανοποιητικής μεταχείρισης στις πεζοδιαβάσεις του οδικού δικτύου της πόλης. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, δε συμβαίνει το ίδιο κατά μήκος των πεζοδρομίων. Οι συνθήκες εκεί εξακολουθούν να είναι προβληματικές (εμπόδια από τον εξοπλισμό των πεζοδρομίων και τη στάθμευση οχημάτων και δικύκλων, πλήρης έλλειψη ευκολιών πρόσβασης). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην αξιοποιούνται τα πράγματι αξιόλογα έργα υποδομής στις πεζοδιαβάσεις (Εικόνα 33).

➤ *Ποδήλατα*

Αν και μέχρι τη δεκαετία του '70 το ποδήλατο ήταν δημοφιλές μέσο μετακίνησης στα Χανιά, η χρήση του έφθινε σταδιακά και με την εξάπλωση του ΙΧ και των μηχανοκίνητων δικύκλων σήμερα κυκλοφορούν ελάχιστα ποδήλατα στην πόλη.

Το εδαφικό ανάγλυφο και η καλή ρυμοτομία ευνοούν την ποδηλασία. Εν τούτοις, δεν υφίσταται καμιά αποκλειστική ή βοηθητική υποδομή για ποδήλατα, ούτε έχει αναληφθεί καμιά συστηματική προσπάθεια προώθησης του μέσου από τα επίσημα όργανα.

➤ *Άλλα Δίκυκλα*

Η χρήση μηχανοκίνητων δικύκλων έχει εξαπλωθεί με έντονο ρυθμό στα Χανιά. Το φαινόμενο αυξάνεται κυρίως στην τουριστική περίοδο λόγω των ενοικιαζόμενων από τους τουρίστες δικύκλων και εμφανίζεται στους ίδιους χώρους όπου υπάρχουν μεγάλες ροές πεζών και ιδιαίτερα στην Παλιά Πόλη. Εκεί, τα μηχανοκίνητα δίκυκλα δεν αναγνωρίζουν φραγμούς, κινούνται και σταθμεύουν οπουδήποτε.

Το πρόβλημα που προκαλείται είναι ο αυξημένος αριθμός ατυχημάτων με συμμετοχή μοτοσυκλετών, η κατάληψη του χώρου των πεζοδρομίων, που συνεπάγεται μείωση της ασφάλειας και άνεσης των πεζών και τη μεγάλη αισθητική ρύπανση κ.ά.

Η αστυνόμευση είναι προφανώς ελλιπής λόγω της πολύ μεγάλης έκτασης όπου παρουσιάζεται το πρόβλημα.

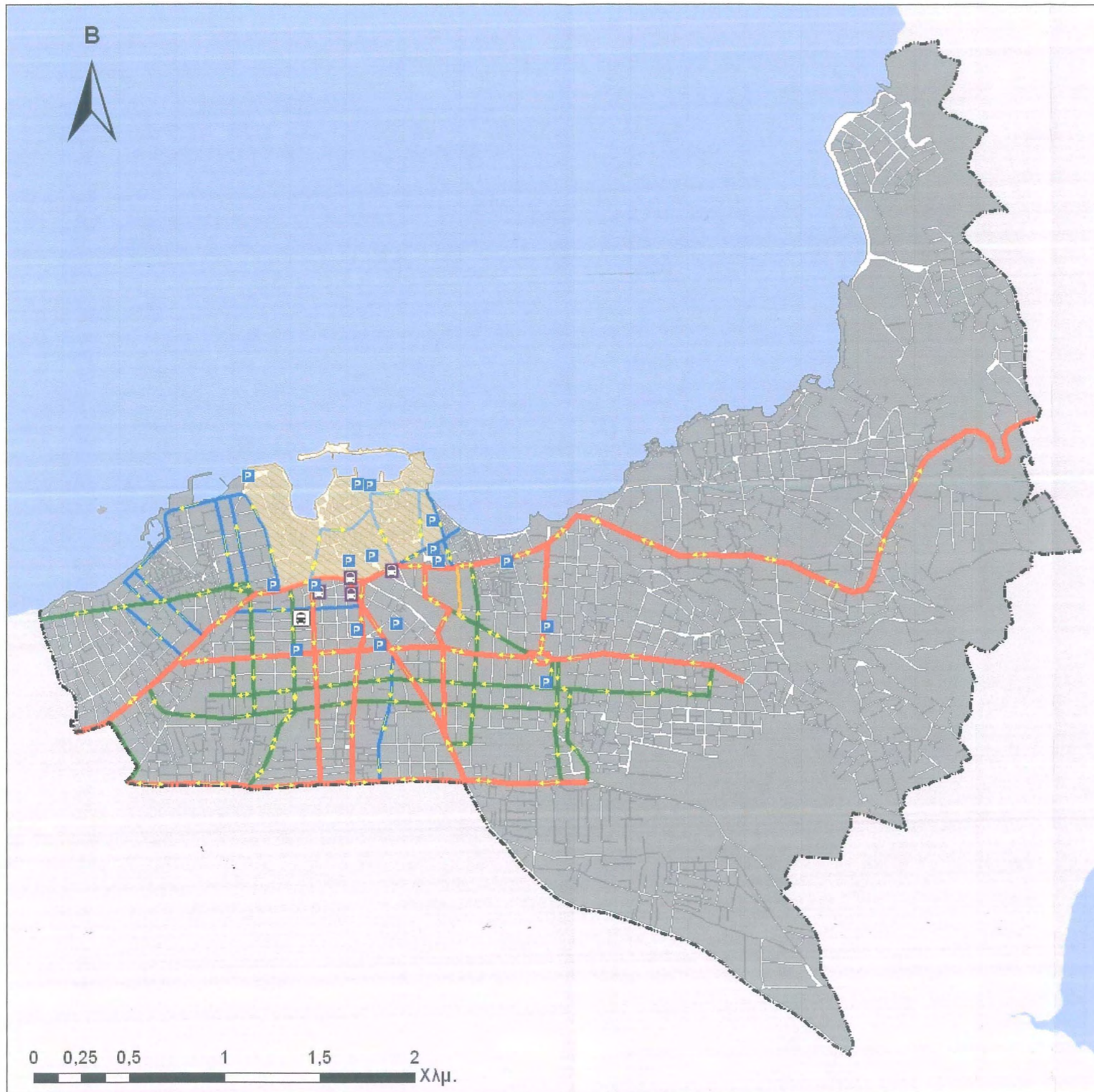
➤ *Δημόσιες Συγκοινωνίες*

Το αστικό δίκτυο δημόσιων συγκοινωνιών αποτελείται από 15 γραμμές που καλύπτουν και περιοχές εκτός του δήμου Χανίων, όπως την παραλιακή ζώνη, γειτονικούς οικισμούς και πόλους έλξης. Το σύνολο της αστικής περιοχής του δήμου Χανίων καλύπτεται από το δίκτυο αστικών δημόσιων συγκοινωνιών με εξαίρεση την ραγδαία αναπτυσσόμενη περιοχή Αγίου Ματθαίου.

Το σύνολο του δικτύου διαθέτει στάσεις ανά 300-400μ. Οι αφετηρίες βρίσκονται διεσπαρμένες σε μικρή ακτίνα περί το χώρο της Αγοράς (βλ.Χάρτη 6.1). Το ποσοστό συμμετοχής των δημόσιων συγκοινωνιών στις ημερήσιες μετακινήσεις είναι πολύ χαμηλό (κατ' εκτίμηση κάτω του 5%).

Κύρια αιτία του παραπάνω φαινομένου είναι η υπερβολική και ταχύτατη εξάπλωση του ΙΧ σε όλα τα κοινωνικά στρώματα της περιοχής. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο νομός Χανίων βρίσκεται μεταξύ των 10 νομών με την υψηλότερη ιδιοκτησία ΙΧ σε πανελλήνια κλίμακα. Επί πλέον, το φαινόμενο αυτό έχει οδηγήσει σε μία υπερβολική προσκόλληση στο ΙΧ όχι μόνο από κοινωνικά κίνητρα, αλλά και λόγω ευχέρειας στην κίνηση και στάθμευση.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Χώρος Στάθμευσης
- Αφειτηρία Αστικών Λεωφορείων
- Όρια Δήμου
- Αμφίδρομος
- Μονόδρομος
- Πρωτεύουσα Αρτηρία
- Δευτερεύουσα Αρτηρία
- Συλλεκτήρια Οδός
- Πεζόδρομος
- Περιοχή Παλιάς Πόλης
(Όλες οι οδοί είναι Πεζόδρομοι ή Μειωμένης Κυκλοφορίας εκτός των Συλλεκτήριων οδών)

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΥΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ**

ΧΑΡΤΗΣ 6.1	ΔΙΚΤΥΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ
ΚΛΙΜΑΚΑ	1:20.000
Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ, Μελέτη Κυκλοφοριακής Οργάνωσης Πολεοδομικού Συγκροτήματος Χανίων Σούδας	
Ομάδα Μελέτης Κοινωνιολόγος Δήμος Τσίτουρα Ιωάννα	
Επβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.	
ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010	

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Σημεία Σύγκρουσης
- Ροές Πεζών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
 ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
 ΕΝΟΠΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΟΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ 6.2 ΡΟΕΣ ΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΑ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ
 ΜΕ ΤΗΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΟΧΥΜΑΤΩΝ

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:6.000

Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ, Μελέτη Κυκλοφοριακής
 Οργάνωσης Πολεοδομικού Συγκροτήματος Χανίων Σούδας

Ομάδα Μελέτης Κοκολόγος Δήμος
 Τσίτουρα Ιωάννα

Επβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ

7.1 S.W.O.T. Ανάλυση

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
1. ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ			
<ul style="list-style-type: none"> • Παραθαλάσσιος, πεδινός κυρίως δήμος • Ομαλές κλίσεις και χαμηλό υψόμετρο • Ύπαρξη τριών ρεμάτων • Ήπιες κλιματικές συνθήκες όλο το χρόνο • Πλούσια χλωρίδα και πανίδα 	<ul style="list-style-type: none"> • Εγκατάλειψη της περιοχή των ρεμάτων • Έντονες αστικές πιέσεις τόσο στον εξωαστικό χώρο όσο και στους αστικούς υπαίθριους χώρους 	<ul style="list-style-type: none"> • Φροντίδα της κοίτης και ανάδειξη της περιοχής με τη διαμόρφωση γραμμικού πάρκου 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιβαλλοντική υποβάθμιση • Επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ			
<ul style="list-style-type: none"> • Αποτελεί το διοικητικό, οικονομικό, εμπορικό και επικοινωνιακό κέντρο του νομού • Έντονη ανάπτυξη τριτογενή τομέα 	<ul style="list-style-type: none"> • Εποχιακός τουρισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη ποιοτικού Αστικού Τουρισμού με την αναβάθμιση της πόλης 	<ul style="list-style-type: none"> • Εποχιακή εγκατάλειψη του ιστορικού κέντρου λόγω συγκέντρωσης τουριστικών και ψυχαγωγικών λειτουργιών
3. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ			
<ul style="list-style-type: none"> • Ποικιλία αξιόλογων μουσείων • Πληθώρα συνεδριακών-εκθεσιακών χώρων • Ποικιλία αρχαιολογικών μνημείων (προϊστορική έως νεότερη ιστορία) • Αξιόλογα αρχιτεκτονήματα διάσπαρτα στην πόλη • Χαρακτηρισμός πόλης ως «Ιστορικό διατηρητέο μνημείο» 	<ul style="list-style-type: none"> • Ελλιπής φροντίδα των παλιών οχυρώσεων 	<ul style="list-style-type: none"> • Προστασία και ανάδειξης της παλιάς πόλης • Καθαρισμός και ανάδειξη των παλιών τειχών • Διαμόρφωση Πολιτιστικών Διαδρομών 	
4. ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ			
<ul style="list-style-type: none"> • Πολυάριθμοι Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι • Πλούσια παρόδια βλάστηση • Διατήρηση της εικόνας της Παλιάς Πόλης • Ανεπτυγμένο δυτικό παραλιακό μέτωπο με λειτουργίες αναψυχής • Ύπαρξη πολλών εν δυνάμει δημόσιων υπαίθριων χώρων 	<ul style="list-style-type: none"> • Προβληματική φύτευση πεζοδρομίου • Ελλιπή φροντίδα της υπάρχουσας παρόδιας βλάστησης • Ασυνέχειες και εμπόδια στα πεζοδρόμια • Σημειακά , παλιός και κατεστραμμένος αστικός εξοπλισμός • Κενές πλατείες σαν αποτέλεσμα λανθασμένου σχεδιασμού • Εγκατάλειψη των μικρών πάρκων 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανανέωση του αστικού εξοπλισμού, στις πλατείες, τα πάρκα και τα πεζοδρόμια • Σωστός σχεδιασμός των διαδρομών στο εσωτερικό των πλατειών • Καθαρισμός και ανάδειξη των μικρών πάρκων • Διαμόρφωση πράσινων διαδρομών ενοποίησης των Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων 	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση του βιοτικού επιπέδου • Πρόκληση ατυχημάτων

	<ul style="list-style-type: none"> Χρήση δημόσιων υπαίθριων χώρων ως χώρους στάθμευσης 		
5. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> Πεζοδρομημένη Παλιά Πόλη Έντονες ροές πεζών όλη την ημέρα Μεγάλος αριθμός αυτοκινήτων και δίκυκλων Μέριμνα για τα άτομα μειωμένης κινητικότητας στις κεντρικές πεζοδιαβάσεις Ποδηλατική παράδοση 	<ul style="list-style-type: none"> Έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα εντός πόλεως Παράνομη στάθμευση Αμφίδρομη λειτουργία βασικού οδικού δικτύου Μειωμένη χρήση ποδηλάτου και μέσων δημόσιας συγκοινωνίας Ελλιπής αστυνόμευση Τμηματική έλλειψη πεζοδρομίων Εντοπισμένα σημεία σύγκρουσης πεζών και μηχανοκίνητης κυκλοφορίας Πολλά ατυχήματα Απουσία κάποιας υποδομής για ποδήλατα 	<ul style="list-style-type: none"> Διαμόρφωση ποδηλατόδρομου Κατασκευή υπόγειων θέσεων στάθμευσης και διαβάσεων Μονοδρόμηση των βασικών οδών της πόλης Σημειακή διαπλάτυνση πεζοδρομίων 	<ul style="list-style-type: none"> Ένταση του κυκλοφοριακού προβλήματος Μείωση μετακίνησης με τα πόδια Αύξηση της χρήσης ΙΧ αυτοκινήτων Αποξένωση των ατόμων με κινητικές δυσκολίες
6. ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ			
	<ul style="list-style-type: none"> Μεγάλο ποσοστό δομημένων εκτάσεων Οι χρήσεις βιομηχανίας, βιοτεχνίας και χονδρεμπορίου είναι διάσπαρτες Αυθαίρετη εκτός σχεδίου δόμηση Αστικές πιέσεις στον εξωαστικό χώρο 		<ul style="list-style-type: none"> Καταστροφή των δασών

7.2.Κριτήρια Καταλληλότητας

7.2.1 Κριτήριο Τοπογραφικού Ανάγλυφου

Λόγω των ήπιων κλίσεων του δήμου, θεωρείται ότι υπάρχει υψηλή καταλληλότητα για τη δημιουργία πρασίνου σχεδόν σε ολόκληρη την έκτασή του. Μέση καταλληλότητα έχουν κάποιες περιοχές του Ακρωτηρίου και των Λενταριανών, στο ανατολικό τμήμα του δήμου και κάποια απόκρημνα τμήματα του ανατολικού παραλιακού μετώπου.

7.2.2 Κριτήριο Υδρολογικής Κατάστασης

Το υδάτινο στοιχείο του παραλιακού μετώπου κυρίως, αλλά και των ρεμάτων που διέρχονται από το Δήμο, αποτελεί σημείο αναφοράς της εικόνας του και αποτελεί πόλο έλξης ροών και δραστηριοτήτων στην ευρύτερη περιοχή του, όπως φαίνεται και στον χάρτη των χρήσεων γης. Επιπλέον στις ζώνες αυτές συγκεντρώνεται ένα μεγάλο ποσοστό των δημόσιων υπαίθριων χώρων της πόλης οπότε χαρακτηρίστηκαν με μεγάλο βαθμό καταλληλότητας για την ένταξή τους στο δίκτυο(Χάρτης 8).

7.2.3 Κριτήριο Μικροκλίματος

Το κριτήριο του μικροκλίματος, όπως αναφέρθηκε και στην περιγραφή της μεθοδολογίας στο Κεφάλαιο 5, προσδιορίστηκε από την παρουσία ή απουσία σταθερών ανέμων. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΜΥ οι επικρατούντες άνεμοι στην περιοχή είναι οι βορειοδυτικοί.

Στο Χάρτη 9, περιοχές που χαρακτηρίζονται από έντονη παρουσία ανέμων είναι αυτές κατά μήκος των μεγάλων οδικών αξόνων που έχουν ίδια φορά με τους επικρατούντες ανέμους, οι περιοχές κατά μήκος των ρεμάτων και οι περιοχές με υψηλές κλίσεις και μικρές πυκνότητες.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, από άποψη "κλίματος", η περιοχή μελέτης παρουσιάζει:

Δυσμενείς συνθήκες στα χαμηλότερα μέρη του κάμπου, νότια της οδού Ηγουμενίου Γαβριήλ (τέλος της βόρειας λεκάνης απορροής) και δυτικά της πόλεως των Χανίων (χαμηλό τμήμα λεκάνης Κλαδισσού).

Σχετικά καλές συνθήκες παρουσιάζονται στην υπόλοιπη έκταση της πόλεως των Χανίων (βόρειες και βορειοανατολικές λεκάνες απορροής), καθώς και στα χαμηλότερα μέρη των υψωμάτων που περιβάλλουν τον κάμπο.

Καλές και πολύ καλές συνθήκες ανατολικά προς Ακρωτήρι. Σ' αυτήν τη ζώνη περιλαμβάνονται οι περιοχές Χαλέπας, Αγίου Ματθαίου, Δεξαμενής Σανατορίου και Ψυχιατρείου.

7.2.4 Κριτήριο Δομής της Πόλης

Στο Χάρτη 10, απεικονίζεται ο βαθμός καταλληλότητας με βάση τις δυνατότητες κάθε χρήσης, για διαμόρφωση νέων ή εκμετάλλευση των υφιστάμενων δημόσιων υπαίθριων χώρων, τα μορφολογικά και βιοκλιματικά τους χαρακτηριστικά και με βάση τα ανθρωπογενή στοιχεία. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι στην περιοχή μελέτης υπάρχουν σημαντικές εκτάσεις υψηλής και μέσης καταλληλότητας που προσφέρονται για τη διαμόρφωση του δικτύου ελευθέρων χώρων.

Στο πλαίσιο του ίδιου κριτηρίου, προκειμένου να εξεταστεί η σπουδαιότητα των υφιστάμενων δημόσιων υπαίθριων χώρων με βάση την έκτασή τους δημιουργήθηκε ο Χάρτης 11, στον οποίο οι υπό μελέτη χώροι διακρίθηκαν σε μικρούς χώρους 100-500 τ.μ., σε μεσαίου μεγέθους χώρους 500-10.000 τ.μ. και σε μεγάλους χώρους άνω των 10.000 τ.μ.. Η διάκριση αυτή γίνεται για να προσδιοριστεί ο ρόλος που μπορεί κάθε χώρος να αναλάβει στο δίκτυο. Οι μεγάλοι Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι θα αποτελούν βασικά δομικά στοιχεία του δικτύου ενώ οι μικροί θα αναλάβουν ρόλο σύνδεσης. Από τον χάρτη προκύπτει ότι υπάρχουν πολλοί Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι άνω των 10.000 τ.μ. χαρακτηριστικό που επιτρέπει τη δημιουργία με πυκνότερα κομβικά σημεία και καλύτερη δομή.

7.2.5 Κριτήριο διαθεσιμότητας και δείκτης πρασίνου

Στον Πίνακα 19 που ακολουθεί παρουσιάζεται ο δείκτης πρασίνου ανά γειτονιά⁴. Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα αυτά με παραδείγματα άλλων πόλεων του εξωτερικού (βλ. Παράρτημα), παρατηρείται ότι ο δείκτης πρασίνου στην περιοχή μελέτης είναι γενικά πολύ καλός. Μόνο στα Παχιανά και στη Νέα Χώρα οι τιμές του δείκτη είναι εμφανώς μειωμένες, συγκριτικά με τις υπόλοιπες γειτονίες. Τα αποτελέσματα αυτά

⁴ Ο Πίνακας με τον αναλυτικό τρόπο υπολογισμού του δείκτη παρατίθεται στο Παράρτημα.

ήταν αναμενόμενα αν λάβουμε υπόψη ότι αυτές οι περιοχές είναι από τις πιο παλιές του σχεδίου πόλεως. Ο Πίνακας των δεικτών δεν επαρκεί για να οριστεί μια περιοχή προβληματική από άποψη ελεύθερων χώρων, αλλά πρέπει να εξεταστεί και το χωρικό αποτύπωμα της περιοχής. Όπως απεικονίζεται η περιοχή μελέτης στην Εικόνα 31, παρατηρείται ότι η γειτονιά της Νέας Χώρας εκτείνεται σε μικρή απόσταση, κατά μήκος του παραλιακού μετώπου οπότε το πρόβλημα της έλλειψης Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων δεν είναι τόσο έντονο. Αντιθέτως, τα Παχιανά συγκεντρώνουν χαρακτηριστικά όπως υψηλές πυκνότητες, χαμηλό υψόμετρο και αρκετή απόσταση από το παραλιακό μέτωπο, που καθιστούν την έλλειψη ελεύθερων υπαίθριων χώρων πιο έντονη απ' όσο φαίνεται στον Πίνακα του δείκτη πρασίνου.

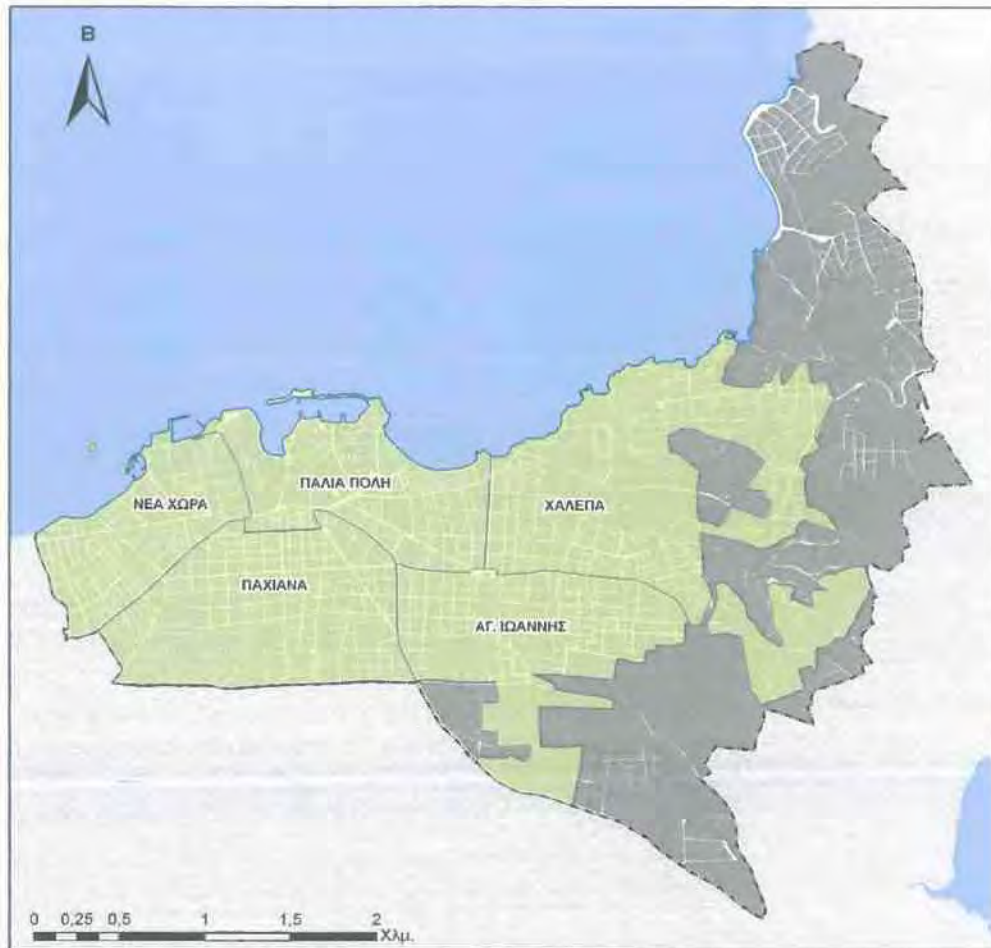
Πίνακας 19: Δείκτης Πρασίνου

Γειτονιές	Πληθυσμός	Έκταση Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων (τ.μ.)	τ.μ./κάτοικο
Χαλέπα	14225	228253	16,0
Αγίου Ιωάννη	8949	176601	19,7
Παχιανά	8634	46672	5,4
Νέα Χώρα	8570	79310	9,3
Παλιά Πόλη	12995	253267	19,5

Πηγή: Δήμος Χανίων, Ιδία Επεξεργασία

Εικόνα 34: Όρια γειτονιών Δήμου Χανίων

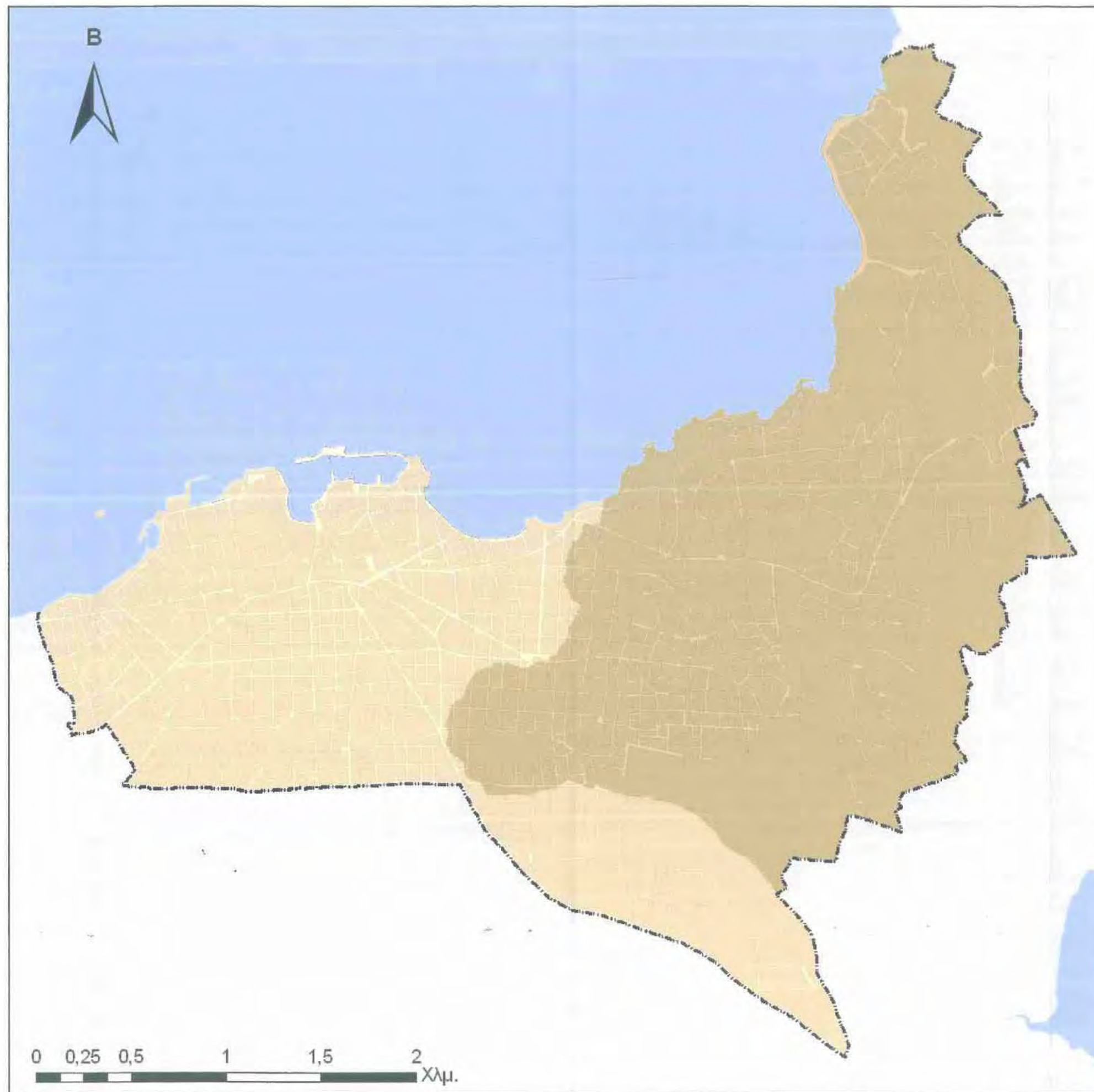

Πηγή: Δήμος Χανίων, Ίδια Επεξεργασία

Στην συνέχεια, στους υπάρχοντες διαμορφωμένους δημόσιους υπαίθριους χώρους, εφαρμόζεται μια ζώνη επιρροής 400μ (buffer zone) (βλ.Χάρτη 12), με στόχο να επαληθευτεί η διαθεσιμότητα όλων των ελεύθερων χώρων. Με αυτόν τον τρόπο εντοπίζονται οι περιοχές όπου δεν εξυπηρετούνται από δημόσιους υπαίθριους χώρους οι οποίες βρίσκονται στις ίδιες περιοχές που υποδείκνυε και ο δείκτης πρασίνου.

7.2.6 Δίκτυα Μετακινήσεων

Από τον Χάρτη 6.1 του Δικτύου Μετακίνησης επιλέγονται οι άξονες με υψηλό και μέσο βαθμό καταλληλότητας, που στην περίπτωση των Χανίων είναι οι κύριοι οδικοί άξονες που απεικονίζονται με κόκκινη γραμμή και οι πεζόδρομοι με πορτοκαλί γραμμή και ράστερ. Εξαιτίας της απλότητας του εν λόγω κριτηρίου, δεν θεωρήθηκε απαραίτητη η δημιουργία νέου χάρτη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΝΟΠΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΥΡΩΝ ΧΩΡΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ	
ΧΑΡΤΗΣ 7	ΚΑΤΑΔΕΛΤΟΥΣΙΑ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΙΣΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ	1:20.000
Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ, bing maps	
Ομάδα Μελέτης Κοκολόγος Δήμος Τσίτουρα Ιωάννα	
Επβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.	
ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010	

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Ρέματα
- - - - - Όρια Δήμου
- Ακτογραμμή
- Περιοχές που χαρακτηρίζονται από την παρουσία υδάτων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΝΟΠΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΟΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ
8

ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ
ΜΕ ΤΗΝ ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΚΛΙΜΑΚΑ:

1:20.000

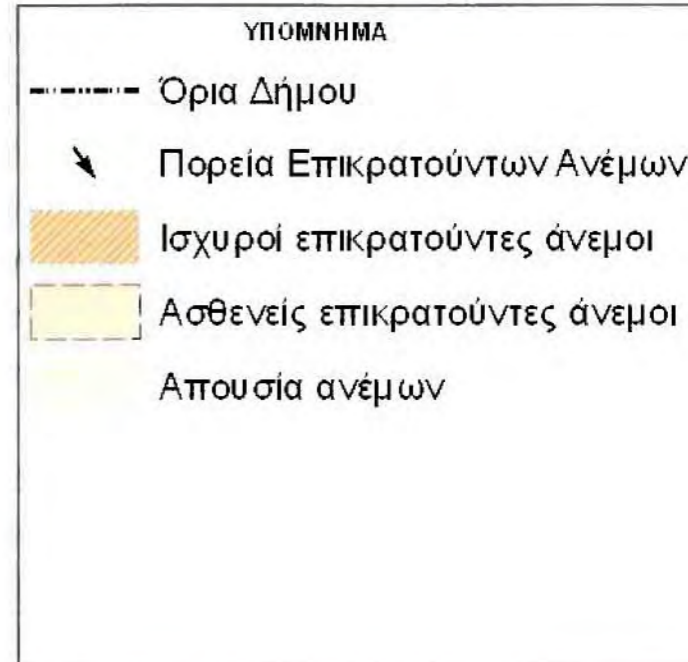
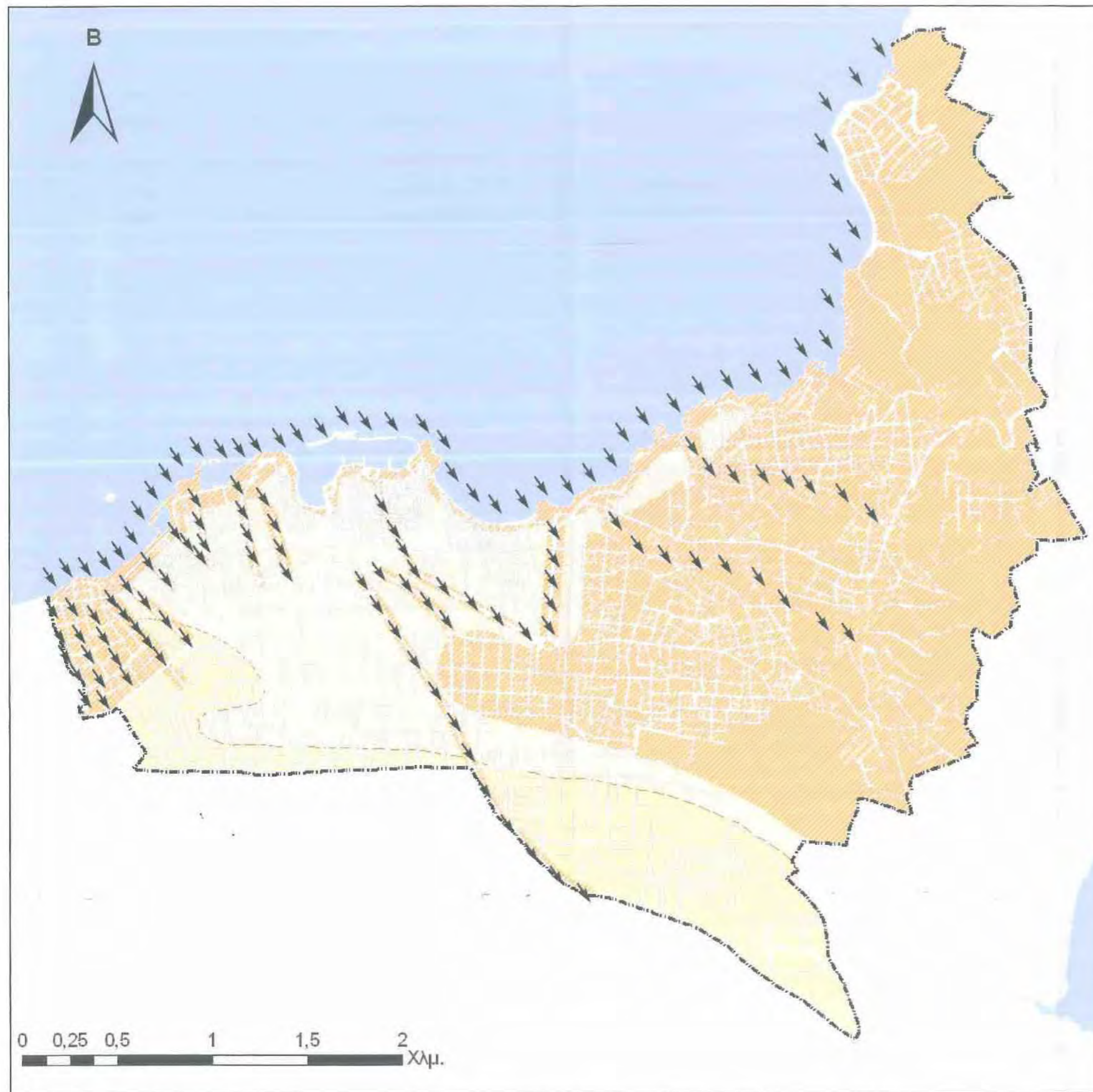
Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ, Bing maps

Ομάδα Μελέτης Κοκολόγος Δήμος
Τσίτουρα Ιωάννα

Επβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.

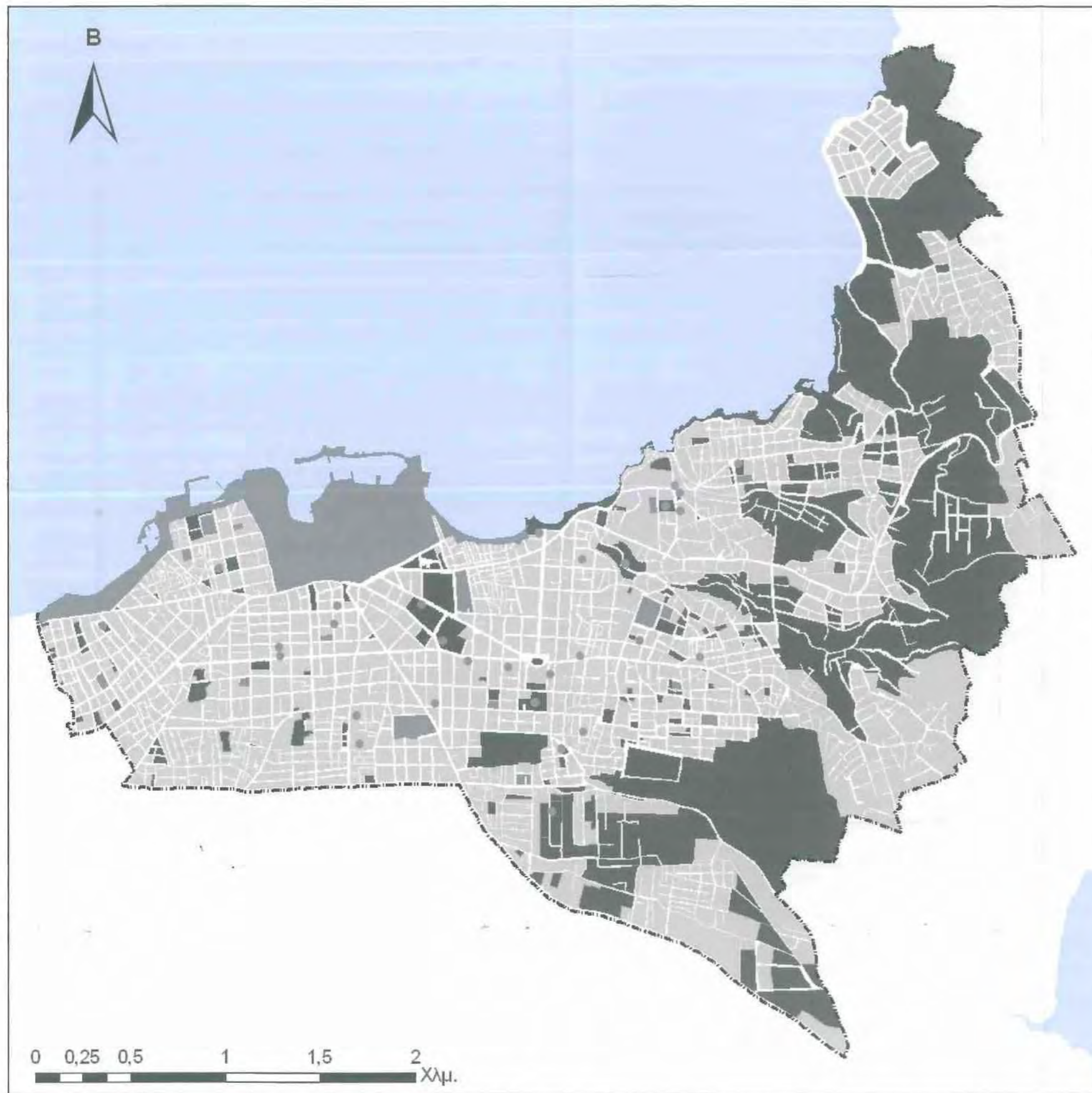
ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ	
ΔΙΔΑΚΤΑΡΙΟ ΕΝΟΠΙΟΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΥΡΩΝ ΧΩΡΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ	
ΧΑΡΤΗΣ 9	ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΔΕΛΗΘΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΝΤΕΣ ΑΝΕΜΟΥΣ
ΚΛΙΜΑΚΑ	1:20.000
Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ, ΕΜΥ	
Ομάδα Μελέτης Κοκαλόγος Δήμος Τσίτουρα Ιωάννα	
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.	
ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ 2010	

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Βαθμός καταλληλότητας 1
- Βαθμός καταλληλότητας 2
- Βαθμός καταλληλότητας 3

Ο βαθμός καταλληλότητας καθορίζεται με βάση τις δυνατότητες κάθε χρήσης, για διαμόρφωση νέων ή εκμετάλλευση των υφιστάμενων δημόσιων υπαίθριων χώρων, τα μορφολογικά και βιοκλιματικά τους χαρακτηριστικά καθώς και με βάση τα ανθρωπογενή στοιχεία κάθε κατηγορίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΝΟΠΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ
10

ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ
ΜΕ ΤΙΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

ΚΛΙΜΑΚΑ

1:20.000

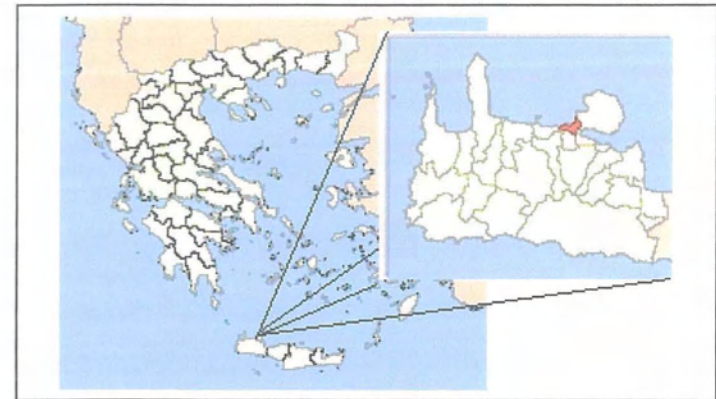
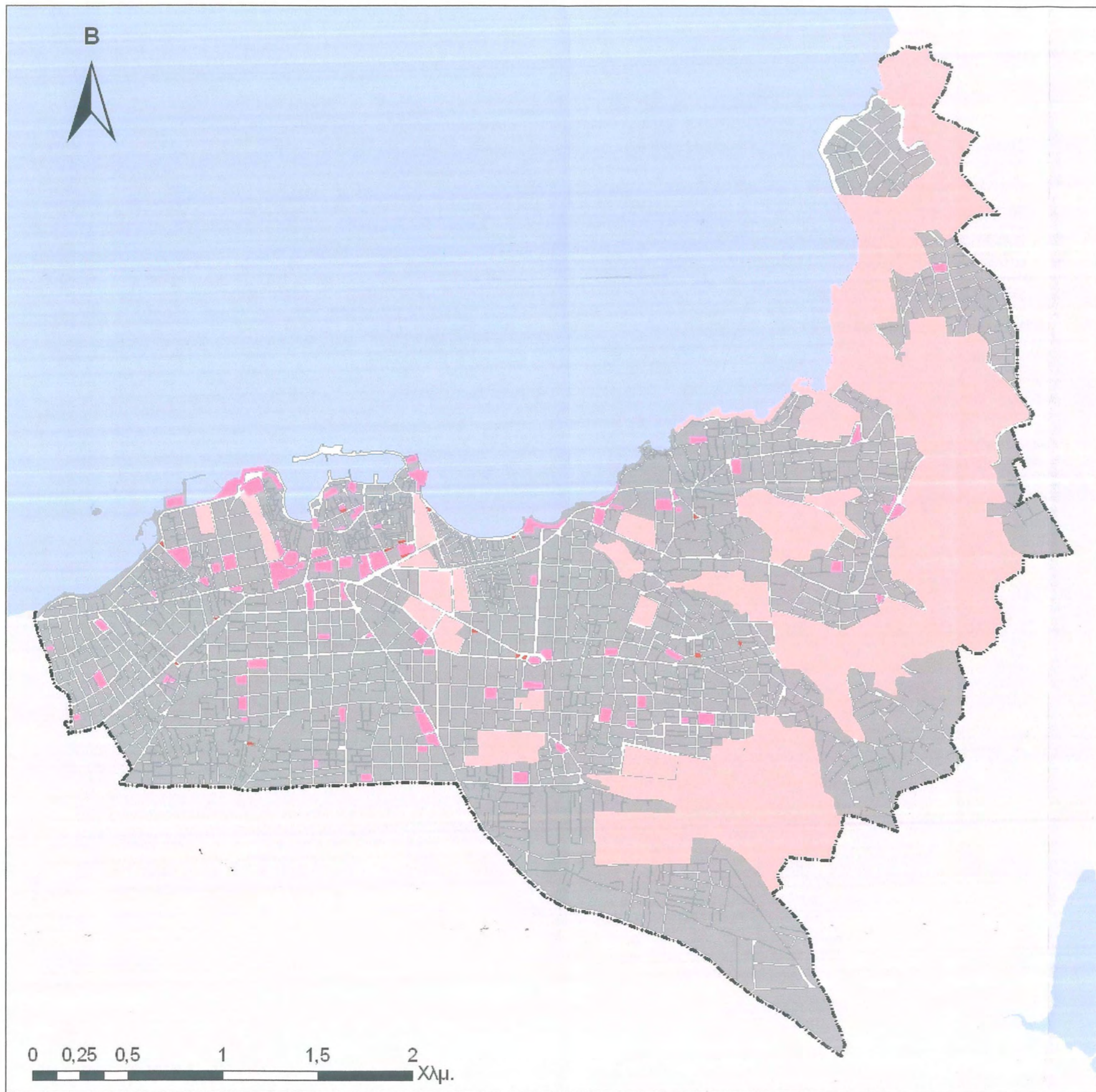
Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ, bing maps

Ομάδα Μελέτης Κοκολόγος Δήμος
Τσίτουρα Ιωάννα

Επβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.

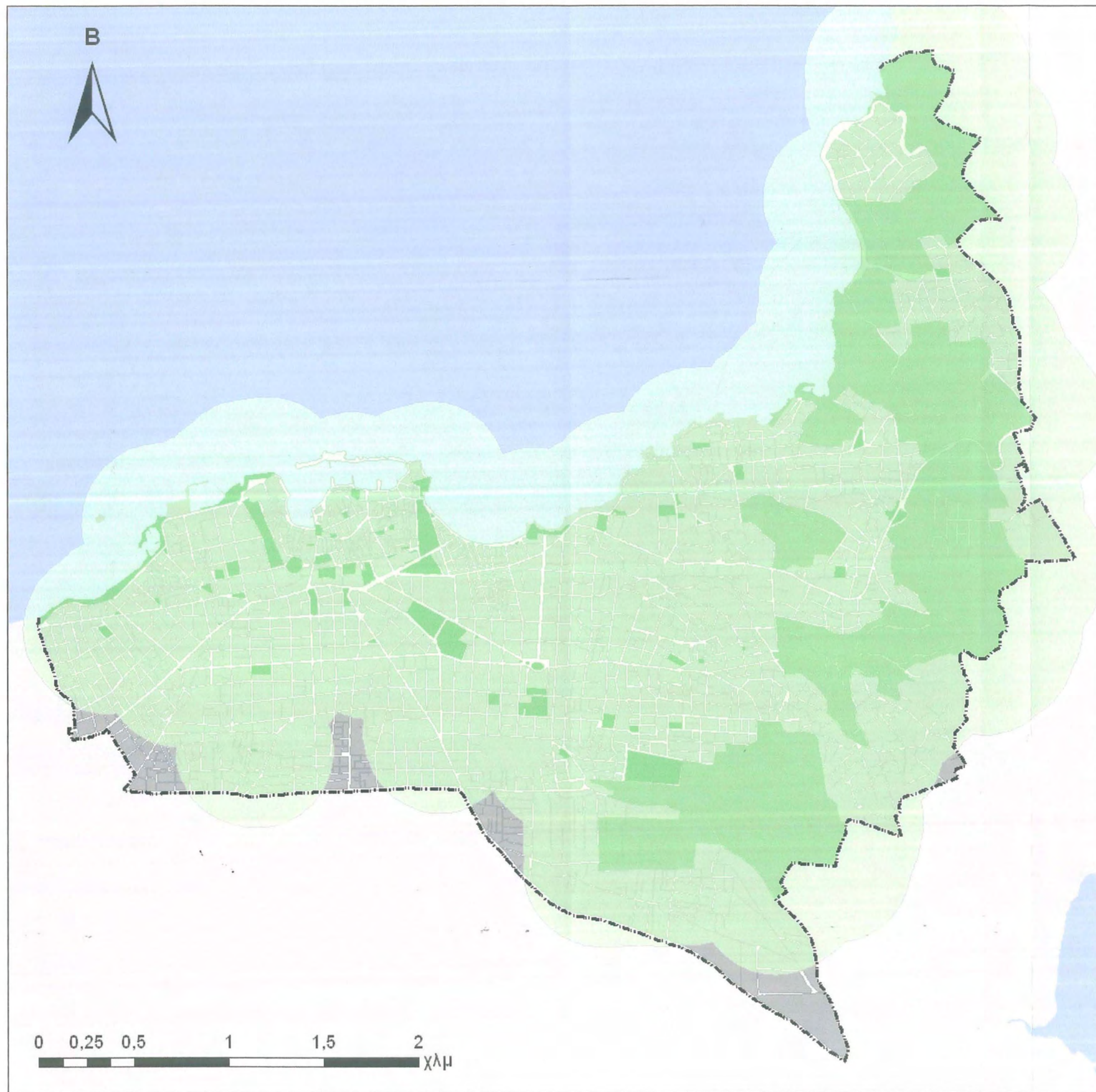
ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ 2010

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ	
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΝΟΠΙΟΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ	
ΧΑΡΤΗΣ 11	ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ
ΚΛΙΜΑΚΑ	1:20.000
Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ	
Ομάδα Μελέτης Κοκολόγος Δήμος Τσίτουρα Ιωάννα	
Επβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.	
ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010	

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Όρια Δήμου
- Δημοσίοι Υπαίθριοι Χώροι
- Ακτίνα Εξυπηρέτησης (400μ.)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
 ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
 ΕΝΟΠΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ
 12

ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΣΙΤΟΤΗΤΑΣ

ΚΛΙΜΑΚΑ

1:20.000

Πηγές: Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ

Ομάδα Μελέτης: Κοκολόγος Δήμος,
 Τσίτουρα Ιωάννα

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΠΡΟΤΑΣΗ

8.1 Αρχές και Στόχοι

Η κατανόηση της οικολογικής κρίσης και της κλιματικής αλλαγής και οι στρατηγικές αντιστροφής μιας δυσοίωνης πραγματικότητας για τις πόλεις και τους κατοίκους τους, στρέφουν την προσοχή, στο ριζικό μετασχηματισμό της πολεοδομικής προσέγγισης και της αναπτυξιακής στρατηγικής και επομένως, των γενικότερων στόχων και των αρχών που τις διέπουν. Οι πόλεις πρέπει να επανέλθουν σε μια πιο βιώσιμη κατάσταση, ο αστικός χώρος πρέπει ν' αποφορτιστεί, ν' αδειάσει από αυτοκίνητα, να πρασινίσει και να επουλωθεί. Η σχεδιαστική στρατηγική αφορά μικρότερης ή μεγαλύτερης κλίμακας αναπλάσεις που συγκροτούν πράσινα δίκτυα δημόσιων υπαίθριων χώρων.

Οι στόχοι εκφράζουν τις γενικές αρχές και την επιθυμητή κατεύθυνση προς την οποία θα προσανατολιστεί ο σχεδιασμός ενοποίησης των δημόσιων υπαίθριων χώρων. Οι στόχοι αυτοί διαμορφώνονται με γνώμονα την επίλυση των προβλημάτων που έχουν διαπιστωθεί από την ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης και τις διαφαινόμενες τάσεις για ανάπτυξη της περιοχής και συνοψίζονται στα παρακάτω:

- 1) Ο λειτουργικός εκσυγχρονισμός της πόλης, μέσα από τη διαφύλαξη της ιστορικότητας αλλά και την προσαρμογή της στις σημερινές απαιτήσεις για καλή ποιότητα ζωής.
- 2) Η συνέχεια και η διεύρυνση του δημόσιου ελεύθερου χώρου μέσα από τη δημιουργία μιας συνδετήριας διαδρομής που θα αποτελέσει την καρδιά της δημόσιας ζωής των Χανίων.
- 3) Η τόνωση των συλλογικών δραστηριοτήτων και η ανάπτυξη νέων σχέσεων του υποκειμένου με τον χώρο.
- 4) Η εξυπηρέτηση του διαφορετικού τύπου ροών και κινήσεων (περίπατος-αναψυχή, μετάβαση σε συγκεκριμένα σημεία εξυπηρέτησης).
- 5) Η εξασφάλιση της βιοκλιματικής λειτουργίας με την κατάλληλη σκίαση και τον αερισμό και η εισαγωγή φυσικών υλικών (χώμα, νερό, πράσινο).

6) Η λειτουργική σύνδεση, η προστασία και η ανάδειξη της ιστορικής φυσιογνωμίας της παλιάς πόλης αλλά και των περιοχών ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς, με στόχο την ελαχιστοποίηση της κυκλοφορίας των οχημάτων.

7) Η βελτίωση της εξυπηρέτησης και της ασφάλειας των πεζών.

8.2 Βασικά Στοιχεία Πρότασης

Μετά την ανάλυση και αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων, αλλά και των αδυναμιών τις περιοχής μελέτης, και συνεκτιμώντας τα αποτελέσματα από τη σύνθεση των χαρτών καταλληλότητας του προηγούμενου κεφαλαίου, παράλληλα με την ενσωμάτωση δεδομένων υφιστάμενων και προς υλοποίηση μελετών που υπάρχουν για την περιοχή του Δ.Χανίων, προτείνεται η διαμόρφωση του δικτύου δημόσιων υπαίθριων χώρων που απεικονίζεται στο Χάρτη 13. Η πρόταση στηρίζεται στη σύζευξη περιοχών με διαφορετική συμβολική αξία για την πόλη. Η Παλιά Πόλη, το δικαστικό μέγαρο, το παραλιακό μέτωπο, τα διατηρητέα κτίρια της Χαλέπας, τα τείχη, η Αγορά, η μητρόπολη κ.ά αποτελούν συμβολικά κέντρα που η άρθρωση τους σε ένα συνεχές μέσω του δημόσιου υπαίθριου χώρου τα καθιστά μέρη ενός κειμένου που αφηγείται την ιστορία της πόλης (Εικόνα 35).

Εικόνα 35: Σε μια Διαδρομή 350χρόνια Ιστορίας

Πηγή: Bing Maps

Το δίκτυο αυτό αποτελείται από τις κύριες διαδρομές πρασίνου και τις δευτερεύουσες, ανάλογα με τον συνολικό βαθμό καταλληλότητας κάθε διαδρομής που προκύπτει από το άθροισμα των επιμέρους χαρτών καταλληλότητας.

Τα κύρια σημεία της πρότασης συνοψίζονται παρακάτω:

-Δημιουργία νέων δημόσιων υπαίθριων χώρων. Οι προτεινόμενες θέσεις αυτών, που στον Χάρτη 13 εμφανίζονται με πορτοκαλί χρώμα, προέκυψαν από τον συνδυασμό των

δεδομένων του Πίνακα 19 με το δείκτη πρασίνου ανά γειτονιά, του Χάρτη 12 με τις ζώνες επιρροής των υφιστάμενων Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων και του Χάρτη 115 με την καταλληλότητα των χρήσεων γης στον οποίο απομονώσαμε τους αδόμητους χώρους αλλά και τους μη διαμορφωμένους δημόσιους υπαίθριους χώρους

-Σχεδιασμός ενός δικτύου κίνησης-στάσης των πεζών και περιορισμός του χώρου κυκλοφορίας των αυτοκινήτων, με τις αναγκαίες παρεμβάσεις για την αναδιευθέτηση των κυκλοφοριακών ροών. Προτείνεται λοιπόν η τροποποίηση κάποιων από τους οδικούς άξονες σε δρόμους ήπιας κυκλοφορίας, σε αμιγής πεζόδρομους και ποδηλατοδρόμους (βλ.Χάρτη 14), για την λειτουργική ενοποίηση των χώρων πρασίνου της περιοχής μελέτης και τη ενθάρρυνση άλλων τρόπων μετακίνησης, που θέτουν σε πρώτη προτεραιότητα την ποιότητα ζωής.

- Στις πράσινες αυτές διαδρομές συνδέονται και τα ρέματα. Με αυτόν τον τρόπο, εντάσσονται στον αστικό ιστό ως δομικό στοιχείο της πόλης και αναβαθμίζουν την ευρύτερη περιοχή τους.

-Η τάφος μετατρέπεται σε πράσινη ζώνη, που περιβάλλει το ενετικό τείχος. Μπορεί να μετατραπεί σε κύριο πάρκο της πόλης, βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής με την παροχή μιας σειράς εγκαταστάσεων αναψυχής, όπως χώρων ανάπαυσης και χώρων περιπάτου και άσκησης. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για εκθέσεις και αθλητικές δραστηριότητες.

-Προσθήκη βλάστησης στους οδικούς άξονες κατά μήκος των πεζοπορικών διαδρομών ως ενοποιητικό και ταυτόχρονα βιοκλιματικό στοιχείο του χώρου, ώστε να παροτρύνουμε τους χρήστες για πεζοπορία και περιήγηση σε ένα ενοποιημένο δίκτυο πρασίνου, αλλά και ως διαχωριστικό (παρτέρι κατά μήκος του δρόμου) μεταξύ πεζοδρομίου και δρόμου και παράλληλα ως εμπόδιο (bollards) παράνομης στάθμευσης των αυτοκινήτων στα κράσπεδα των πεζοδρομίων.

-Διαμόρφωση των δημόσιων υπαίθριων χώρων των εισόδων στην πόλη. Οι πύλες εισόδου είναι στην οδό Κισσάμου (Γέφυρα Κλαδισσού), στην οδό Αποκορώνου (Χανιά-Σούδα), στην οδό Ακρωτηρίου (Χανιά- Αεροδρόμιο) και στην οδό Αναπαύσεως (Χανιά-Νέα Εθνική Οδός).

-Ως προς την παραθαλάσσια ζώνη, προτείνεται πέρα από την πεζοδρόμηση και εξυγίανσή της ο εφοδιασμός της με νέες χρήσεις που θα αποκαταστήσουν την ελκτικότητα της τους μήνες εκτός τουριστικής αιχμής.

-Πολιτική αποθάρρυνσης της κυκλοφορίας στην παλιά πόλη. Η πολιτική αυτή προωθεί την ιδέα του πλήρους αποκλεισμού της κυκλοφορίας των ΙΧ αυτοκινήτων στη παλιά

πόλη και τη διαμόρφωση ενός δικτύου πεζοδρόμων, με πόλους αναφοράς τους κοινόχρηστους χώρους (πρασίνου, αναψυχής). Από τον αποκλεισμό της περιοχής εξαιρούνται τα δημόσια μέσα μεταφοράς (mini-bus) και τα ειδικά οχήματα (πυροσβεστικά, ασθενοφόρα, κλπ.).

- Η αυστηρή οριοθέτηση του υπαίθριου χώρου που καταλαμβάνουν τα καταστήματα αναψυχής (τραπεζοκαθίσματα κλπ.).

-Προτείνεται να πραγματοποιηθεί ανάλυση της κυκλοφορίας των αυτοκινήτων, ώστε να υπολογιστεί η απαιτούμενη χωρητικότητα χώρων στάθμευσης, και υλοποίηση εγκαταστάσεων στάθμευσης των αυτοκινήτων, οι οποίες μπορούν να τοποθετηθούν κάτω από της οδούς και ακόμα, κατά ένα μέρος κάτω από τις πλατείες.

-Με αφετηρία το υφιστάμενο σύστημα κυκλοφορίας προτείνεται στην κεντρική υπόλοιπη περιοχή ένα σύστημα μονοδρομήσεων των κεντρικών αρτηριών, που κατανέμει με ορθολογικό και ασφαλέστερο τρόπο τις μετακινήσεις, εξοικονομώντας οδικό χώρο για προσφορά σε θέσεις στάθμευσης σε περιοχές κατοικίας, ή διαπλάτυνση των πεζοδρομίων.

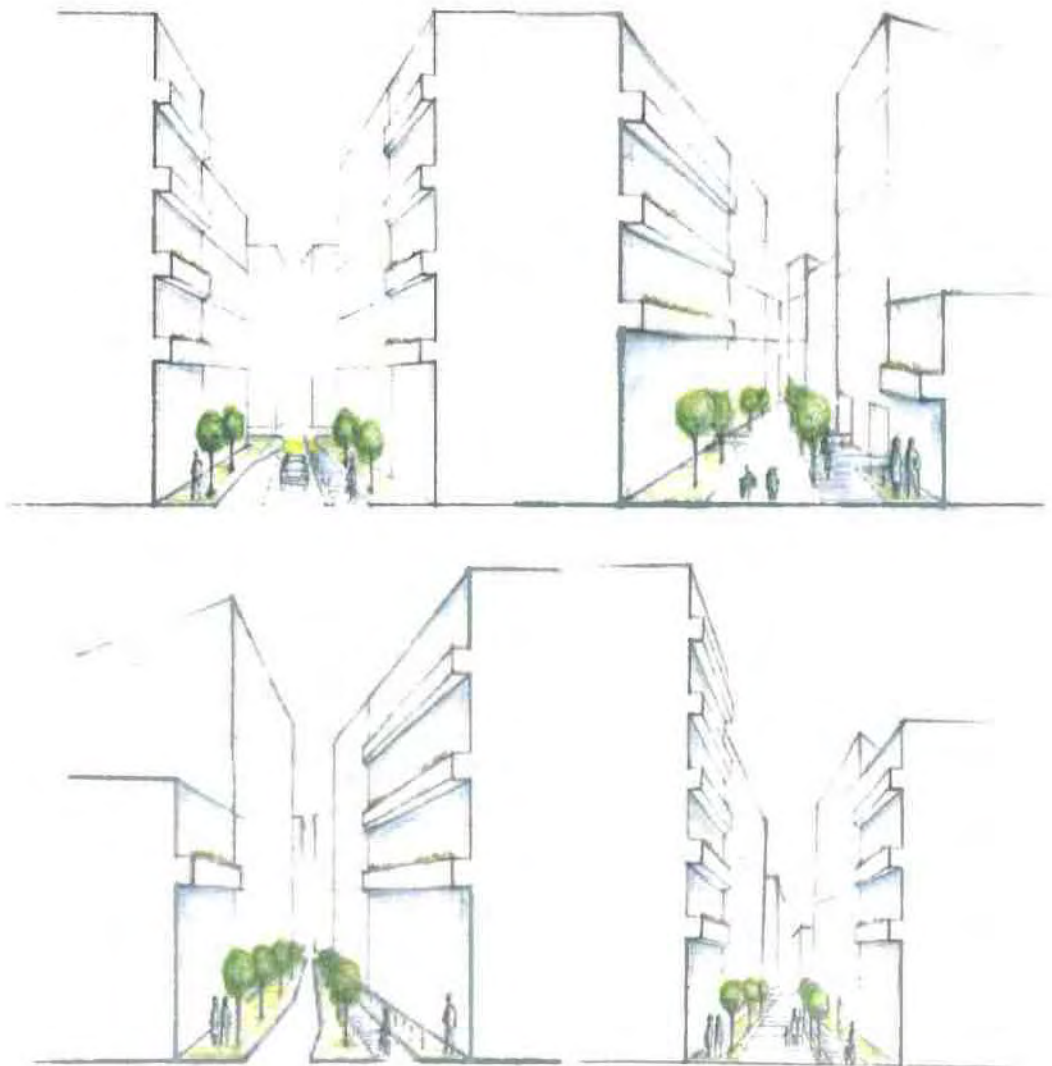
Η πολιτική αυτή έχει σαν στόχο, αφενός μεν τη βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών στις βασικές διασταυρώσεις του δικτύου, αφετέρου δε τη σχετική αποθάρρυνση της κυκλοφορίας των επιβατικών αυτοκινήτων από το κέντρο.

-Δημιουργία οδών ήπιας κυκλοφορίας (WOONERF), οδών δηλαδή όπου θα επιτρέπεται η διέλευση και η στάθμευση οχημάτων, αλλά την προτεραιότητα σε κάθε περίπτωση θα την έχει η κίνηση των πεζών. Αυτό επιτυγχάνεται με σειρά τεχνικών παρεμβάσεων (π.χ. λάξευση του άξονα της κυκλοφορίας, φυτεύσεις, παγκάκια, κλπ.).

-Αναδιάρθρωση των δημόσιων συγκοινωνιών και λειτουργία γραμμής mini-bus περιφερειακά στην κεντρική περιοχή.

Στην συνέχεια παρουσιάζονται κάποια σκίτσα που απεικονίζουν μια πρόταση διαμόρφωσης των κύριων οδικών αρτηριών, των δρόμων ήπιας κυκλοφορίας και των πεζοδρόμων σύμφωνα με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις. Επιπλέον παρουσιάζονται παρακάτω κάποιες φωτορεαλιστικές εικόνες για τους δημόσιους υπαίθριους χώρους του δήμου Χανίων, που έχουν γίνει από το ΤΕΕ σε μια προσπάθεια παρότρυνσης της τοπικής αυτοδιοίκησης να ενδιαφερθεί για τη διαμόρφωση τους. Σ' αυτές ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να τοποθετηθεί η βλάστηση, οι θέσεις για στάση του κοινού αλλά και οι διάδρομοι πεζοπορίας, στον συνδυασμό των υλικών αλλά και στη διαφορετική αισθητική μιας παρόμοιας διαμόρφωσης σε σύγκριση με την υφιστάμενη κατάστασή τους.

Εικόνα 36: Κύρια οδική αρτηρία, Πεζόδρομος με διέλευση οχημάτων, δρόμος ήπιας κυκλοφορίας, πεζόδρομος

Πηγή: Νασοπούλου Κ., Πολυμάντη Χ., Χατζάρα Ε., 2005

Εικόνα 37: Προτάσεις για τα ρέματα

Πηγή: ΤΕΕ/ΤΔΚ

Εικόνα 38: Προτάσεις για την παραλία

Πηγή: ΤΕΕ/ΤΔΚ

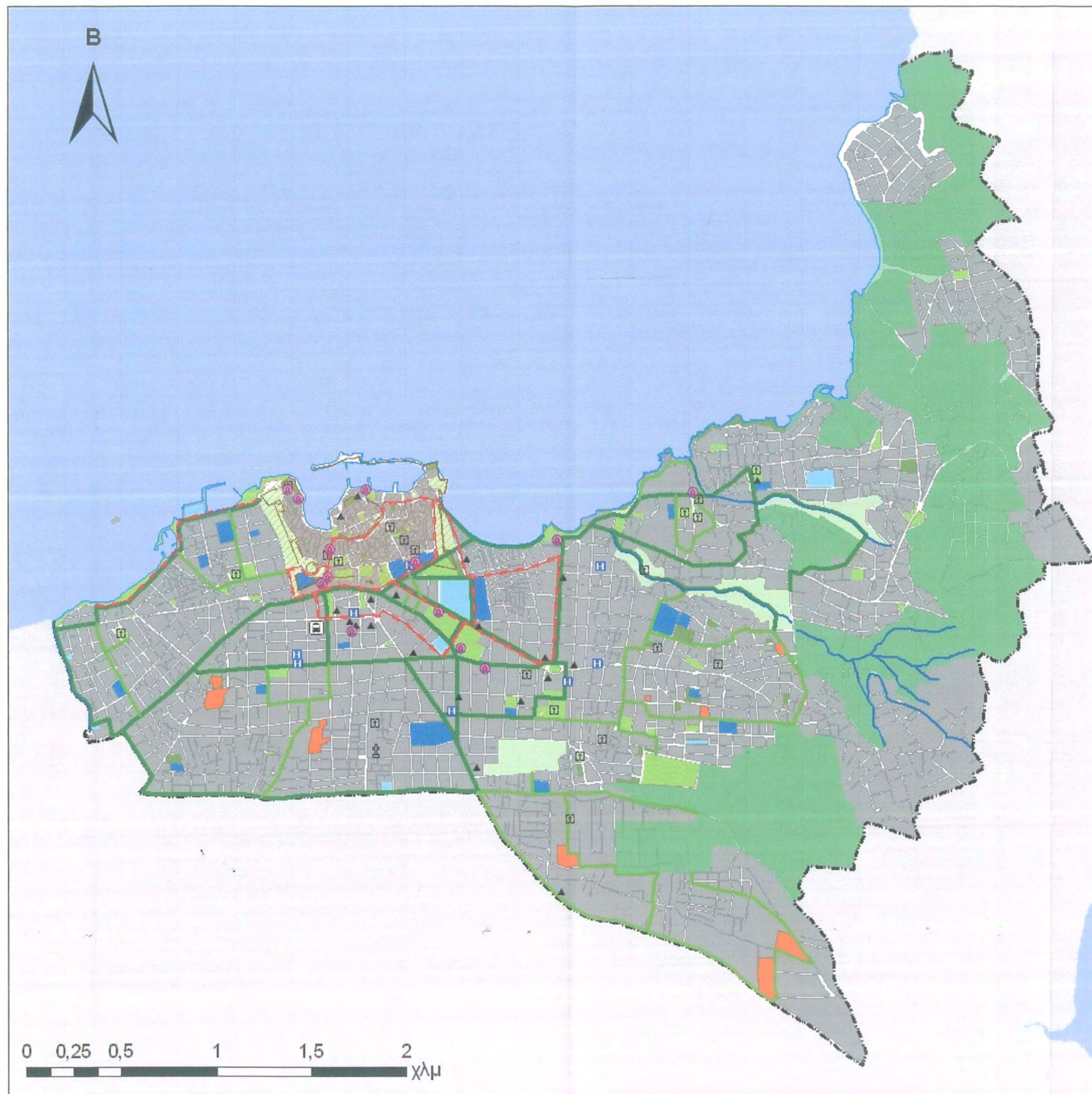

Εικόνα 39: Προτάσεις για τις πλατείες

Πηγή: ΤΕΕ/ΤΔΚ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Εννετικές & Βυζαντινές Οχυρώσεις
  - ☒ ΚΤΕΛ
  - Μουσεία- Πολιτιστικοί_φορείς
  - ▲ Δημόσιες_Υπηρεσίες
  - ☒ Νεκροταφείο
  - ☒ Εκκλησίες
  - ☒ Υγεία & Πρόνοια
  - Ακτογραμμή
  - Ρέματα
  - ☒ Όρια Δήμου
  - ☒ Αθλητισμός
  - ☒ Εκπαίδευση
  - ☒ Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι
  - ☒ Μη Διαμορφωμένοι Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι
  - ☒ Περιβατικό Πράσινο
- ΠΡΟΤΑΣΗ** (όλες οι οδοί θα είναι Πεζόδρομοι)
- ☒ Περιοχή Παλιάς Πόλης
  - Ποδηλατόδρομος
  - Δευτερευουσες Πράσινες Διαδρομές
  - Κύριες Πράσινες διαδρομές
  - ☒ Προτεινόμενοι προς Διαμόρφωση Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι
  - ☒ Προτεινόμενοι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΗΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΝΟΠΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ
13

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΔΙΚΤΥΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ
ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΚΛΙΜΑΚΑ

1:20.000

Πηγές Δήμος Χανίων, ΥΠΕΧΩΔΕ, ΤΒΕ/ΤΔΚ

Ομάδα Μελέτης Κοκολόγος Δήμος
Τσίτουρα Ιωάννα

Επβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Α.

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010

8.3 Συμπεράσματα

Το συμπέρασμα που προκύπτει από την ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης του δήμου Χανίων είναι ότι συγκεντρώνει πολλά χαρακτηριστικά που διευκολύνουν τη διαμόρφωση και τη σωστή λειτουργία ενός δικτύου ενοποίησης των δημόσιων υπαίθριων χώρων. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι τα ποικίλα μνημεία και αξιοθέατα που διαθέτει λόγω της μακραίωνης ιστορίας του, η απουσία μεγάλων κλίσεων στο σύνολο της έκτασής του, το πλεονέκτημα του παραλιακού μετώπου, οι καλές καιρικές συνθήκες, το πλούσιο φυσικό περιβάλλον και η ύπαρξη ικανοποιητικών εκτάσεων δημόσιων ελεύθερων χώρων.

Ωστόσο, στην περιοχή μελέτης υπάρχουν και σημαντικά προβλήματα-αδυναμίες όπως η πληθώρα των δημόσιων μη διαμορφωμένων και συνεπώς υποβαθμισμένων εκτάσεων (τείχη, ρέματα κ.ά.), οι οικιστικές πιέσεις στον εξωαστικό χώρο, το έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα και το πρόβλημα της παράνομης στάθμευσης, το μικρό ποσοστό χρήσης των δημόσιων συγκοινωνιών και του ποδηλάτου στις ημερήσιες μετακινήσεις, η συχνή παρεμπόδιση της ελεύθερης και ασφαλούς κυκλοφορίας των πεζών καθώς και η ελλιπής συντήρηση και ο λανθασμένος σχεδιασμός πολλών υφιστάμενων δημόσιων υπαίθριων χώρων.

Στο στάδιο της αξιολόγησης χρησιμοποιήθηκε μια μεθοδολογία πολλαπλών κριτηρίων και χαρτών καταλληλότητας από τον λογικό συνδυασμό των οποίων δόθηκαν σημαντικές κατευθύνσεις για τη διαμόρφωση της τελικής πρότασης του δικτύου ενοποίησης των δημόσιων υπαίθριων χώρων του δήμου Χανίων.

Το προτεινόμενο σχέδιο συνθέτει αρχαιολογικούς τόπους, περιοχές φυσικού κάλλους, θύλακες αναψυχής και εκπαιδευτικές υποδομές με τους δημόσιους ελεύθερους χώρους, σ' ένα πράσινο δίκτυο, δημιουργώντας ένα ολοκληρωμένο πλέγμα διαδρομών αειφορικού χαρακτήρα που δομεί και διαπερνά την πόλη, ενώ παράλληλα αναδεικνύει τη διαχρονικότητα της, την πολυπολιτισμικότητα, την ευαισθησία της απέναντι σε άτομα με κινητικές δυσκολίες και την οικολογική της συνείδηση.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε αναβαθμίζει τη δομή του άναρχου αστικού ιστού της πόλης των Χανίων, είναι απλή στην εφαρμογή της, ενώ το αποτέλεσμα που προκύπτει είναι ολοκληρωμένο, αντικειμενικά τεκμηριωμένο και βιώσιμο. Η πιθανή εφαρμογή της μελέτης αναμένεται βραχυχρόνια, να προκαλέσει καχυποψία και δυσaréσκεια της πλειοψηφίας των χρηστών αυτοκινήτου καθώς τα μέτρα και οι προτάσεις στοχεύουν στην αποθάρρυνση της χρήσης του και στην επιλογή

πο οικολογικών μέσων μεταφοράς όπως το περπάτημα, το ποδήλατο ή τις δημόσιες συγκοινωνίες. Ωστόσο, μεσο-μακροπρόθεσμα οι κάτοικοι αναμένεται προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα και να απολαύσουν τους καρπούς της προσπάθειας αυτής.

Ο Δ.Χανίων είναι ένας μεσαίου μεγέθους δήμος ο οποίος εμφανίζει πολλά κοινά στοιχεία με την πλειοψηφία των ελληνικών δήμων. Τα συμπεράσματα επομένως αυτής της εργασίας θα μπορούσαν να διερευνηθούν και να εφαρμοστούν κι αλλού, δίνοντας κατευθύνσεις στη λήψη αποφάσεων για τον πολεοδομικό σχεδιασμό, την αειφόρο αστική ανάπτυξη και τον πράσινο αστικό σχεδιασμό.

Τέλος να τονίσουμε ότι όσο σημαντική είναι η δημιουργία ενός δικτύου δημόσιων υπαίθριων χώρων άλλο τόσο σημαντική είναι και η συντήρησή και σωστή διαχείρισή του. Προκειμένου όμως ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η συντήρηση να φέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα που θα έχουν διάρκεια στο χρόνο, κρίνεται πολύ σημαντική η συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών, καθώς και της τοπικής κοινωνίας και της επιστημονικής κοινότητας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 20: Κατάλογος οδών με βάση την ιεράρχηση

Πρωτεύουσες Αρτηρίες	Δευτερεύουσες Αρτηρίες	Συλλεκτήριες οδοί
<ul style="list-style-type: none"> Χανίων - Ακρωτηρίου • Μανούσου Κουνδούρου • Ελ. Βενιζέλου • Στρ. Τζανακάκη • Αποκορώνου • Περίδου • Κισσό μου • Αναπαύσεως • Νεάρχου • Ηρακλείου 	<ul style="list-style-type: none"> • Εθνικής Αντιστάσεως • Ηρώων Πολυτεχνείου • Ζυμβρακάκηδων • Κων. Μάνου • Ιωάννη Σκαλτσούνη • Αλ. Παπαναστασίου • Κων. Μαλινου • Δεληγιαννάκη • Αλέκου Παναγούλη • Σφακιανάκη • Χαρ. Τρικούπη • Κ. Παλαμά • Δημοκρατίας • Βαλαωρίτου • Σολωμού • Παρθένου Κελαϊδή • Κυδωνιάς • Μάρκου Μπότσαρη • Θερίσσου • Α. Γογονή • Σαριδαντώνη • Σελίνου • Γεωργιακάκηδων 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαλέπας • Προφήτη Ηλία • Ελ. Βενιζέλου • Δαγκλή • Σωτήρου Κροκίδα • Ρούφου • Κνωσσού • Βήμα • Εμμ. Μπουντάκη • Μαργουνίου • Πειραιώς • Μελετίου Μεταξάκη • Γερασίμου Πάρδαλη • Ακτή Κανάρη • Ακτή Παττανικολή
Δευτερεύουσες Αρτηρίες (Π-Πόλη)	Τοπικές Οδοί	
<ul style="list-style-type: none"> • Χαλήδων • Καρ. Δημητρίου • Αρχολέων • Καλλέργων • Μινως • Δασκαλογιάννη • Κύπρου • Νικ. Φωκά 	Όλο το υπόλοιπο δίκτυο	

Πηγή: Φρατζεσκάκη Ι., 2001

Πίνακας 21: Τροχαία Ατυχήματα σε 22 Ελληνικές πόλεις

ΠΟΛΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ			ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΠΕΖΩΝ			(% ΑΤΥΧ. ΠΕΖΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ	
	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΚΑΙ 1000 ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΚΑΙ 1000 ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΚΑΤΑΤΑΞΗ
1. ΠΑΤΡΑ	3.228	2,10	3	1.081	0,70	5	33,5	9
2. ΗΡΑΚΛΕΙΟ	1.329	0,95	21	378	0,27	21	28,4	15
3. ΒΟΛΟΣ	1.411	1,11	19	547	0,43	13	38,8	4
4. ΛΑΡΙΣΑ	1.747	1,41	14	480	0,39	16	27,5	16
5. ΧΑΝΙΑ	1.403	2,16	2	557	0,86	2	39,7	3
6. ΙΩΑΝΝΙΝΑ	1.189	1,59	11	548	0,73	3	46,1	2
7. ΧΑΛΚΙΔΑ	488	1,11	18	183	0,42	14	37,5	5
8. ΚΑΒΑΛΑ	761	1,22	17	246	0,40	15	32,3	10
9. ΣΕΡΡΕΣ	819	1,51	12	248	0,46	12	30,3	14
10. ΚΑΛΑΜΑΤΑ	1.008	1,921	6	348	0,66	6	34,5	7
11. ΚΑΤΕΡΙΝΗ	931	1,80	9	299	0,58	7	32,1	11
12. ΤΡΙΚΑΛΑ	981	2,02	4	230	0,47	9	23,4	21
13. ΛΑΜΙΑ	401	1,30	16	143	0,46	11	35,7	6
14. ΡΟΔΟΣ	508	1,33	15	132	0,35	20	26,0	17
15. ΚΕΡΚΥΡΑ	693	1,90	7	331	0,91	1	47,8	1
16. ΒΕΡΟΙΑ	439	1,05	20	149	0,36	18	33,9	8
17. ΔΡΑΜΑ	810	1,96	5	205	0,50	8	25,3	19
18. ΚΟΜΟΤΗΝΗ	611	1,50	13	156	0,38	17	25,5	18
19. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ	767	1,88	8	190	0,47	10	24,8	20
20. ΞΑΝΘΗ	900	2,35	1	280	0,73	4	31,1	13
21. ΚΟΖΑΝΗ	205	0,59	22	64	0,18	22	31,2	12
22. ΚΑΡΔΙΤΣΑ	570	1,72	10	118	0,36	19	20,7	22
Μ.0.22 ΠΟΛΕΩΝ	964	1,57		314,23	0,50		32,6	

Πηγή: Ερευνητικό Πρόγραμμα DUMAS

Πίνακας 22: Υπολογισμός Δείκτη Πρασίνου

	Ευρωεκλογές 2009		Πληθυσμός με ηλικία 1-18 χρονών	Συνολικός κατά προσέγγιση πληθυσμός	Έκταση γειτονιάς (τ.μ.)	Έκταση Δημόσιων Υπαιθριων Χώρων (τ.μ.)	τ.μ./κάτοικο
	Σύνολο εγγεγραμμένων ατόμων στον εκλογικούς καταλόγους (18+)	Ποσοστό του συνολικού πληθυσμού					
Χαλέπα	11215	27%	3010	14225	2267097	228253	16,045646
Αγίου Ιωάννη	7054	17%	1895	8949	1272570	176601	19,733433
Παχιανά	6850	16%	1784	8634	1422296	46672	5,4057059
Νέα Χώρα	6786	16%	1784	8570	788336	79310	9,2545485
Παλιά Πόλη	10319	24%	2676	12995	978302	253267	19,489933
Σύνολο εγγεγραμμένων ατόμων στον εκλογικούς καταλόγους του Δήμου (18+)	42224						
Συνολικός πληθυσμός του Δήμου	53373						
Πληθυσμός Δήμου με ηλικία 1-18 χρονών	11149						

ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΔΗΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

	ΟΝΟΜΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΧΟΛΙΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ
1	1821	Παλιά Πόλη	Άγιος Νικόλας Σπλάντζια	Ελληνική Επανάσταση
2	1866	Κέντρο	Νέα Καταστήματα	Κρητική Επανάσταση
3	1912	Αγ.Ιωάννης	Δεξαμενή	Βαλκανικοί Πόλεμοι
4	5ης Μερραρχίας	Παλιά Πόλη	Καστέλι	Μερραρχία Κρητών
5	Αγίου Τίτου	Παλιά Πόλη	Καστέλι Μερραρχία	Επίσκοπος Κρήτης
6	Αθηναγόρα Πατρ.	Παλιά Πόλη	Τριμάρτυρη	Οικουμενικός Πατριάρχης
7	Αντιμεταξικής Εξέγερσης	Αγ.Ιωάννης	Μακεδονομάχων - Μιχελογιάννη	Χανιά 1938
8	Αριστοτέλους	Αγ.Ιωάννης	Από Σφακιωτάκη	Αρχαίος Φιλόσοφος
9	Αρκαδίου	Αγ.Ιωάννης	8ο Δημοτικό	Ιστορική Μονή
10	Ασπασία Γκαζή	Χαλέππα	Πλατεία Γηροκομείου	Κοινωνική Ευεργέτης
11	Βαφέ	Νέα Χώρα	Από Πετρώφ	Ιστορικό Χωριό
12	Βενιζέλου Ελενας	Χαλέππα	Οικία Βενιζέλων	Κοινωνική Ευεργέτης
13	Βενιζέλου Ελευθέριου	Παλιά Πόλη	Σαντριβάνι	Πρωθυπουργός Ελλάδος
14	Βενιζέλου Σοφοκλή	Κέντρο	Δημοτική Αγορά	Κρητικός Πολιτικός
15	Γουνάκη	Νεα Χώρα	Σελίνου Χάου	Δωρητής
16	Ελευθερίας	Κέντρο	Δικαστηρίων	
17	Ευαγγελίστριας	Χαλέππα	Π.Ηλία - Ρωμανού	Ιερός Ναός
18	Θερίσου	Χαλέππα	Μείντάνι	Ιστορικό Χωριό
19	Καγιαλέ	Χαλέππα	Άγιος Γεώργιος	Αγωνιστής 1897
20	Κατεχάκη Γεωργίου	ΠαλιάΠόλη	Τελωνείο	Στρατηγός
21	Κολοκοτρώνη	Κέντρο	Αποκορώνου - Γρηγορίου Ε	Αγωνιστής 1821
22	Κούνδουρου Εμμ.	Λενταριανά	Άγιος Χαράλαμπος	
23	Λουκάρεος	Νεα Χώρα	Πευκάκια Πάρκο(Πολυχρόνη Πολυχρονίδη)	Πατριάρχης
24	Μαρκοπούλου	Κέντρο	1ο Γυμνάσιο	Στρατ-Αγωνιστής 1912-1922
25	Μάχης της Κρήτης	Κέντρο	Κοτσάμπαση Μάιος 1941	Μαιος 1941
26	Μεταπολιτευτικής Επιτροπής	Νεα Χώρα	Μ.Μπότσαρη - Κισσάμου	1895
27	Μουντάκη Ιωάννη	Χαλέππα	Κατσαμπάς	Δήμαρχος Χανίων
28	Πάρκο Γεωργιάδη Ανδρέα	Κέντρο	Μ.Μπότσαρη - Μαργουνίου	Ζωγράφος
29	Πάρκο Ειρήνης & Φιλίας		Α.Παπανδρέου - Πλουμιδάκη	
30	Πάρκο Κινήματος 1938	Χαλέππα-Ελ.Βενιζέλου	Ε.Βενιζέλου - Ναζάκη	
31	Πάρκο Πολυχρόνη Πολυχρονίδη	Νεα Χώρα	Παιδική Χαρά	Κρητικός Πολιτικός
32	Τάλω	Παλιά Πόλη	Κάτωθι Ξενία	Μυθικός Ήρωας
33	Χορτατζών	Κέντρο	Δυτικά της Αγοράς	Βυζαντινός οίκος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

Ελληνόγλωσσα

Ανανιάδου, Μ. (1992) «*Σχεδιασμός Τοπίου και Δημόσιων Υπαίθριων Χώρων στη Θεσσαλονίκη*» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://library.tee.gr/digital/techr/1992/techr_1992_4_117.pdf> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Ανανιάδου, Μ. (1995) «*Σχεδιασμός Αστικών Υπαίθριων Χώρων*», Θεσσαλονίκη: Ζήτη

Ανανιάδου, Μ. (1997) «*Αρχιτεκτονική τοπίου, σχεδιασμός αστικών χώρων : κριτική και θεωρία, σύγχρονες τάσεις σχεδιασμού τοπίου*», Θεσσαλονίκη : Ζήτη

Ανανιάδου, Μ. και Καραδήμου, Α. (2009) «*Πλατείες της Ευρώπης, πλατείες για την Ευρώπη*», Ερευνητικό Πρόγραμμα Συνεργασίας: Η πλατεία. Ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά, Θεσσαλονίκη: Ζήτη

Ανδρικοπούλου, Ε. κ.ά. (2007) «*Πόλη και πολεοδομικές πρακτικές για βιώσιμη αστική ανάπτυξη*», Αθήνα: Κριτική

Αραβαντινός, Α. και Κοσμάκη, Π. (1988) «*Υπαίθριοι Χώροι στην Πόλη. Θέματα ανάλυσης και πολεοδομικής οργάνωσης αστικών ελεύθερων χώρων και πρασίνου*», Αθήνα: Συμεών

Γαβρηλίδης, Δ. (2009) «*Αστικό Πράσινο και Αστική Ευθύνη*» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <<http://www.nafpaktia.com/articles/2336/astiko-prasino-kai-astiki-eythyni>> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Γκουμπούλου, Γ. (2009) «*Δημόσιος Χώρος: Πολίτες για το Δημόσιο Χώρο*» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://teetdk-library.blogspot.com/2009/09/blog-post_14.html> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Γοσποδίνη, Α. (1996) «*Σημειώσεις Μαθήματος: Αστική Σύνθεση*», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Γοσποδίνη, Α. (1995) «*Σημειώσεις Μαθήματος: Ιστορία της πόλης και της Πολεοδομίας*», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Γρίβα, Γ. (2009) «*Ενοποίηση αρχαιολογικών και Δημόσιων υπαίθριων χώρων: η περίπτωση του Άργους*», Βόλος

Ελληνική Εταιρεία, (2006) «*Ελεύθεροι χώροι και χώροι πρασίνου στις Ελληνικές πόλεις*», Ημερίδα: Σε κίνδυνο οι ελεύθεροι χώροι και χώροι πρασίνου στις ελληνικές πόλεις, Αθήνα

Ευαγγελίδου, Μ. «Εργαλεία πολεοδομικού σχεδιασμού στην υπηρεσία των ΟΤΑ για την διεύθυνση των κοινόχρηστων χώρων και την αναβάθμιση του αστικού πρασίνου» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <library.tee.gr/digital/m2465/m2465_evaggelidou.pdf> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Ζυγούρη, Φ. (2007) «Κοινόχρηστοι Χώροι: Νομικά Εργαλεία και Πολιτικές απόκτησής τους. Ανάλυση της ελληνικής πραγματικότητας και σύγκριση με τις χώρες της Γερμανίας, της Ολλανδίας και των Η.Π.Α.», Βόλος

Καρύδης, Δ. (2005) «Αναγνώσεις του δημόσιου υπαίθριου χώρου της πόλης», Διάλεξη στο μάθημα 'Ειδικά θέματα Πολεοδομίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://209.85.229.132/search?q=cache:P8pFZ59PqgJ:courses.arch.ntua.gr/fsr/108285/EIDIKA%20THEMATATA%20POLEODOMIAS> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Καψανάκη, Ε. (2007) «Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός στο Αστικό Περιβάλλον. Προστασία και Ανάδειξη των Ελεύθερων Υπαίθριων Χώρων» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <https://courses.arch.ntua.gr/fsr/114617/Kapsanaki.pdf> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Κίκηρα, Μ. (2008) «Βιοκλιματικός Σχεδιασμός Δημόσιων Ανοιχτών Χώρων», Διεθνές Συνέδριο 'Χτίζοντας οικο-Γειτονίες στη Μεσόγειο: Βιώσιμες πόλεις και τοπική διακυβέρνηση' [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://www.scribd.com/doc/17601719/MEDECOKikira> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Κλώκα, Μ. κ.ά. (1996) «Ελεύθεροι χώροι: Μια πρόταση για πυκνοδομημένες περιοχές, μέσα από την εμπειρία μας από την περιοχή της Πλατείας Κυριακού (Βικτωρίας) και της Πλατείας Αττικής» Ημερίδα 'Για τη Διάσωση των Ελεύθερων Χώρων της Αθηνάς', Αθήνα

Κοσμάκη, Π. (2008) «Αρχιτεκτονική υπαίθριων δημοσίων χώρων σε αστικό και φυσικό τοπίο: Αναγνώσεις Τοπίων» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://courses.arch.ntua.gr/el/arxitektoniki_ypaiurivn_dhmosivn_xvrvn_se_astiko_kai_fysiko_topio/periexomeno_mauimatos/2008-2010.html> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Κοσμάκη, Π. και Λουκόπουλος, Κλ. «Αστικά κενά – Μικρά πάρκα» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://www.monumenta.org/article.php?IssueID=2&lang=gr&CategoryID=3&ArticleID=86> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Λαμπρόπουλος, Α. (2008) «Από την Σύγχρονη Τέχνη για τον Δημόσιο Χώρο, στην Τέχνη του Δημόσιου Χώρου» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://www.eete.gr/uplds/File/LAMPROPOULOS_TEST.doc - 24k> [πρόσβαση στις 27/04/2010]

Λιονάτου, Μ. (2008) «Αρχιτεκτονική τοπίου και Δίκτυα Πρασίνου Στα σύγχρονα Αστικά Κέντρα: Δυνατότητες-Προοπτικές-Μεθοδολογία κι Εφαρμογή. Το Παράδειγμα της Αάρισας», Θεσσαλονίκη

Μαγαλιού, Β. (2008) «Οι ελεύθεροι χώροι και η τιμεντένια αισθητική των πόλεων» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <<http://www.oikologio.gr/content/view/1464/5/>> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Μανωλικάκη, Ε. (2008) «Ανάπλαση και βιώσιμη ανάπτυξη ιστορικών κέντρων πόλεων: Η περίπτωση των Χανίων», Βόλος

Μπαρμπέρης, Α. (2007) «Ανάλυση και Αξιολόγηση της Εξασφάλισης Αστικών Κοινόχρηστων Χώρων με χρήση ετερογενών πρωτογενών δεδομένων. Συγκριτική προσέγγιση στο Βόλο και τη Λάρισα», Βόλος

Μπέλση, Μ. (2006) «Χωροχρόνος, πλατείες και φυσιογνωμία της πόλης στον αστικό σχεδιασμό», Αθήνα: Καρακώτσογλου

Μπολωνάκη, Στ. (2009) «Τέχνη στον δημόσιο χώρο σαν στοιχείο του αστικού σχεδιασμού», Συνέδριο: Σύγχρονη τέχνη και δημόσιος χώρος, Αθήνα, [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://www.eete.gr/uplds/File/Bolonaki_intervention.doc - -lk> [πρόσβαση στις 27/04/2010]

Νασοπούλου, Κ. κ.ά. (2006) «Επέμβαση στον Αστικό Χώρο» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <<https://courses.arch.ntua.gr/fsr/.../nasopoulou%20hatzara%20poulmenti.pdf>> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Ντουνιαδάκη, Κ. (2006) «Πολεοδομικός Σχεδιασμός και αστικό πράσινο», Ημερίδα 'Το πράσινο μας αφορά όλους', Χανιά, [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://www.ecocrete.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=2961&Itemid=82> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Οικονόμου, Δ. «Παρατηρήσεις για το Νόμο 2508/97 για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/2058/1/laws_113_121_19978.pdf> [πρόσβαση στις 24/04/2010]

Οικονόμου, Χ. (2009) «Αστικός περιβαλλοντικός σχεδιασμός», Ημερίδα: Βιοχωριό, Κοζάνη

Πορτάλιου, Ε. (2009) «Το Πράσινο στον Αστικό και Περαστικό Χώρο- Αρχιτεκτονική – Πολεοδομική Προσέγγιση και ο ρόλος των κοινωνικών κινημάτων», Ημερίδα ΤΕΕ: 'Αστικό Περιβάλλον και Εξοικονόμηση Ενέργειας σε Συνθήκες Κλιματικής Αλλαγής. ο ρόλος των ΟΤΑ', Θεσσαλονίκη

Πουλίου, Α. (2007) «Διαχείριση χώρων αστικού πράσινου. ο ρόλος τους στην αστική ανάπτυξη», Βόλος

Σφακιανάκη, Β. (2006) «Αναζητώντας τους δημόσιους χώρους στο Ηράκλειο» [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL:

<http://www.ecocrete.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=2427&Itemid=42> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Τερζόγλου, Ι. κ.ά. (2009) «Γνωστική Περιοχή: Υπαίθριος Κοινόχρηστος Χώρος», [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <http://courses.arch.ntua.gr/el/architektoniki_yraiurivn_dhmosivn_xvrnv_se_astiko_kai_fysiko_topio/periexomeno_mauimatos/2008-2010.html> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Τζώρτζη Τζ., Σαρίκου Σ., «Ενοποίηση και Σχεδιασμός Μικρών Αστικών Χώρων με Βιοκλιματικές Συνθήκες», διαθέσιμο στο URL: <vergina.eng.auth.gr/IHT/Proc8th/099.doc> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Τζώρτζη, Τζ. (2009) «Η συμβολή του Πρασίνου στη βελτίωση του μικροκλίματος. Παραδείγματα σχεδιασμού και κατευθύνσεις», Ημερίδα: 'Αστικό περιβάλλον και εξοικονόμηση ενέργειας σε συνθήκες Κλιματικής Αλλαγής: ο ρόλος των ΟΤΑ', Θεσσαλονίκη, [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <vergina.eng.auth.gr/IHT/Proc8th/099.doc> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Τσοπουρίδου, Κ. (2009) «Προσβασιμότητα αστικών χώρων πρασίνου», Βόλος

Φρατζεσκάκη Ι., Δοκουμετζίδη Ι. και Ρέντζο Δ. (2001) «Μελέτη Κυκλοφοριακής Οργάνωσης και Στάθμευσης του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Χανίων και Σούδας»

Χριστοφιλόπουλος, Δ. (2007) «Πράξη Εφαρμογής Πολεοδομικής Μελέτης», Σακκούλας: Αθήνα

Χρυσομαλλίδου, Ν. κ.ά. (2005) «Αειφόρος Ανάπτυξη Ελεύθερων Χώρων σε Αστικό Περιβάλλον», Θεσσαλονίκη, [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <library.tee.gr/digital/kma/kma.../kma_m1162_xrisomallidou.pdf> [πρόσβαση στις 23/02/2010]

Ξενόγλωσσα

“A key for sustainable cities” International Conference “Urban Spaces” (2008), Bulgaria

“Urban open space plan”, (2007) [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <<http://www.tempe.gov/comdev/UrbanOpenSpace/TempUrbanOpenSpacePlan%5BDEC07%5D.pdf>> [πρόσβαση 02/03/2010]

Campbell, K. (2001) “Rethinking open space open space provision and management: a way forward”, Edinburgh, [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <<http://www.scotland.gov.uk/Publications/2001/03/8576/File-1>> [πρόσβαση 02/03/2010]

Carmona, M. (2003) “Public places - urban spaces : the dimensions of urban design”, New York : Architectural Press

- Cliff, M. (1992) "*Urban design : street and square*", London : Butterworth Architecture
- Dunnett, N. etc. (2002) "*Improving Urban Parks, Play Areas and Green Spaces*" [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <<http://www.dtlr.gov.uk> > [πρόσβαση:02/05/2010].
- Eamonn, C. (2008) "*The politics of the piazza : the history and meaning of the Italian square*", London: Ashgate
- Ericson, D. (2006) "*Metro Green: Connecting Open Space in North America Cities*", Island Press
- Francis, M. (2003) "*Urban Open Space: Designing for user needs*", Academy Press
- Francis, M. (2008) "*A Typology of Urban Open Spaces*", διαθέσιμο στο URL: <lda.ucdavis.edu/.../A%20Typology%20of%20Urban%20Open%20.doc> [πρόσβαση στις 23/02/2010]
- Gospodini, A. (1984) "*Griddy urban forms and their squares in classical antiquity : the Greek polis and the agora, the Roman civitas and the forum*", London
- Gospodini, A. (1988) "*Type and function in the urban square : a case study in London*", London
- Harrison, C. etc. (1995) "*Accessible natural greenspace in towns and cities: A review of appropriate size and distance criteria. English Nature Research Reports No. 153*", Peterborough: English Nature.
- ICPC (International Centre for the Prevention of Crime) (2008) "*International Report. Crime Prevention and Community Safety : Trends and Perspectives*" [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <<http://www.crime-prevention-intl.org/>> [πρόσβαση: 02/05/2010].
- Jacobs, J. (1961/1993) "*The Death and Life of Great American Cities*", New York: Random House.
- Kostof, S. (1991) "*The City Shaped. Urban Patterns and Meanings through History*", London: Thames & Hudson.
- Luton and South Bedfordshire (2008) "*Green Space Strategy. Draft Supplementary Planning Document*" [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL:

<<http://www.shapeyourfuture.org.uk/documents/consultationdraftGreenSpaceStrategySPD.pdf>> [πρόσβαση: 02/05/2010].

Madanipour, A. (2005) *“Public and Private Spaces of the city”*, New York : Routledge

Mambretti, I.M. (2007) “Urban Parks between Safety and Aesthetics. Exploring Urban Green Space using Visualisation and Conjoint Analysis Methods”, [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <<http://e-collection.ethbib.ethz.ch/eserv/eth:29810/eth-29810-02.pdf>> [πρόσβαση: 02/05/2010].

Morris, A.E.J. (1994) *“History of Urban Form. Before the Industrial Revolutions”*, Essex UK: Longman Scientific and Technical (3rd edition, first published in 1972).

Mumford, L. (1984) *“The City in History”*, Harmondsworth, UK: Penguin Books Ltd, (7th edition, first published in 1961).

Newman, O. (1972) *“Defensible Space. Crime Prevention through Urban Design”*, New York: Macmillan.

Pawlikowska, A. (2009) *“The outdoor recreation urban space and alleviation the Negative inputs of city climate change”*, Warsaw, [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <<http://www.urs2009.net/docs/papers/Pawlikowska.pdf>> [πρόσβαση 03/03/2010]

Simon, B. etc. (2008) *“Transforming Urban Spaces: Greenspace and quality of life: a critical literature review”* [διαδίκτυο (online)]. Διαθέσιμο στο: URL: <<http://www.greenspacescotland.org.uk/default.asp?page=465>> [πρόσβαση 02/03/2010]

Simonds, J. (1994) *“Garden cities: Creating a livable urban environment”*, Kingsport press

Webb, M. (1990) *“The city square”*, London : Thames and Hudson

Περιοδικά

Ελληνόγλωσσα

Αφιέρωμα (2002) «Το ιδιωτικό σύμπαν ως νέος δημόσιος τόπος» *Αρχιτέκτονες*, 34:50-83

Αφιέρωμα (2004) «Φύση, Αρχιτεκτονική, Αειφορία», *Αρχιτέκτονες*, 44:49-80

- Αφιέρωμα (2005) «Κερδίζοντας το δημόσιο χώρο», *Δομές*, **40**:44-103
- Αφιέρωμα (2008) «Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός» *Αρχιτέκτονες*, **70**:55-84
- Αφιέρωμα (2008) «Στη δίνη της μεγάλης κλίμακας» *Αρχιτέκτονες*, **71**:65-96
- Διαγωνισμός (2006) «Ενοποίηση και ανάπλαση των κοινόχρηστων χώρων του κέντρου της πόλης των Ιωαννίνων», *Αρχιτέκτονες*, **57**:80-88
- Διαγωνισμός (2007) «Κεντρικός πεζόδρομος «Ασκληπιού» Τρικάλων», *Αρχιτέκτονες*, **64**:87-92
- Διαγωνισμός (2009) «Ανάπλαση της πλατείας Καπνεργάτη στην Καβάλα», «Ανάπλαση της περιοχής Ανατολικά από τις Καμάρες στην Καβάλα», «Ανάπλαση περιοχής Δημοτικού Πάρκου-Κήπου στο Κιλκίς», « Δημαρχιακό Μέγαρο Αρκαλοχωρίου Ηρακλείου Κρήτης», *Αρχιτέκτονες*, **73**:55-83
- Καζέρος, Ν. (2009) «Διαμόρφωση της πλατείας Μοναστηρακίου: Η πλατεία ως κενός χώρος της πόλης... σημειώσεις με ελάχιστη απόσταση», *Αρχιτέκτονες*, **73**: 42-44
- Καραλής, Γ. (2009) «Οι πολεοδομικές... φαντασιώσεις ενός αρχιτέκτονα», *ΤΕΕ*, **57**:16-20
- Παπασταθοπούλου, Χ. και Δέδε, Μ. (2009) «Ελεύθεροι Χώροι Πολιορκημένοι», *Ελευθεροτυπία*
- Πιστόπουλος, Ζ. και Χριστοδουλάκος, Γ. «Προστασία-Ανάδειξη-Ανάπλαση του ιστορικού συνόλου της Χαλέπας», *Διάσταση*, **33**:26-50

Ξενόγλωσσα

- Coles, R. και Bussey, S. (2000) 'Urban Forest Landscapes in the UK. Progressing the Social Agenda', *Landscape and Urban Planning*, **52**: 181-188
- Florgard, C. και Forsberg, O. (2006) 'Residents Use of Remnant Natural Vegetation in the Residential Area of Jarvafaltet, Stockholm', *Urban Forestry & Urban Greening*, **5**: 83-92
- Gospodini, A. (2001) 'Urban design, urban space morphology, urban tourism; An emerging new paradigm concerning their relationship', *European Planning Studies*, **9**:925-935

Handy, S. και Clifton, K. (2001) 'Evaluating Neighborhood Accessibility: Possibilities and Practicalities' *Journal of Transportation and Statistics*, **4**:67-78

Lagrange, R. και Ferraro, K. (1989) 'Assessing Age and Gender Differences in Perceived Risk and Fear of Crime' *Criminology*, **27**:697-719.

Liu, S. και Zhu, X. (2004) 'Accessibility Analyst: an Integrated GIS tool for Accessibility Analysis in Urban Transportation Planning' *Environment and Planning B: Planning and Design*, **31**: 105-124

Luymes, D. και Tamminga, K. (1995) 'Integrating Public Safety and Use into Planning Urban Greenways', *Landscape and Urban Planning*, **33**:391-400

Montgomery, J. (1998) 'Making a City: Urbanity, Vitality and Urban Design', *Journal of Urban Design*, **3**: 93-116

Schroeder, H. και Anderson, L. (1984) 'Perception of Personal Safety in Urban Recreation Sites', *Journal of Leisure Research*, **16**: 178-194

Swanwick, C., Dunnett, N. και Wooley, H. (2003) 'Nature, Role and Value of Green Space in Towns and Cities: An Overview', *Built Environment*, **29**:94-106.

Willson, J. and Kelling, G. (1982) "Broken Windows" *The Atlantic Monthly*, **249**:29-38

Επίσημα κείμενα

N.1577/85 «Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός»

N.3044/2002 «Μεταφορά συντελεστή δόμησης και ρυθμίσεις άλλων θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων»

ΦΕΚ285Δ'/2004 «Έγκριση πολεοδομικών σταθεροτύπων και ανώτατα όρια πυκνοτήτων που εφαρμόζονται κατά την εκπόνηση των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και πολεοδομικών μελετών»

Διαδικτυακοί Τόποι

Δήμος Χανίων

<http://www.chania.gr/>

ΕΜΥ (Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία)

http://www.hnms.gr/hnms/greek/climatology/climatology_region_diagrams_html?dr_city=Chania_Souda

Σχεδιασμός Υπαίθριων Αστικών Χώρων με Βιοκλιματικά Κριτήρια
www.cres.gr/kape/education/design_guidelines_el.pdf

ΥΠΕΚΑ (Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής)\
<http://www.minenv.gr/1/13/131/13108/g13108225.html>
<http://www.minenv.gr/1/13/131/13108/g13108063.html>

ΕΣΥΕ
<http://www.statistics.gr>

TEE
<http://www.teetdk.gr/>

Bing Maps
www.bing.com/maps/

Greenkeys
<http://www.greenkeys-project.net/en/home.html>

Inclusive Design for Getting Outdoors
http://www.idgo.ac.uk/design_guidance/open_spaces.htm

MONUMENTA
<http://www.monumenta.org/article.php?IssueID=4&lang=gr&CategoryID=4&ArticleID=291>

Northamptonshire Pocket Parks
[http:// www.pocketparks.com](http://www.pocketparks.com)

public issue
<http://www.publicissue.gr/456/chania-2008/>

Project for public spaces
http://www.pps.org/great_public_spaces/one?public_place_id=465

UrbSpace
<http://www.urbanspaces.eu/index.php?id=links.php>

Wikipedia
<http://en.wikipedia.org/wiki/Chania>